

Editorial

Un nou curs escolar

Ja ha passat l'estiu. Un estiu que segons les previsions seria de molta calor i poca aigua. Així ha estat, però aquests fets no ens han impedit poder descansar i recobrar forces.

No fa gaire temps que demanaven un pacte en Educació. Ara tenim un nou govern i ja presenta un nou projecte de llei educativa, la LOE. Quan encara era només un avantprojecte ja va provocar polèmica pel que suposava la desaparició de la filosofia i la introducció de noves assignatures com Educació per a la ciutadania. Qualsevol modificació que no es consensuï entre els diferents sectors educatius genera polèmica i sempre hi ha reivindicacions que no es tenen en compte. La llei hauria de sortir amb el màxim consens possible i no imposar models educatius que no reflecteixin el model social que tenim actualment.

Per altra banda també hi ha revoltes a nivell universitari. Les diferents propostes de renovació de les titulacions universitàries no han estat del tot encertades i ara caldrà cercar solucions. Des d'aquí volem donar el suport a totes aquelles titulacions que des del govern central volen ser eliminades i, en particular, a la titulació de filologia catalana. Considerem que una carrera com aquesta no pot ser llevada del catàleg i exigim, des d'aquesta junta de govern, que es mantingui l'esmentada titulació juntament amb totes les altres, com per exemple història de l'art.

Seguint amb els nostres objectius de millora de les condicions per als col·legiats, hem signat un nou conveni. Aquesta ocasió amb el RACC (Real Automòbil Club de Catalunya i Balears), que ens permetrà gaudir d'un seguit d'avantatges que trobareu a la nostra pàgina web.

També volem comentar que el passat 3 de juny a la reunió del Consell General de CDL que va tenir lloc a Còrdova el degà de Balears va entrar a formar part de la junta de govern del Consell General en qualitat de tresorer de l'entitat. Des d'aquesta posició la nostra veu es farà sentir a Madrid i procurarem que els drets d'identitat del nostre col·legi es tinguin en compte. Una de les coses que ja hem aconseguit és que, en la convocatòria dels premis nacionals, els projectes que presentem nosaltres es puguin escriure en la nostra llengua. Això fa uns anys era impensable.

Bé, tan sols ens queda desitjar-vos un bon curs escolar i animar-vos a participar de les activitats i serveis que vos oferim.

La Junta de Govern

“LAS HURDES, TIERRA SIN PAN”: UNA LLIÇÓ D'ÈTICA DE LUIS BUÑUEL

Gabriel A. Gordiola Márquez

És meravellós perdre el temps davant la pantalla d'un cine i comprovar com l'espectador també mostra la seva humanitat, a través de la línia que dibuixa la seva capacitat d'interioritzar les imatges, en forma d'il·lusió, després de tantes hores perdudes.

El director Abbas Kiarostami¹ ho té clar: *“En este segundo siglo del cine, el respeto al espectador como elemento inteligente y constructivo será inevitable. Pero para alcanzar tal objetivo, convendrá que nos olvidemos de aquella concepción del cineasta como dueño y maestro absoluto de su obra. Es preciso que el cineasta sea también espectador de su propia película”*.²

Veure una pel·lícula és un exercici que demana a l'espectador certa predisposició, una mica d'esforç. Es fa necessari l'ensenyament amb el cine i pel cine. No només una activitat per omplir el temps d'oci. El somni és l'espectador crític i creador.

Dins una educació secundària que vol alumnes autònoms i crítics, s'ha de proposar ensenyar a veure cinema, i aprendre a destriar allò que dins una obra no té interès. Entenent la qualitat com dins un entreteniment amb el qual s'ha de ser exigent i reflexiu. El mateix Kiarostami diu: *“Si hay algo que no acepto en el cine es que todo haya de desplegarse cómodamente ante los ojos del espectador... Yo creo en un cine que ofrezca más posibilidades y más tiempo a sus espectadores. Un cine a medio fabricar, un cine inacabado que se complete con el espíritu creativo del espectador y por el que, de golpe, obtengamos un centenar de películas”*.³

Hi ha pel·lícules que ofereixen pautes per descobrir allò que és important. Tal vegada, el professor ha d'ajudar a descobrir i entendre aquestes obres.

Un breu recorregut pel documental a Espanya ens porta a les pel·lícules de Fructuós Gelabert,

de 1897 i 1902, inspirades en la màgia dels Lumière; “Duende y misterio del flamenco” (1952), d'Edgar Neville; l'experimentació de José Val del Omar; Carlos Velo amb “Torero” (1956); “Alrededor de las salinas” (1962), de Jacinto Esteva; Manuel Summers i els seus “Juguetes rotos” (1966); Pere Portabella amb “Cuadecuc” (1970); Basilio Martín Patino, des de la clandestinitat, filma “Queridísimos verdugos” (1973); la revisió del passat segons Jaime Chávarri a “El desencanto” (1975), amb la família Panero com a protagonista; Ventura Pons amb “Ocaña, retrat intermitent” (1977); Joaquim Jordà a “Veinte años no es nada” (2004), reuneix als treballadors de l'empresa Numax; Chema de la Peña amb “De Salamanca a ninguna parte” (2002), revisa les famoses converses sobre el cinema espanyol de l'any 55; Ricardo Iscar i Nacho Martín a “El cerco” (2001), s'interessen per la feina de la pesca de la tonyina, setanta anys després del documental “Almadrabas” de Velo; o noms més recents com José Luis Guerin, Manuel Hueriga i Mercedes Álvarez, sense oblidar-nos del mestre Víctor Erice i la seva visió del pas del temps a “El sol del membrillo” (1992).

El documental “Las Hurdes”, de Buñuel, podria deixar-nos a prop d'un port propici per tractar el tema de la mort des d'un litoral desconegut per la nostra mirada, és a dir, per a molts de nosaltres, de petits el concepte de la mort se'ns presentava com una cosa accidental i, en qualsevol cas, allò que passava als altres. Més endavant, la mort d'alguna persona propera ens ensenya que la mort sempre ens acompanya. El temps la situa a prop, caminant a l'ombra de l'adolescència i a un parell de minuts del descobriment de la incertesa.

¹ Autor de nombrosos documentals pedagògics, i recordat, especialment, per l'anomenada trilogia de Koker, o del terratrèmol: “¿Dónde está la casa de mi amigo?” (1987), “Y la vida continúa...” i “A través de los olivos” (1994).

² A. ELENA: Abbas Kiarostami. Madrid, Cátedra, 2002, p. 288.

³ A. ELENA (2002), op. cit., pp. 283-287.

Aleshores, quan pensam que arribarà un demà més breu que la mirada enrera, ens agradaria sentir la proximitat de l'estació sense finestres entre bambolines. Però, entre el parèntesi del futur i el pes del nostre passat somiam amb l'alegria de viure. Tots hem imaginat, alguna vegada, com va ser el passat del nostre entorn. Tothom

Un dels muntatges de la pel·lícula: un ase untat de mel perquè hi anéssin les abelles.

mira al seu voltant, per exemple, al raval de Santa Catalina de Palma, els veïns contenen als seus nés les penúries del

passat encara seu. Això ho fan amb l'orgull de mirar un ahir fonamentat en l'esperança d'uns anys d'esforç que durien l'arribada de temps millors. Avui observen satisfets que la vida segueix endavant. El P. Martí, un frare carmelita descalç, deixà testimoni escrit de la situació al raval poc després de la seva arribada a Mallorca a la dècada dels anys vint: *"Entrados que fueron los carmelitas expedicionarios en la pobre casita de los dos hermanitos terciarios... comenzaron a darse cuenta de la extremada pobreza en que vivían, del estado de las paredes maestras... de los ladrillos... y de la necesidad inaplazable de emprender una seria reforma. Mas, ¿Cómo comenzarla? la provincia no podía ayudar porque carecía de fondos y estas buenas gentes creían que los carmelitas que habían llegado del continente traían talegas de plata y oro... Hacían falta mantas, vajilla, cocina económica y todo lo que se necesita a los comienzos de una fundación"*.⁴

Amb la visió de "Las Hurdes" aquest esquema de les dificultats de la vida i la mort trontolla. La força d'aquesta pel·lícula, més enllà del fet que sigui o no un vertader documental, no deixa indiferent l'espectador, fins i tot fa obrir diverses qüestions sobre la vida i la mort. És un dels primers esglaons del cinema de Buñuel que demostra l'oposició a l'ordre establert.

El fet de barrejar imatges impactants d'aquella realitat amb una veu en "off" que ens descriu els costums: *"En la plaza se ha reunido casi todo el pueblo. Los recién casados del año deben arrancar cada uno la cabeza de un gallo. En 1932 año en que tomamos estas vistas eran seis. Se ha ten-*

dido una cuerda a través de una calle para colgar el gallo por las patas. Cada jinete, al galope de su cabalgadura, tiene que arrancarle la cabeza". També comenta la situació dels nins: *"También aquí enseñan a los niños famélicos... muchos de estos niños son 'pilus' (niños abandonados)... Es decir, niños incluseros de la importante villa de Ciudad Rodrigo. Allí van las hembras hurdanas y legalmente por una pensión de 15 pesetas mensuales se traen un niño expósito a este infierno. Con esta ínfima suma la madre hurdana hace vivir a toda su familia. Esta industria fue muy floreciente hasta que, hace poco, una ley prohibió este tráfico... La moral que se enseña a los pequeños hurdanos no difiere nada de la que rige nuestro mundo civilizado: 'Respetad los bienes ajenos'... Los casos de bocio abundan en las Hurdes como consecuencia de la falta de cal en las aguas y de la degeneración"*.⁵ Ja sabem que en aquesta comarca, entre les serres de Gata i Béjar, al sistema Central, l'aïllament i la migradesa dels recursos donà lloc a un endarreriment econòmic que durà fins ben entrat el segle XX, però, després de veure el documental se'ns fa difícil oblidar una vida menys amable, com una fura mig engabiada, sense esperança, dins un món que sembla immutable, d'on els seus habitants han perdut l'horitzó de somiar amb una altra vida. Com a mínim esgarrifós.

Fou la seva tercera pel·lícula de curta durada⁶, catalogada dins el gènere documental i amb el

Un altre dels muntatges de la pel·lícula: un tir a una cabra per fer creure que es va despenyar.

finançament de Ramón Acín. Envers això comentà "Un día, en Zaragoza, hablando de la posibilidad de hacer un documental sobre Las Hurdes, con mi amigo Sánchez Ventura y Ramón Acín, un anarquista, éste me dijo de pronto:

-Mira, si me toca el gordo de la lotería, te pago esa película.

⁴ P. Martí de Jesús Maria, ocd : Història de l'arribada dels Carmelites Descalços a Mallorca. Palma de Mallorca, Ajuntament de Palma, 2002, p. 20. De la transcripció promoguda pel P. Jesús Sans, ocd., i del document original en castellà revisat per Carmen Núñez.

⁵ De la veu en off de la versió en castellà.

⁶ Abans havia dirigit Un chien andalou (1929) i L'Âge d'or (1930).

A los dos meses le tocó la lotería, no el gordo, pero sí una cantidad considerable. Y cumplió su palabra".⁷

Estrenada, una primera versió muda, el desembre del 1933, al Palacio de la Prensa de Madrid, comentada pel mateix Buñuel. Després el govern republicà prohibí la seva exhibició.

De l'any 34 són els comentaris de la versió francesa, incorporats conjuntament a l'obra musical de fons⁸, dins la versió sonora de finals del 36, sota el finançament de Luis Araquistain, cònsol espanyol a París. L'any 37 fou exhibida a Bèlgica i Anglaterra.

L'interès va néixer fruit de la curiositat sorgida després de la lectura del llibre "Las Hurdes. Etude de géographie humaine" escrit per Maurice Legendre, hispanista que fou director de la Casa de Velázquez a Madrid. A les seves memòries, Buñuel diu explícitament: "Yo acababa de leer un estudio completo realizado sobre aquella región por Legendre, director del Instituto Francés de Madrid, que me interesó sobremanera".⁹

També influeixen fonts secundàries, com el viatge del rei Alfons XIII i els reportatges apareguts a les revistes de l'època.

Buñuel troba, al llibre de Legendre, la mirada que vol adoptar al documental, la d'un estranger curiós que veu una realitat més enllà de tota lògica. Amb certa fredor que no pot amagar la passió de l'objecte d'estudi. Amagant el propi jo, per deixar com únic objecte les imatges.

El viatge d'Alfons XIII, onze anys abans, serveix d'estímul a Buñuel, per fer personalment un

q ü e s t i o n a t documental, on fa representar papers d'allò que imagina en abstracte o ha vist després d'una observació amb cura. Primer arriba el

registre visual, després l'escrit i, finalment, el musical. Erik Barnouw, en relació al cine documental dels anys 30 a Europa, diu: "El filme típico de defensa de una causa se rodaba como una película muda a la que luego se le agregaba la narración con una "voz en off". Esta había llegado a ser casi la forma estándar del documental. Hasta el español Luis Buñuel, vinculado con el surrealismo, hizo un documental con voz en off, el sardónico *Tierra sin pan* o *Las Hurdes*, 1932, prohibida en España a causa de su aterradora descripción de una aldea española".¹⁰

Després de les seves dues primeres obres surrealistes, Buñuel, manifesta la necessitat de trobar una sortida d'allò que no li agrada del cercle d'André Breton. El cop definitiu arriba amb "Las Hurdes", on mostra les seves motivacions ètiques i artístiques més íntimes, desitjant oferir la mirada objectiva. Pretén que la realitat ens parli directament. A "Un perro andaluz" o "La edad de oro", observam la lluita de l'home contra una realitat que li fa mal. Mentre, "Tierra sin pan" és, segons Octavio Paz¹¹, el triomf brut d'aquesta mateixa realitat.

Filmografia de Buñuel

- 1929. *Un perro andaluz* (*Un chien andalou*)
- 1930. *La edad de oro* (*L'Âge d'or*)
- 1932. *Las Hurdes. Tierra sin pan*
- 1947. *Gran casino*
- 1949. *El gran calavera*
- 1950. *Los olvidados*
- 1950. *Susana*
- 1951. *La hija del engaño*
- 1951. *Una mujer sin amor*
- 1951. *Subida al cielo*
- 1952. *El bruto*
- 1952. *Robinson Crusoe*
- 1952. *Él*
- 1953. *Abismos de pasión*
- 1953. *La ilusión viaja en tranvía*
- 1954. *El río y la muerte*
- 1955. *Ensayo de un crimen / La vida criminal de Archivaldo de la Cruz*
- 1955. *Así es la aurora* (*Cela s'appelle l'aurore*)
- 1956. *La muerte en este jardín* (*La mort en ce jardin*)
- 1958. *Nazarín*
- 1959. *Los ambiciosos* (*La fièvre monte à El Pao*)
- 1960. *La joven* (*The young one*)
- 1961. *Viridiana*
- 1962. *El ángel exterminador*

⁷ L. BUÑUEL: *Mi último suspiro*. Barcelona, DeBOLSILLO (Plaza & Janés), 2000, p. 160.

⁸ Quarta simfonia de Brahms.

⁹ L. BUÑUEL (2000), op. cit., p. 160.

¹⁰ E. BARNOUW: *El documental* (Historia y estilo), Barcelona, Ed. Gedisa, 1998, p. 118.

¹¹ O. PAZ: *Luis Buñuel: el doble arco de la belleza y de la rebeldía*. Barcelona, Galaxia Gutenberg/Círculo de Lectores, 2000.

1963. *Diario de una camarera (Le journal d'une femme de chambre)*
 1965. *Simón del desierto*
 1966. *Belle de jour*
 1969. *La vía láctea (La Voie lactée)*
 1970. *Tristana*
 1972. *El discreto encanto de la burguesía*
 1974. *El fantasma de la libertad (Le fantôme de la liberté)*
 1977. *Ese oscuro objeto del deseo (Cet obscur objet du désir)*

SANTOS FONTENLA, César: *Luis Buñuel: es peligroso asomarse al interior*. Madrid, Ediciones Jaguar, 2000.

PAZ, Octavio: *Luis Buñuel: el doble arco de la belleza y de la rebeldía*. Barcelona, Galaxia Gutenberg/Círculo de Lectores, 2000.

VV. AA.: *Las Hurdes / Tierra sin pan. Un documental de Luis Buñuel*. MEIAC (Museo Extremeño e Iberoamericano de Arte Contemporáneo), Junta de Extremadura (Consejería de Cultura y Patrimonio), 1999.

Bibliografía

BUÑUEL, Luis: *Mi último suspiro*. Barcelona, Plaza & Janés, 2000.

BARNOUW, Erik: *El documental (Historia y estilo)*. Barcelona, Gedisa, 1998.

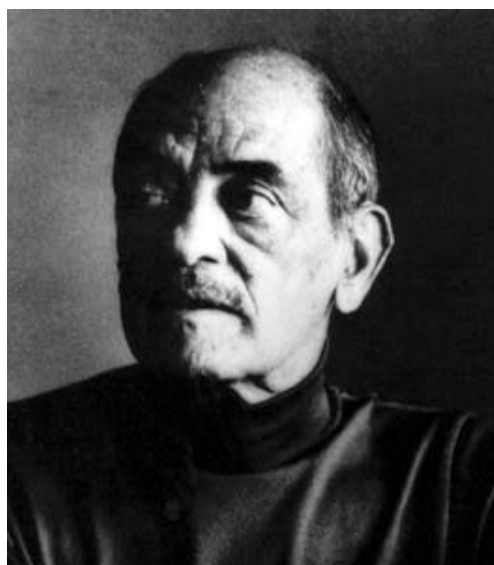
BAXTER, John: *Luis Buñuel. Una biografía*. Barcelona, Paidós, 1996.

BRESCHAND, Jean: *El documental (La otra cara del cine)*. Barcelona, Paidós, 2004.

ELENA, Alberto: *Abbas Kiarostami*. Madrid, Cátedra, 2002.

EVANS, Peter William: *Las películas de Luis Buñuel*. Barcelona, Paidós, 1998.

SÁNCHEZ VIDAL, Agustín: *Buñuel, Lorca, Dalí: El enigma sin fin*. Barcelona, booket (Planeta), 2004.

BACK TO THE SOURCE: The Bhagavad Gita and Ralph Waldo Emerson

Sania Matovina

“I owe a magnificent day to the Bhagavad Gita. It was the first of books; it was as if an empire spoke to us, nothing small and unworthy, but large, serene, consistent, the voice of an old intelligence which in another age and climate had pondered and thus disposed of the same questions which exercise us.”¹

Back in the 19th century, Ralph Waldo Emerson used the above quoted words to express his admiration for the Bhagavad Gita, a highly acclaimed ancient Hindu epic, which at present still casts its spell on the receptive and spiritually attuned readers.

An Indian sage once said figuratively: the Upanishads are a cow and the Bhagavad Gita is its milk. Speaking the same metaphorical language, it seems that this sacred milk, for Emerson and for his numerous followers and devotees, was a fortifying nourishment. Ralph Waldo Emerson, American philosopher and poet, produced a number of essays inspired by eastern wisdom. This presumption does not exclude other traceable sources of influence on his writing, such as for example, Plato, Kant and Swedenborg’s theosophical system. Nevertheless, the echoes of the Bhagavad Gita in Emerson’s theory can be easily detected by a modern reader, who is very likely to have some notions on the basic concepts of Hinduism. In the present age – the Age of Information – books and pamphlets concerning the culture of the East are available both in bookshops and on the Internet, ranging from the authentic versions to the abridged copies, and frequently presented in the form of glossy self-help manuals. Oriental wisdom is in vogue again! A series of Hindu terms and concepts, such as karma, Brahman, nirvana, yoga, etc. have enriched the vocabulary of modern languages of the West. However, when Emerson started lecturing and writing, these terms were an absolute novelty. Though he hardly used any of the original Sanskrit names, (for whatever reasons he may have had!), the subtle doctrine of the

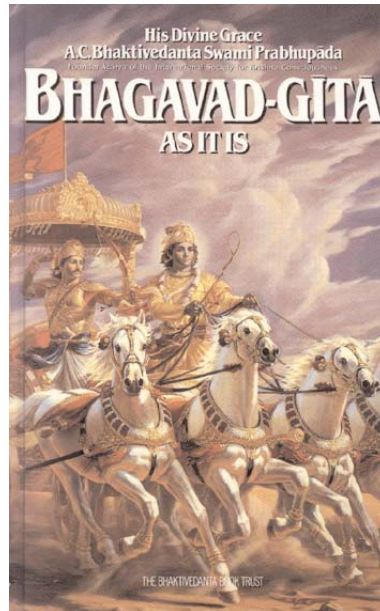
Bhagavad Gita pervades his writings.

Emerson was born in 1803 in Boston. He came in touch with the first translations of the ancient Hindu scriptures in the West, and as an avid reader, he soon got acquainted with the Vedas, the Upanishads and the Bhagavad Gita, while still studying at Harvard. Seemingly, he found both comfort and inspiration in these texts. From the very first encounter, a new form of spirituality was revealed to him, different from the religious doctrine imparted by the established church. As a young scholar, he was experiencing a deep vocational

crisis, when serious doubts about the traditionally accepted faith and about his career as a clergyman dawned upon him. Besides, it all coincided with the death of his young wife. Due to this set of circumstances, he decided to quit his career as a minister and, shattered emotionally by the loss of his wife, he set out on a long journey to Europe, where he met Coleridge, Carlyle, Wordsworth, John Stuart Mill and other writers and poets. But in spite of these interesting encounters, it must have been a trying time for Emerson! And as it usually proves to be the case, a severe crisis triggers off a need for a radical change. Yearning for something

more uplifting and edifying, he started a lifelong quest for the meaning of the earthly existence and his purpose as an individual.

As a spiritually receptive person, Emerson found in oriental teachings a source of serene wisdom and acceptance. Generally speaking, the Bhagavad Gita still today appeals on a poetical, spiritual and philosophical level, and one can hardly remain indifferent to its powerful attraction, which has not diminished since ancient times when it was originally written as the sixth book of a much longer epic Mahabharata, dating back to the period between 400 and 300 B.C. The Bhagavad Gita, or The Song of the Lord in Sanskrit, was orally transmitted, and for the first time translated and printed in the West in 19th

¹ Famous comments on the Bhagavad Gita, www.bhagavad-gita.us

century. Though it belongs to the sacred scriptures of Hinduism and some of its lines may appear abstruse to a contemporary reader, its message is universal and timeless.

It starts with a description of a philosophical dilemma of a young warrior Arjuna. The Lord Krishna speaks to him and reveals the nature of consciousness (or the Self), the Universe and the Supreme being. Using Emerson's words, it is the voice of an old intelligence speaking to the humanity: There is nothing higher than the Supreme Being. Oh, Arjuna, everything in the Universe is strung on the Supreme Being, like jewels are strung on the thread of a necklace. (The Bhagavad Gita, 7.07)²

It also raises the question of work (or action), meditation, and devotion. Basically, the main aim of this philosophical dialogue is to teach and comfort, as well as to stimulate people to seek their spiritual essence on their own, while living and working in a society. The importance of meditation is revealed as a way to alleviate tensions, refine the intellect and calm the mind, making it possible to achieve the supreme spirit that dwells in every being. So it is not outside, but inside that one has to seek. Through meditation one can attain the inner source of wisdom or the inner consciousness, which is the manifestation of the divine Self, and it is conveyed by the following lines: "Some perceive the Super-soul in the inner psyche through mind and intellect that have been purified either by meditation, or by metaphysical knowledge, or by selfless service. (13.14)³

So the message is crystal clear: every human being is part of the universal being, and has the opportunity to reach the inner self at any time. Effectively, instead of looking for satisfaction of the senses outside, the true peace is to be found within. The supreme Being is all the source of light. He is said to be beyond the darkness or ignorance. He is the self-knowledge, the object of self-knowledge, and seated in inner psyche as consciousness of all beings. He is to be realized by self-knowledge. (13.17)⁴

Besides, the Bhagavad Gita discusses duty, and among many other illuminating lessons, it suggests that each person has a personal talent or a vocation, and it is essential for everyone to

discover what it is, and then fulfil this duty (or dharma) in the best possible way, without any worry or attachment to the results. This part may be difficult to understand, and even more difficult to accept, especially from the present day perspective, and by someone that lives in a highly competitive society, which values professional success in relation to the material achievement and social prestige. But in spite of the abundance and technical progress, a modern man is missing this knowledge of the Self. Emerson described this self-inflicted impotence and general bewilderment by the following remark: "The civilized man has built a coach, but has lost the use of his feet. He is supported on crutches, but lacks support of muscle."⁵

The profound message of the Gita eased Emerson's vocational tensions and possibly paved the way for his transcendental theory. According to the short biography "Life of Ralph Waldo Emerson", its author Nathan Haskell Dole confirms the above assumption: "Emerson's reading, as might be imagined, was peculiarly eclectic and erratic. He cared nothing for Shelley, Aristophanes, Don Quixote, Miss Austen, Dickens, Dante, or French literature. He rarely read a novel. But the Neo-Platonists and the Sacred books of the East particularly engaged him, and were the inspiration of many of his mystic lines."⁶ But more than his mysticism, it was Emerson's wit and brisk intellect that made him revered both as a sage and a philosopher. This peculiar combination of sharp insight and extensive knowledge produced a flow of memorable lines on different subjects. But above all, he had the courage and vigour to break free from conventional clichés of his time by expressing boldly his unusual views. In 1836, he published "Nature", a lyrical essay, in which he rejected both materialism and conventional faith, and in turn, offended the religious susceptibilities of the community. The essay is a revolutionary claim for a personal choice and criterion: "Why should not we have a poetry and philosophy of insight and not of tradition, and a religion of revelation to us, and not the history of theirs?"⁷ Nature is described as "an organ through which the universal spirit speaks to the individual, and strives to lead back the individual to it." and "the happiest is the man who learns from Nature the lesson of worship."⁸, and as it reflected mystical idealism of its author as a young

² Edwin Arnold translation SBE vol.8, the Bhagavad Gita. www.sacred-texts.com/hin/gita

³ Edwin Arnold, op. cit.

⁴ Edwin Arnold, op. cit.

⁵ R.W.Emerson: Self-Reliance. www.emersoncentral.com/selfreliance.htm

⁶ Nathaniel Haskell Dole: Life of Ralph Waldo Emerson, 1899. www.emersoncentral.com/others/life-of-ralph-waldo-emerson.htm

⁷ R. W. Emerson: Nature. www.emersoncentral.com/nature.htm

⁸ R. W. Emerson, op. cit.

man, this essay was considered an outburst of Romanticism.

From then on Emerson embarked on a new project. He began his personal crusade against stale ideas, stirring controversies and questioning the old fashioned ways, which soon made him the target of violent attacks and public scrutiny. But in spite of the open conflict with some of his more orthodox and influential adversaries, (which caused him considerable financial problems!), he did not surrender. Such has always been the destiny of daring individuals, who take a risky leap in the dark.

He struck with a new zeal in 1837 with a speech delivered before Phi Beta Kappa Society, named "The American Scholar", which was later on compared to the Declaration of the Cultural Independence. Apart from his usual reverence for Nature, he added a completely new subject. He asked for a change in the attitude and he demanded originality. It was an encouragement to all the intellectuals to think for themselves and then create accordingly, in order to shed a new light on the old ways and manners. At the same time he warned against pre-conceived knowledge: "Books are the best of things, well used; abused, among the worst."⁹ The primary aim of books is to inform first, and then to inspire a new creative process. The Bhagavad Gita may add the following: One must elevate – and not degrade – oneself by one's own mind. The mind alone is one's friend as well as one's enemy. The mind is the friend of those who have control over it, and the mind acts like an enemy for those who do not control it. (6.05)¹⁰

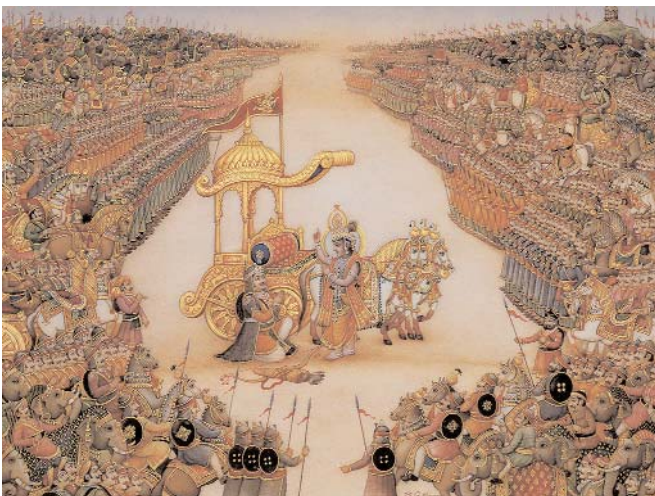
Emerson developed the dichotomy between "Man thinking" and "mere thinker", which pointed

out to the source of the universal wisdom, as something that can be attained by any person who relies upon self-knowledge and intuition, and not merely upon cultural achievements of the previous generations. "Mere thinker" only interprets and reproduces other people's ideas. He dedicated whole paragraphs to Swedenborg (1688 – 1772), Swedish scientist and mystic, who was another important figure for Emerson. According to Swedenborg's theosophical system, God or Divine Human, is infinite love and wisdom, from whom emanate two distinct but closely intertwined worlds: the material and the spiritual.

Therefore, from the very beginning, Emerson stood out as a leader among the rest of the scholars of his time. In the 1840's he got involved with the Transcendentalist movement and founded the periodical the Dial. Both the Transcendentalism and the Dial were created as a result of growing awareness, which in turn led to an increasing demand for a change, not only in literature, but in society in general. Prominent intellectuals gathered around Emerson, sharing his ideas. They made a plea for individual consciousness to question all historical and religious creeds and stereotypes, which, as they strongly believed, would improve the community in general. And it proved that they were right: this new awareness gradually led to a series of social reform claims, among which were the anti-slavery and women's rights movements.

According to Emerson's transcendental theory, the Over-soul, which corresponds to Brahma in Hindu teachings, pervades the Universe, and every human being is part of it, but in order to reach this knowledge, it is absolutely necessary to revere one's own self, or expressed by Emerson's words "every man has within him somewhat really divine."

In accordance to this he published "Self-reliance" (1841), one of his most accomplished essays, and possibly one of the most reminiscent of the teaching of the Bhagavad Gita. In the introductory passage of "Self-reliance" he said: "In every work of genius we recognize our own rejected thoughts."¹¹ This simple phrase sounds surprisingly familiar. So many times, while reading a text, there is a sudden sensation of a *deja vu*, or a recognition of something that we have always known and felt as true, but we have never dared to utter. In this lofty essay, we can recognize sudden flashes of our hidden thoughts in many of its lines. Emerson implores: Trust yourself! Though it

Krishna instructs Arjuna

⁹ R. W. Emerson: The American Scholar. www.emersoncentral.com/amscholar.htm

¹⁰ Edwin Arnold, op. cit.

¹¹ R.W.Emerson: Self-reliance.

may sound as a shabby line from a contemporary self-help manual, 160 years ago, when this jubilant piece of prose was published, it could boost the self-esteem of any wretched individual. In the sequel, Emerson criticizes mediocrity and encourages us to be what we are without hindrance, and to express what we feel, and utter what we think, and then live on as free as possible, at least spiritually: "We denote this primary wisdom as intuition, whilst all later teachings are tuition." "Do your work, and you shall reinforce yourself. "We all lie in the lap of an immense intelligence, which makes us receivers of its truth and organs of its activity." "Nothing is at last sacred but the integrity of my own mind." and "My giant goes with me wherever I go"¹².

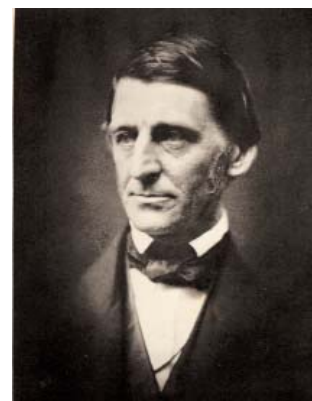
In his other essay, "Spiritual Laws", he encouraged his readers "to unlearn their wisdom of the world" in order to be able to create and think freely. This encouragement to create and break free from conventions made a strong impact on a number of intellectuals, who were eager to respond to Emerson's pleas and thus produced a series of true literary masterpieces. One of them was the famous bard of democracy and a creator of free verse, Walt Whitman. He said that Emerson brought him "simmering, simmering, simmering to a creative boil". This simmering materialized in a collection of poems named "Leaves of Grass", among which there is the famous "The Song of Myself", an extensive poem dedicated to spiritual freedom. What follows is only a short excerpt from this magnificent poem:

I do not despise your priests;
My faith is the greatest of faiths
and the least of faiths,
Enclosing all worship ancient and
modern, and all
between ancient and modern,
Believing I shall come again upon
the earth after five thousand years,
waiting responses from oracles
honouring the
gods ... saluting the sun, ¹³

Emerson immediately recognized the originality of Whitman's poetry, and described this poem as a curious "mixture of the Bhagavad Gita and the New York Herald", and he greeted the poet with encouraging words of praise: "I am not blind to the worth of the wonderful gift of "Leaves of Grass." I find it the most extraordinary piece of wit

and wisdom that America has yet contributed."¹⁴. The influence of oriental teachings was also evident in Henry David Thoreau, Emerson's direct disciple and close friend. Among other references to the Indian epic, in his book "Walden", Thoreau suggested: "How much admirable the Bhagavad Gita than all the ruins of the East."¹⁵

Only eleven years after Emerson's death in 1882, the doctrine of the Vedas was officially introduced in the United States by Swami Vivekananda, at the World Parliament of Religions in Chicago. Ever since, this influence has been present in the western thought and literary creation, in music and art in general. However, Emerson anticipated the amazing fusion of eastern and western doctrine, and left us a gift of infinitude. He taught afresh something that mankind has known since ancient times, but keeps forgetting: how to seek the ultimate source of truth within ourselves. It all may sound terribly unrealistic and impractical to some people, but after all, whether you believe it or not, like everything else, it is a matter of personal choice. I have given thee words of vision and wisdom more secret than hidden mysteries. Ponder them in silence of thy soul, and then in freedom of thy will. (The Bhagavad Gita)¹⁶

Ralph Waldo Emerson

BIBLIOGRAPHY:

Ralph Waldo Emerson: The Essential writings of R. W. Emerson, Modern Literary classics

Ramacharaka: Bhagavad Gita, Editorial Humanitas, 1991 (in Spanish)

Emanuel Swedenborg: Essential Readings, edited by Michael Stanley, 1988

The Wordsworth Dictionary of Beliefs and Religions, 1992

Walt Whitman: Hojas de Hierba – Leaves of Grass, Antología Bilingüe, Alianza Editorial, Madrid, 1995

¹² R.W.Emerson, op. cit.

¹³ Walt Whitman: Hojas de Hierba / Leaves of Grass, Alianza Editorial, 43, p.178

¹⁴ R.W. Emerson, the letter to Walt Whitman, 21st July 1855, Concord.
www.iath.virginia.edu/fdw/volume1/belasco/whitman-emerson.htm

¹⁵ Henry David Thoreau: Walden. www.vedanta-new-york.org/articles/bhagavad-gita

¹⁶ Edwin Arnold, op. cit

MEDALLES FIELDS O PREMIS ABEL: PREMIS “NOBEL” DE MATEMÀTIQUES?

Llorenç Sastre Moragues
Professor de matemàtiques
IES Antoni Maura

Els premis Nobel van ser fundats per Alfred Nobel (Estocolm 1833 - Sant Rem 1896), quan va redactar el seu testament en 1895. Originàriament eren cinc (Física, Química, Fisiologia i Medicina, Literatura, i el premi a la Pau), i van ser lliurats per primera vegada en 1901. Posteriorment, en 1968, el Banc Central de Suècia va crear el de Ciències Econòmiques en memòria de Nobel (sent lliurat per primera vegada en 1969). Els premis de Física i Química són concedits per l'Acadèmia Sueca de les Ciències; el de Medicina i Fisiologia, per l'institut Karolinska d'Estocolm; el de Literatura, per l'Acadèmia Sueca; el de la Pau, per una comissió de cinc membres elegits per l'Storting noruec; i el d'Economia pel banc Central de Suècia.

Per què no hi ha un guardó per a les Matemàtiques? Entre matemàtics es diu que l'esposa de l'honorable Alfred Nobel, el va enganar amb un matemàtic de l'època, Mittag-Leffler. Segons es diu, la venjança va ser deixar escrit en el seu testament que mai es creés una assignació de premi Nobel de Matemàtiques; però aquesta història és insostenible, entre altres coses perquè a l'esmentat testament no hi figura cap referència a les Matemàtiques, encara que això sigui un fet, per si mateix, una miqueta estrany. A més, aquest engany resulta impossible ja que Alfred Nobel mai es va casar, encara que sí va tenir un desengany amorós amb la comtessa Bertha Kinsky, la seva secretària i ajudant, que el va animar a crear els premis Nobel. Ella va ser una de les tres dones, la segona, que realment li arribaren al cor però que, finalment, es va decidir pel baró Arthur Von Suttner. La primera va morir de pneumònia al poc temps de conèixer-se, i la tercera va ser un amor ple d'infidelitats per part d'ella durant 18 anys que el va fer malviure, fins i tot després d'haver-se casat amb un altre home. El que és cert, és que

Alfred Nobel

en la data que Nobel va escriure el seu testament, ja existia un important premi per a matemàtics, el Premi Escandinau de Matemàtiques, que concedia el rei. Nobel, bon súbdit, no va voler entrar en competició amb el seu monarca (no s'han trobat dades que confirmen o desmenteixin aquest fet), i pot ser per això (és certament una suposició) no va crear aquest guardó.

D'altra banda, també hem de pensar que moltes altres branques de la saviesa humana tampoc van ser incloses en els premis Nobel, el que ens duu a preguntar-nos per què les matemàtiques haurien d'haver tingut la seva assignació. Potser a Alfred Nobel no li va semblar oportú crear aquest guardó, o que, com es diu també *soto voce* sense que es pugui confirmar, quan va demanar qui podia ser el primer candidat a premi Nobel en matemàtiques, els experts proposaren el nom de Gösta Mittag-Leffler, amb el qual, sembla, tenien diferències personals i no li queia gens bé. Tan per un motiu com per un altre, els matemàtics com a tal, mai no han obtingut un premi Nobel per la seva labor en l'univers de les matemàtiques, la qual cosa no vol dir que cap matemàtic hagi estat guardonat amb un premi Nobel, si bé en una altra de les varietats existents. De fet, més d'una trentena de matemàtics han obtingut aquest guardó basant-se en els seus treballs matemàtics, i implicant-los finalment en disciplines com Economia, Física o Química. Entre ells podem nomenar a Schrodinger, Bohr i Lorentz, tots ells premis Nobel de física. Altres ho han obtingut en una disciplina com la Literatura, com Bertrand Russell en 1950, o l'espanyol José Echegaray en 1904, que es va convertir així en el primer espanyol que va obtenir un Nobel. Entre 1908 i 1910 es forma la Reial Societat Matemàtica Espanyola amb el suport de Echegaray i del general Benítez. Rey Pastor va ser el principal impulsor.

Ara bé, ja que els matemàtics mai han optat a premi Nobel per la seva labor en la seva disciplina, igual que la resta de pensadors que no opten a premi Nobel, van crear els seus propis premis. Els més coneguts són les Medalles Fields encara que en els darrers tres anys ha sorgit amb força uns nous premis: el premis Abel, dels quals parla-

rem una mica més endavant.

Les medalles Fields sempre han estat definides com el premi Nobel de Matemàtiques, perquè entre ambdós guardons hi ha certes coincidències, tals com que els dos serveixin com a reconeixement a una labor científica de qualitat excepcional a nivell internacional, o que ambdós premis deguin la seva existència al llegat científic de les persones amb les quals se'ls dona nom.

Les medalles de John Charles Fields

Les Medalles Fields deuen el seu nom a John Charles Fields, matemàtic canadenc nascut a Hamilton (Ontario) el 14 de maig de 1863. Es llicencià en matemàtiques a la Universitat de Toronto el 1884 i va obtenir el doctorat a la Universitat John Hopkins el 1887. Després de poc temps com a professor a l'Allegheny College, viatjà a Europa on visqué prop de deu anys, i on es relacionà amb matemàtics de la talla de Fröbenius i Schwarz. El 1902 tornà a Toronto per impartir docència com a professor a la Universitat de Toronto. Destacà pels seus treballs sobre funcions de variable complexa. Morí el 9 d'agost de 1932 a la ciutat de Toronto i fou enterrat al cementiri de Hamilton, prop del Llac Ontario on hi ha també la Universitat McMaster. La seva làpida és ben senzilla. Està encastada al terra, fa 56x41 cm i la seva inscripció diu: "J.C.Fields, nascut el 14 de maig de 1863 i mort el 9 d'agost de 1932".

John Charles Fields

Entre els matemàtics contemporanis de Fields cal destacar, entre d'altres:

- Max Noether (1844-1921)
- Georg Cantor (1845-1918)
- Gottlob Frege (1848-1925)
- Sofia Kovalenskaya (1850-1891)
- Henri Poincaré (1854-1912)
- Paul Appell (1855-1930)
- Thomas Stieltjes (1856-1894)
- Emile Picard (1856-1941)
- Giuseppe Peano (1858-1932)
- Johan Jensen (1859-1925)
- David Hilbert (1862-1943)
- Paul Painlevé (1863-1933)
- Jacques Hadamard (1865-1963)
- Émile Borel (1871-1956)
- Constantin Carathéodory (1873-1950)
- Henri Lebesgue (1875-1941)
- Hans Hahn (1879-1934)
- Luitzen Egbertus Jan Brouwer (1881-1966)
- Emmy Noether (1882-1935)

Fields rebé importants honors al llarg de la seva vida. Va ser elegit per pertànyer a la Royal

Society of Canada el 1907, i el 1913 per formar part de la Royal Society of London. Fields va ser president del VII Congrés Internacional de Matemàtiques (ICM) que el 1924 es dugué a terme a Toronto. En finalitzar aquest congrés, el comitè organitzador va veure que tenia un superàvit, i Fields va proposar dedicar-ho per finançar un premi internacional de matemàtiques (dues medalles atorgades en reconeixement a la labor matemàtica). A la seva mort, en el testament de Fields estava escrit que es llegués la seva herència per finançar aquest premi (per això du el seu nom), tal i com va passar amb el dictat testament d'Alfred Nobel. Amb motiu de la tragèdia que va suposar a nivell internacional la Primera Guerra Mundial, van existir certes divisions entre la comu-

nitat matemàtica, fins al punt que, als matemàtics dels països perdedors no se'ls permetia formar part de la International Mathematical Union creada el 1923 i per això no van poder assistir al Congrés de 1924 a Toronto, la qual cosa va reflectir que no totes les decisions eren preses simplement sota criteris científics.

Per això Fields suggerí que els premis s'haurien d'atorgar a nivell internacional i sense vincular aquest premi a cap país, persona o institució, i encara que es coneguin com a Medalles Fields, el seu nom és el de Medalla Internacional per a Descobriments Excel·lents en Matemàtiques. Una altra proposta de Fields va ser que els guardonats fossin gent jove (no especificà cap edat), per animar futurs assoliments i com un estímul, d'aquí, la tradició de no premiar a majors de quaranta anys en el moment de la concessió, regla no escrita, però mai violada de moment.

A l'ICM de Zurich de 1932, havent mort Fields uns mesos abans, s'acceptà el seu llegat, i es permeté així que es dugués a terme el seu projecte. Es nomenà un comitè de vuit membres presidit per Costantin Carathodory, que, a l'ICM de 1936 a Oslo, atorgà les dues primeres medalles Fields.

El jurat és designat entre dos congressos consecutius pel comitè executiu de la Unió Internacional de Matemàtiques i la seva composició es manté en secret fins a la concessió de les medalles. Des de 1936, i amb periodicitat de qua-

tre anys des de 1950 (durant la Segona Guerra Mundial no es van lliurar), s'ha atorgat aquest premi a aquelles persones que han destacat en la seva àrea, reconeixent així el seu assoliment excel·lent en Matemàtiques. El 1966 s'augmentà el nombre de medalles concedides inicialment, de dos a quatre premiats en cada congrés, a causa de la gran expansió en la investigació matemàtica.

La proposta de J.C. Fields

Els següents paràgrafs són extractes de la carta original que mesos abans de la seva mort redactà Fields. La podeu trobar, completa i en anglès, a http://www-groups.dcs.st-and.ac.uk/~history/Miscellaneous/other_links/Fields_letter.html. El text no esmenta per cap costat la regla per la qual els premiats han de tenir una edat menor de quaranta anys en el moment de la concessió del premi. Alguns extractes de la carta són:

« Proposo crear dues medalles d'or que s'atorguin successivament a cada Congrés Internacional de Matemàtiques per mèrits matemàtics. A causa de la multiplicitat de les branques de matemàtiques i tenint en compte que els congressos es realitzen cada quatre anys, es lliuraran dues medalles. Els premis estaran oberts al món sencer i es concediran per un Jurat Internacional ... »

«... Les monedes s'encunyan en la casa de la moneda d'Ottawa i seran custodiades fins al seu lliurament pel comitè Internacional...»

«...Seria desitjable decidir, amb tres mesos d'antelació, els premiats en el següent Congrés. El jurat comunicarà la seva decisió al president i secretari del comitè organitzador del Congrés, i aquest comitè, a la vegada, comunicarà al primer ministre de Canadà els noms dels destinataris, perquè es puguin encunyar a temps les medalles i ser enviades al president del Comitè organitzador ... »

«...Pel que fa a les medalles, puc dir que haurien de tenir, cadascuna, almenys un valor de 200 dòlars en or i aquesta hauria de ser d'una grandària de 7,5 centímetres de diàmetre. Pel fet de ser de caràcter internacional, l'idioma emprat sembla aconsellable que sigui el llatí o el grec ... »

«...Les medalles han de tenir un caràcter completament internacional i impersonal si fos possible. No s'han de vincular al nom de cap país, institució o persona... »

Un llistat dels guanyadors del guardó fins a l'any 2002 (la propera edició dels premis és el 2006, cada quatre anys) el podeu trobar a <http://personales.ya.com/casanchi/ref/fields2002.htm> i també a <http://www.matematicas.net/paraiso/historia.php?id=fields2> on, a més, estan ben detallats els mèrits pels quals varen ser guardonats.

Una de les variants del premi Fields és el premi Nevanlinna, en memòria del matemàtic finlandès Rolf Nevanlinna, i que es concedeix des de l'any 1983 en reconeixement a la labor investigadora en el camp de la computació.

La medalla Fields

Anvers:

La cara està representada pel perfil dret d'Arquímedes. S'hi pot llegir la paraula grega APXIMHDOYS (Arquímedes), una referència RTM (Robert Tait McKenzie), inicials del nom de l'escultor canadenc que dissenyà la medalla, la data 1933 en números romans (amb un error, ja que posa MCNXXXIII, quan hauria de ser MCMXXXIII) i la inscripció TRANSIRE SUUM PECTUS MUNDOQUE POTIRI (sobrepasar el seu propi enteniment i apoderar-se del món).

Revers:

Es llegeix CONGREGATI EX TOTO ORBE MATHEMATICI OB SCRIPTA INSIGNIA TRIBUERE (Els matemàtics de tot el món reunits aquí, rendeixen tribut a un treball extraordinari). En el fons hi ha l'esfera d'Arquímedes inscrita en un cilindre, únic epitafi que se suposa hi havia escrit sobre la seva tomba, i en reconeixement a la demostració que va fer de que el volum d'una esfera és les dues terceres parts del volum del

cilindre que la circumscriu.

Cantonada de la medalla:

El nom del guanyador.

Per cert, els guanyadors de l'última edició de premis Fields, celebrada en el congrés de la ICM a Pekin, l'any 2002, foren Vladimir Voevodsky i Laurent Lafforgue. I el Nevanlinna va ser per l'hindu Madhu Sudan.

Ah! I el proper congrés internacional de matemàtics serà a Espanya, l'any 2006, tal com transcriu la nota de premsa:

"La Asamblea General de la Unión Matemática Internacional (IMU) en su reunión de Shanghai el día 17 de Agosto de 2002 ha seleccionado por unanimidad la candidatura española para la celebración del próximo Congreso Internacional de Matemáticos en Madrid en Agosto del 2006. Previo al ICM se celebrará también la correspondiente sesión de la Asamblea General de la IMU en Santiago de Compostela. La candidatura española ha sido defendida por la delegación española en la IMU, constituida por los representantes de las sociedades matemáticas de nuestro país (Real Sociedad Matemática Española, Sociedad Española de Matemática Aplicada, Societat Catalana de Matemàtiques y Sociedad de Estadística e Investigación Operativa) y ha supuesto la culminación de un proceso iniciado hace mas de dos años. En la sesión de la Asamblea, en la que también participó como observador el Decano de la Facultad de Matemáticas de la Univ. de Santiago de Compostela, las otras candidaturas presentadas (Italia e India) se retiraron finalmente, declarando públicamente su apoyo a nuestra candidatura. Los ICM cuentan con más de 100 años de historia y constituyen el mayor acontecimiento mundial en el ámbito de las matemáticas, no habiéndose celebrado nunca en España hasta este momento. En ellos se entregan, por ejemplo, las conocidas medallas Fields, máxima distinción en el campo de las Matemáticas, similares en prestigio a los premios Nobel. La designación de España como sede de la Asamblea General y del ICM del 2006 supone un reconocimiento por parte de la IMU del alto nivel investigador de las matemáticas españolas, y su impacto a nivel internacional, y es una ocasión única para el desarrollo de las mismas, ya que, además de estos eventos, se celebrarán, en torno a ellos, conferencias satélites en numerosas ciudades españolas."

Com a curiositat tenim la següent llista de guardons per països:

- Països de naixement dels guardonats (fins al 2002):

- o Estats Units: 11 guardonats
- o França: 7 guardonats
- o Regne Unit: 5 guardonats
- o Rússia: 5 guardonats
- o Alemanya: 3 guardonats
- o Japó: 3 guardonats
- o Bèlgica: 2 guardonats
- o Amb 1 guardonat estan: Finlàndia, Itàlia, Noruega, Nova Zelanda, Sudàfrica, Suècia, Ucraïna i la Xina.

- Països de residència dels guardonats (fins al 2002):

- o Estats Units: 22 guardonats
- o França: 10 guardonats
- o Regne Unit: 6 guardonats
- o Rússia: 2 guardonats
- o Amb 1 guardonat: Itàlia, Japó, Suècia i Ucraïna.

Els premis Abel

L'agost del 2001, el primer ministre noruec, Jens Stoltenberg, va anunciar la creació dels premis Abel de Matemàtiques. Aquests guardons els concedeix també l'Acadèmia de les Ciències i les Lletres Noruega, en les mateixes condicions d'independència i universalitat que els premis de la Fundació Nobel i molta gent comença a considerar-los els premis Nobel de Matemàtiques, en clara disputa amb les medalles Fields. Hi ha, però, dues grans diferències entre els uns i els altres: els premis Abel són anuals i hi participen tots els matemàtics proposats del món, mentre que les medalles Fields es lliuren cada quatre anys i van adreçats, només, a matemàtics joves, menors de 40 anys.

La pàgina web oficial d'aquests guardons és <http://www.abelprisen.no/en/> on també s'anuncia la creació dels premis Ramanujan per als joves matemàtics, impulsats per la mateixa Fundació Abel.

El primer Premi Abel fou concedit al matemàtic francès Jean Pierre Serre, del Collège de France i el segon Premi Abel, el de l'any 2004, fou concedit a Michel Atiyah (Universitat d'Edimburg) i Isadore Singer (Massachusetts Institute of Technology). El guardó del 2005 ha estat concedit a Peter D. Lax, de la Universitat de Nova York. Trobareu la llista sencera dels guardonats i el motiu pel qual el varen guanyar a la pàgina web oficial.

SOBRE LES SIMULACIONS QUE MOSTREN UNA TRAJECTÒRIA INCORRECTA DE LA LLUNA

Antoni Amengual Colom
Departament de Física.
Universitat de les Illes Balears.

El sistema solar és el tema de diverses pàgines web excel·lents. El visitant d'aquestes pàgines pot llegir taules i fets, pot trobar les posicions orbitals dels planetes, llunes, cometes i asteroides, pot contemplar extraordinàries fotos i realitzar, fins i tot, algun viatge virtual per l'espai. A la web es troben simulacions que il·lustren temes com les lleis de Kepler, els eclipsis, el moviment retrògrad d'alguns planetes o les fases lunars. Tot un conjunt de simulacions que poden ajudar a la docència a distints nivells: Les pel·lícules i els gràfics animats ajuden a comprendre conceptes més fàcilment. Ara bé, hi ha simulacions a pàgines web i gràfiques en alguns llibres que requereixen mostrar el moviment de la Lluna. En aquests casos, és molt fàcil donar una visió errònia del moviment heliocèntric del nostre satèl·lit natural. Aquesta errada és la que comentarem en aquest article.

Comencem amb un exemple, com explicar la diferència entre mes sidereal i mes sinòdic, que dona lloc a una representació errònia de l'òrbita lunar: El mes sidereal és el temps que empra la Lluna per completar una òrbita al voltant de la Terra respecte al fons estel·lar. El mes sinòdic és el temps entre dues llunes noves. Per què hi ha

una diferència entre aquestes dues definicions i quin dels dos mesos és més llarg? Una gràfica que mostri la Lluna i la Terra i les seves òrbites al voltant del Sol és molt útil per fer l'explicació. A la Fig. 1 es pot veure una gràfica per fer-ho. Cal tenir present, no obstant, que una gràfica animada podria ser millor. Una animació es pot veure a la web *The Sidereal and Synodic Months*¹ que és la que inspirà la Fig. 1. La Terra i la Lluna es mouen al llarg de les trajectòries dibuixades en sentit anti-horari. La animació pot ser bastant clara aturant momentàniament la simulació en els moments de lluna plena i quan es completa un mes sidereal. En l'animació, el cercle centrat en la Terra es mou amb el planeta, mentre la Lluna fa voltes contínuament sobre aquest cercle. Tot i que el gràfic i l'animació proporcionen una bona explicació per a les dues definicions de mes, es tracta d'una animació perillosa perquè mostra l'òrbita de la Lluna que moltes persones esperen veure, essent una òrbita completament incorrecta².

Una animació accelerada del moviment dels planetes del sistema solar interior (de Mercuri a Mart) també es troba freqüentment a la web. En alguns casos, la nostra Lluna també s'hi inclou.

Les tres webs de simulacions del sistema solar³ en són exemples. L'òrbita de la Lluna no està continguda dins el pla de l'eclíptica —el pla orbital de la Terra— i això se sol veure en les simulacions si un canvia l'angle de visió. La traça deixada pels planetes i la Lluna mirant des del pol celest nord es mostra com a la Fig. 2. La traça reflecteix que la Lluna òrbita la Terra 13 vegades mentre que la Terra orbita el Sol en un any ($365/28 \sim 13$). Ara l'òrbita lunar es veu ondulada en lloc de fer llaços, però també és errònia.

Els exemples mostrats a les Figs. 1 i 2 es poden fer servir per parlar del paper de les forces centrípetes sobre un objecte que

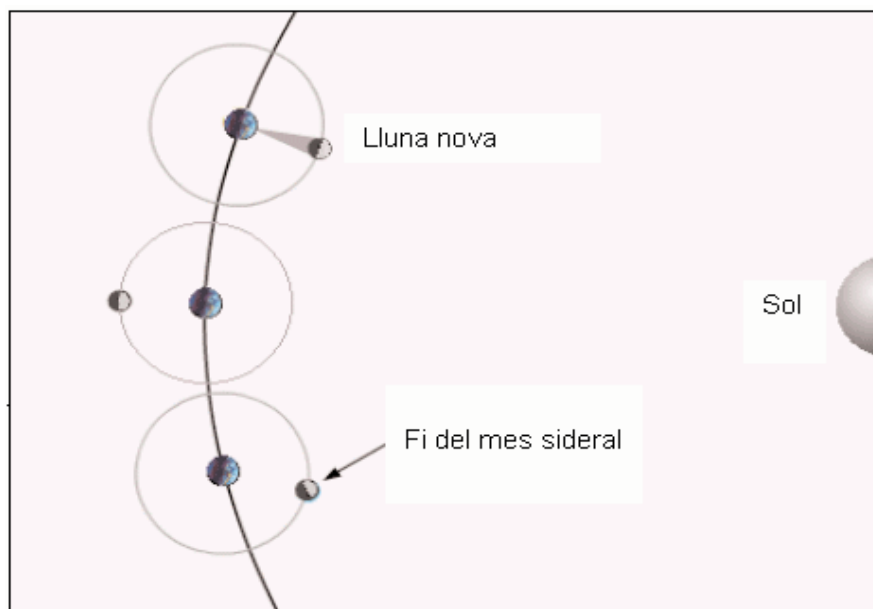

Figura 1. Tres instantanis d'una simulació per explicar la diferència entre mes sidereal i mes sinòdic. La Lluna pareix que fa llaços al voltant de la Terra i això és incorrecte.

1 <http://www.sumanasinc.com/webcontent/anisamples/astronomy/sidereal.html> (darrera visita: abril. 4, 2005)

2 El centre de masses del sistema Terra-Lluna està dins el nostre planeta; però això no té major rellevància aquí.

3 i) <http://www-astro.phast.umass.edu/courseware/java/planets/planets.html>;

ii) programa SimSolar <http://www.pwr-tools.com/simsolar/contents.htm>;

iii) <http://orrery.unstable.cjb.net/>. (darrera visita: abril. 4, 2005).

segueix una trajectòria corba: El centre de corbatura d'una trajectòria sempre està en el sentit que marca la força centrípeta. Tenint en compte la dinàmica del moviment de la Lluna, serà obvi que

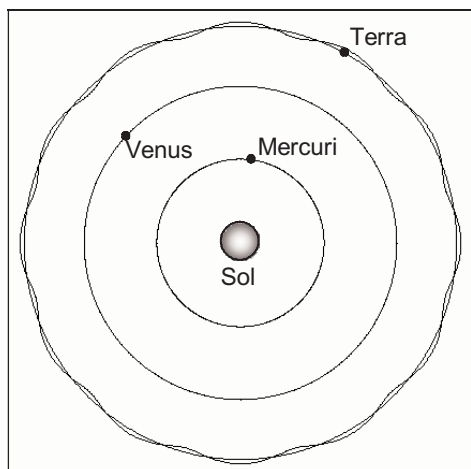

Figura 2. Una simulació típica del sistema solar interior amb la Lluna, mostra una trajectòria ondulada per al nostre satèl·lit i això és incorrecte.

de la Terra. La força neta sobre la Lluna està dirigida en tot moment de cap al centre del sistema solar i la seva trajectòria serà sempre còncaua envers el Sol, això és un fet conegut⁴ que s'oblida en les animacions.

En aquest punt, un pot tenir un cert sentiment de confusió perquè l'argument dinàmic és inapel·lable, si bé un sap que la Lluna orbita la Terra 13 vegades a l'any i això és exactament el que mostren les figures que hem dit que són incorrectes. Les figures i les simulacions mostren que la Lluna gira al voltant de la Terra, i que la Terra gira al voltant del Sol; com pot ser que una combinació d'aquests dos moviments doni una trajectòria sempre còncaua de cap al Sol?

Suposem un planeta que té una òrbita circular de radi R al voltant del seu sol i que es mou amb velocitat angular ω_p ; i una petita lluna que es mou sobre una òrbita circular de radi a al voltant del planeta amb velocitat angular ω_m . Les coordenades heliocèntriques de la lluna seran:

$$(R \cos(\omega_p t) + a \cos(\omega_m t), R \sin(\omega_p t) + a \sin(\omega_m t)).$$

Notem que ja en el cas matemàticament més senzill, ω_p i ω_m són iguals, la lluna té una trajectòria al voltant del sol sempre còncaua. S'ha de notar que si la lluna no girés al voltant del planeta (ω_m tendeix a 0), la trajectòria seria un cercle de radi R desplaçat una distància a de cap a la dreta (vegeu la gràfica 0 de la Fig. 3). Així doncs, no és necessari que l'òrbita heliocèntrica d'una lluna

tengui ondulacions o llaços. I la nostra lluna n'és un exemple.

La Fig. 3 mostra òrbites per a diferents valors de ω_p/ω_m amb a/R fix. Els tipus d'òrbites qualitativament diferents es poden classificar fent un seguiment del signe de radi de corbatura. El càlcul d'aquest radi no és difícil i es pot trobar fet a revistes especialitzades⁵. Comentaré aquí el resultat més important: Si $a/R < (\omega_p/\omega_m)^2$ l'òrbita és sempre còncaua; si $(\omega_p/\omega_m)^2 < a/R < (\omega_p/\omega_m)$ el signe del radi de curvatura canvia periòdicament i l'òrbita és ondulada; i si $(\omega_p/\omega_m) < a/R$, l'òrbita presenta llaços. En el cas particular en què $a/R = (\omega_p/\omega_m)$, l'òrbita presenta cúspides. En el sistema, Terra-Lluna, el quocient a/R val 0,0025 i el quocient $(\omega_p/\omega_m)^2$ és igual a 0.006. Per tant, l'òrbita de la lluna és sempre còncaua, com mana la direcció de la força gravitacional total.

Pot ser un exercici interessant esbrinar la categoria de les òrbites de les llunes dels planetes del sistema solar. L'atracció de Júpiter sobre les seves llunes és major que l'exercida pel Sol. Les òrbites de les llunes galileanes tenen excentricitats baixes i estan en plans d'inclinació quasi nul·la;

es poden aplicar, per tant, els resultats esmentats. Les òrbites heliocèntriques de Io i Europa formen llaços i les de Ganimedes i Calist són ondulades (vegeu Taula 1). Per a les llunes amb òrbita d'excentricitat o inclinació elevada, els resultats presentats deixen de ser aplicables i cal fer un càlcul més precís del radi vector Sol-Lluna.

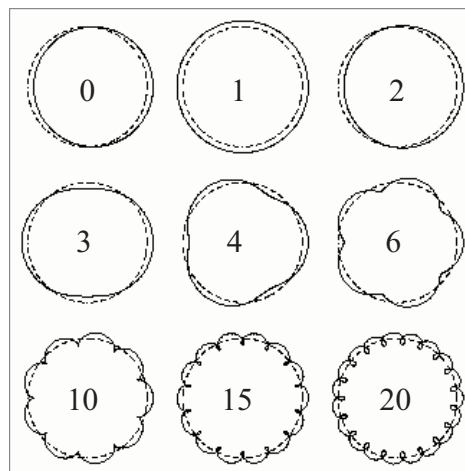

Figura 3. La línia discontinua és una òrbita circular de radi unitat. La línia continua és l'òrbita d'una lluna. La distància entre la lluna i el planeta és de 0,1 unitats. Els números en el centre de cada gràfic indiquen el quocient $(\omega_p/\omega_m)^{-1}$.

La qüestió final és com corregir les Figs. 1 i 2 i les simulacions que mostren imatges similars? La resposta és que no es poden corregir. El problema és que el quocient real entre a/R és molt petit i qualsevol canvi que l'afecti canviarà les característiques de l'òrbita. El fet de dibuixar l'òrbita de la

4 O. Montenbruck and T. Pfleger, Astronomy on the Personal Computer. Springer-Verlag, Berlin (1994).

5 A. Amengual, "Sobre la òrbita heliocèntrica de la lluna," Rev. Esp. de Física, 16, Núm. 5, 50-51 (2002).

lluna al voltant de la Terra amb una escala desmesurada respecte a l'òrbita de la Terra al voltant del Sol basta per convertir una òrbita còncava en tot moment en una òrbita de llaços. Per mantenir les característiques qualitatives de l'òrbita lunar en un gràfic, la lluna s'hauria de moure sobre un cercle de radi $a < 0.006R$ al voltant de la Terra, i aquesta és una escala impossible. Probablement, en les simulacions del sistema solar interior, un ha de renunciar a mostrar les llunes, una cosa que apliquen algunes aplicacions bones. En el cas de la

Fig. 1, un gràfic que no mostrés el Sol i les posicions intermèdies de la lluna no transmetria un missatge incorrecte. Per ventura, la Fig.1 quedaria corregida si s'esmentés simplement el problema de l'òrbita lunar. Sempre s'hauria d'evitar que per explicar una cosa, transmetéssim algun missatge incorrecte, encara que no correspongui al tema central.

Lluna	F_J / F_S	$10^4 \omega_p / \omega_m$	$10^4 a/R$	Òrbita heliocèntrica
Io	876	4.1	5	Llaços
Europa	346	8.2	9	Llaços
Genímedes	136	16.5	14	Ondulada
Callisto	44	38.5	24	Ondulada

Taula 1. Tipus d'òrbita heliocèntrica de les llunes galileanes de Júpiter. F_J/F_S és el quocient entre les forces gravitacionals de Júpiter i el Sol sobre la Lluna. ω_p/ω_m és el quocient entre les velocitats angulars orbitals de Júpiter i de la lluna. a/R és el quocient entre els radis de les òrbites de la lluna i del planeta.

Notícies i esdeveniments

► **Nou conveni amb el RACC.** S'ha signat un conveni de col·laboració entre el Col·legi de Doctors i Llicenciats de les Illes Balears, representat pel degà D. Guillem Estarrelles, i el Reial Automòbil Club de Catalunya, representat per D. Antonio Barceló delegat de l'entitat a Balears. D'aquesta manera s'amplien els serveis que el CDL ofereix als seus col·legiats. Més informació sobre el conveni a la pàgina web: <http://www.cdlbalears.com/html/convenis.html>

► **Nou contracte de serveis jurídics, amb noves prestacions.** També s'ha signat un nou contracte de serveis jurídics amb un gabinet d'advocats amb millores i ampliacions dels serveis cap als nostres col·legiats. Més informació a la pàgina web del CDL <http://www.cdlbalears.com/html/estatuts.html>

► **Nou disseny de la pàgina web.** S'ha canviat el disseny de la pàgina web mantenint la mateixa estructura. <http://www.cdlbalears.com>

Acte de signatura del conveni amb el RACC

► **Renovació de la junta de govern del Consejo general de colegios de doctores y licenciados de España** (<http://www.consejogeneralcdl.es>).

La nova junta de govern queda així:

- Presidenta: Josefina Cambra, degana del col·legi de Catalunya.
- Vicepresident: Eusebio Cadenas, degà del col·legi de Vizcaya.
- Secretari general: Jesús Bonals, col·legi de Catalunya.
- Tresorer: Guillem Estarellas, degà del col·legi de Balears.

► **Escola d'estiu d'Almagro (Ciudad Real)**

El Consell General dels nostres col·legis va organitzar en col·laboració amb el Col·legi de Doctors i Llicenciats de les Illes Balears la I Escola d'Estiu, que es va celebrar a Almagro (Ciudad Real) del 18 al 22 de juliol de 2005, en jornada de matí, coincidint amb la Temporada de Teatre d'Almagro que es desenvolupava a la tarda.

El nombre de crèdits concedits per curs realitzat fou de 3 (i el seu preu 30 €).

Més informació a la pàgina web: <http://www.cdlbalears.com/html/consejogeneral.html>

► **Comunicat conjunt del MEC i dels representants de la federació de societats de filosofia**

El secretari general d'Educació del Ministeri d'Educació i Ciència, Alejandro Tiana, es va reunir amb els representants de la Federació de Societats de Filosofia (FESOFI) per avançar en els acords sobre el tractament de la Filosofia en la nova llei educativa que prepara el Govern.

Els acords arribats per majoria impliquen que hi haurà una presència comuna de la Filosofia en el primer de Batxillerat, amb èmfasi en els continguts de Filosofia Social, Moral i Política, de manera que, segons el parer del MEC, permeti perllongar i donar continuïtat a la prevista *Educació per a la Ciutadania* de l'ESO. El Ministeri s'ha compromès a proposar una denominació per a la nova matèria que integri ambdues perspectives.

També ha garantit l'existència d'una matèria comuna de Filosofia a segon de Batxillerat, amb la denominació d'Història de la Filosofia.

Per altra banda, FESOFI ha sol·licitat la revisió de la denominació de l'àrea d'Educació per a la Ciutadania com Educació Èticocívica, petició que el Ministeri s'ha compromès a estudiar.

FESOFI reclama tot el cicle d'Educació Ètic-Cívica en la secundària. Així mateix, demana que la Filosofia de primer de Batxillerat conservi el seu nom. El Ministeri s'ha compromès a estudiar ambdós temes, encara que ha expressat reserves sobre el primer.

En breu ambdues parts tornaran a tenir contactes.

L'Associació Andalus de Filosofia no subscriu aquests acords.

► **Concurs de fotografia Quixot 2005**

El CDL organitza, juntament amb el CEP de Palma i la Direcció General d'Ordenació, Innovació i Formació del Professorat, un concurs de fotografia en commemoració del IV Centenari del Quixot. A les següents pàgines teniu el pòster de llançament del concurs amb les bases i el tríptic complet amb el formulari d'inscripció.

Com sempre, teniu més informació a la pàgina web: <http://www.cdlbalears.com/html/noticies.html>

CONCURS DE FOTOGRAFIA EN COMMEMORACIÓ DEL IV CENTENARI DE LA PUBLICACIÓ DE "DON QUIJOTE DE LA MANCHA" DE MIGUEL DE CERVANTES

BASES:

1. **TEMA:** una fotografia en blanc i negre o en color que simbolitzi la commemoració de "Don Quijote de la Mancha".
2. **PARTICIPACIÓ:** tot el professorat de Secundària i col·legiats del CDL.
3. **FORMAT:** el format serà una fotografia de 30 x 40 en revelat tradicional.
4. **PRESENTACIÓ:** cada fotografia es presentarà dins un sobre on constarà el lema de la fotografia. També hi haurà un altre sobre amb el lema i dins les següents dades: nom i llinatges de l'autor, centre de treball i telèfon on localitzar-lo. A la fotografia no hi ha de figurar cap tipus d'identificació de l'autor, tan sols el lema. Cada concursant només podrà presentar una fotografia, que s'haurà de lliurar a la seu del CDL abans del 07/10/05.
5. **DRETS DE L'AUTOR:** els concursants accepten que les fotografies finalistes quedin en propietat del CDL, que es reserva els drets de propietat i d'explotació, i que inclouen rèpliques totals i parcials, per a l'àmbit nacional i internacional per un temps il·limitat. Una vegada comunicat el guanyador i finalitzada l'exposició, la resta de fotografies podran ser retirades del CDL pels seus autors del dia 7 al 18 de novembre de 2005.
6. **JURAT:** estarà compost per un representant de la Direcció General d'Ordenació, Innovació i Formació del professorat, un representant del Centre de Professorat de Palma, un representant del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de les Illes Balears i els vocals organitzadors del CDL.
7. **PREMIS:** hi ha dues categories: a la millor fotografia en blanc i negre i a la millor fotografia en color. Cada premi constarà de 300 € i la publicació a la portada de la revista del CDL.
8. **EXPOSICIÓ:** Les millors fotografies de cada categoria estaran exposades a la seu del CDL del dia 13 al 21 d'octubre i, al CEP del 24 d'octubre al 4 de novembre de 2005.

Col·legi Oficial de Doctors
i Llicenciats en Filosofia i
Lletres i en Ciències de les
Illes Balears

Govern de les Illes Balears
Conselleria d'Educació i Cultura

DIRECCIÓ GENERAL D'ORDENACIÓ, INNOVACIÓ I FORMACIÓ DEL PROFESSORAT

CONCURS DE FOTOGRAFIA "QUIXOT 2005"

- *Adreçat a tot el professorat de secundària i col·legiats del CDL.*
- *Una única fotografia per autor en color i/o en blanc i negre.*
- *Presentació fins al 7 d'octubre de 2005 a la seu del CDL (C/ Berenguer de Tornamira, 9, 1r-B. 07012-Palma).*
- *300 € de premi en cada categoria.*

Organització

Col·legi oficial de doctors
i llicenciats en filosofia i
lletres i en ciències de les
Illes Balears.

Servei de Formació Permanent del Professorat
Centre de Professorat de Palma
Illes Balears

Govern de les Illes Balears
Conselleria d'Educació i Cultura

DIRECCIÓ GENERAL D'ORDENACIÓ, INNOVACIÓ I FORMACIÓ DEL PROFESSORAT

CONCURS DE FOTOGRAFIA EN COMEMORACIÓ DEL IV CENTENARI DE LA PUBLICACIÓ DE "DON QUIJOTE DE LA MANCHA" DE MIGUEL DE CERVANTES

Data límit presentació: 07/10/05

Lliurament: seu del col·legi oficial de doctors
i llicenciats en filosofia i lletres i en ciències
de les Illes Balears.

C/ Berenguer de Tornamira, 9, 1r-B
07012 Palma

Bases

El Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de les Illes Balears en col·laboració amb la Direcció General d'Ordenació i Innovació i amb el Centre de Professors convoca un concurs de fotografia per commemorar el IV Centenari de la publicació de "Don Quijote de la Mancha" de Miguel de Cervantes.

Les bases són:

TEMA: una fotografia en blanc i negre o en color que simbolitzi la commemoració de "Don Quijote de la Mancha".

PARTICIPACIÓ: tot el professorat de Secundària i col·legiats del CDL.

FORMAT: el format serà una fotografia de 30 x 40 en revelat tradicional.

PRESENTACIÓ: cada fotografia es presentarà dins un sobre on constarà el lema de la fotografia. També hi haurà un altre sobre amb el lema i dins les següents dades: nom i llinatges de l'autor, centre de treball i telèfon on localitzar-lo. A la fotografia no hi ha de figurar cap tipus d'identificació de l'autor, tan sols el lema. Cada concursant només podrà presentar una fotografia, que s'haurà de lliurar a la seu del CDL abans del dia 7 d'octubre de 2005.

DRETS DE L'AUTOR: els concursants accepten que les fotografies finalistes quedin en propietat del CDL, que es reserva els drets de propietat i d'explotació, i que inclouen rèpliques totals i parcials, per a l'àmbit nacional i internacional per un temps il·limitat. Una vegada comunicat el guanyador i finalitzada l'exposició, la resta de fotografies podran ser retirades del CDL pels seus autors del dia 7 al 18 de novembre de 2005.

JURAT: estarà compost per un representant de la Direcció General d'Ordenació, Innovació i Formació del professorat, un representant del Centre de Professorat de Palma, un representant del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de les Illes Balears i els vocals organitzadors del CDL.

PREMIS: hi ha dues categories: a la millor fotografia en blanc i negre i a la millor fotografia en color. Cada premi constarà de 300 € i la publicació a la portada de la revista del CDL.

EXPOSICIÓ: Les millors fotografies de cada categoria estaran exposades en la seu del CDL del dia 13 al 21 d'octubre i, en el CEP del 24 d'octubre al 4 de nov. de 2005.

La participació suposa l'acceptació de les bases de la present convocatòria.

Per al sobre de les dades personals

CONCURS DE FOTOGRAFIA EN COMMEMORACIÓ DEL IV CENTENARI DE LA PUBLICACIÓ DE "DON QUIJOTE DE LA MANCHA" DE MIGUEL DE CERVANTES

Lema:

Nom i llinatges:

Centre de treball:

Telèfon de contacte:

Correu electrònic:

DESCENTRALITZACIÓ EDUCATIVA (DE): APROXIMACIÓ TEÒRICA A L'ANÀLISI DEL CAS ESPANYOL.

Joan J. Burgués Mestre

Aproximació a la descentralització educativa:

a) Què entenem per DE? (Estat de la qüestió).

Hi ha pocs problemes tan debatuts a nivell macroeducatiu com el de la DE, i possiblement encara n'hi ha menys que estiguin tan lluny de ser resolts a la majoria de països actuals com aquest. La DE és un concepte de gran complexitat que està unit al camp de la política en general, i al de la política educativa en concret. La DE s'enquadra al voltant de la gran qüestió de l'organització territorial de cada Estat, i en la seva concreció educativa, podem fixar-la entorn als distints nivells de poder de decisió respecte de les qüestions educatives. Aquest article té per objectiu mostrar les grans línies del marc d'anàlisi del procés de DE a l'Estat espanyol.

A l'hora d'aproximar-nos a l'estudi de la DE, el primer que hem de tenir en compte és que el terme no té un significat unívoc per les següents raons:

- Whitty, Power i Halpin¹, ens diuen que en la bibliografia específica sobre el tema, apareixen gran nombre de termes relacionats entre ells, els quals, en moltes ocasions es confonen i són utilitzats sense precisió, intercanviant el seu significat (p. ex. delegació, desconcentració, descentralització, desregulació o deszonificació...).
- C. Ornellas², ens diu que tots els estudis realitzats a dia d'avui utilitzen la DE com un "artifici analític" ja que han comprovat que és pràcticament impossible exportar les característiques que es donen d'un Estat a un altre.

Així doncs, la primera concreció al terme passa per:

- La necessària contextualització de cada cas en concret. No podem parlar de DE, sinó que ens vegem obligats a parlar de distints "models de DE".
- La concepció dinàmica del terme com ens diu Puelles Benítez³, per quant no existeixen

models purs de DE per raons polítiques, com veurem més endavant.

Actualment, el terme està en plena expansió i el trobem íntimament lligat al de "globalització". Avui en dia, som espectadors d'un increment exponencial de les demandes per part de la societat civil i d'una creixent incapacitat de l'Estat per fer-les front. Aquesta és l'actual tesi entorn a la descentralització d'autors de gran renom com Habermas, R. Sennet, o Manel Castell, qui justifica la qüestió que abordem en els següents termes:

«Per superar aquesta crisi de legitimitat, els Estats descentralitzen en part el seu poder a les institucions polítiques locals o regionals. Aquest moviment ocasiona dues tendències convergents. Per una part, com a conseqüència de la diferenciació territorial de les institucions estatals, les identitats de les minories regionals i nacionals troben la seva expressió més fàcil en els àmbits local i regional. Per altra banda, els governs nacionals tendeixen a centrar-se a controlar els desafiaments estratègics plantejats per la globalització de la salut, la comunicació, [l'educació] i el poder deixant, per tant, que els nivells inferiors de govern assumeixin la responsabilitat de vincular-se amb la societat en la gestió dels assumptes de la vida quotidiana, per reconstruir la legitimitat mitjançant la descentralització del poder, ...»⁴.

b) Factors que condicionen els processos de DE

Factors polítics:

La distribució territorial de l'Estat és una qüestió en constant revisió. La DE com a tema aparellat, es regeix per un moviment pendular, o com diu Puelles Benítez per una "lluïta de pols oposats"⁵; entre unes forces centrífugues de reivindicació de la diversitat / heterogeneïtat (de la descentralització per tant), i unes forces centrípètes de manteniment de la unitat / homogeneïtat (de centralització consegüentment). Això justifica el parlar de la DE com un concepte "dinàmic" i "con-

¹ Vegeu: WHITTY, G.; POWER, S.; HALPIN, D. (1999): «Introducción: Terminología» a La escuela, el estado y el mercado. Madrid: Morata, pàg. 23.

² ORNELAS, C.: (2003). Las bases del federalismo y la descentralización en educación. Revista de Investigación Educativa, 3 (1). Consultat el 17/10/03 en: <http://redie.ens.uabc.mx/vol5no1/contenido-ornelas.html>

³ PUELLES BENÍTEZ, M. de (1994): «Estudio teórico sobre las experiencias de descentralización educativa», Revista Iberoamericana de Educación, núm. 3. Biblioteca Digital OEI. Pàg.40.

⁴ CASTELL, M. (1997): La era de la información: economía, sociedad y cultura. Volumen 2. El poder de la identidad. Madrid: Alianza Editorial., pàg. 300 y 301.

⁵ PUELLES BENÍTEZ, M. de (1994): «Estudio teórico sobre...», op. cit., pàg.15.

textualitzat” com hem comentat abans. En un Estat reconegut com a centralitzat sempre es poden observar fissures que donaran lloc a la irrupció de la descentralització. Tots els models estudiats, en un sentit o un altre, responen a aquests patrons polítics.

Factors històrics:

Les distintes “conjuntures polítiques” que van succeint-se al llarg de la història d’un Estat, són les que ens expliquen perquè un país viu en un règim centralitzat o descentralitzat. La “contextualització” i el “dinamisme” que impregna la DE pot explicar perquè durant el procés de formació de l’Estat liberal en el segle XIX, la centralització del poder en educació va jugar un paper cabdal a la majoria d’Estats moderns. Especialment a imatge del model francès, però sense deixar de banda el fenomen contrari a Anglaterra o als EUA.

Per aquests dos factors, la DE és un problema que sobrepassa notablement el camp de l’organització de l’educació i el de la seva administració.⁶

Aproximació a les característiques de la DE a l’estat espanyol:

a) L’estat de les autonomies i educació: configuració i tradicions històriques; característiques comparades.

Espanya es presenta com un estat de tendència centralista, amb una predominància de les forces centralitzadores front a les descentralitzadores, malgrat en primera instància, la pròpia fundació de l’estat fruit de la unió dels regnes de Castella i Aragó, ens fes pensar el contrari. Però al llarg de tota la seva història, el triomf de les forces centrípetes són clares (especialment a conseqüència de les tradicions de les corones dels Àustries i dels Borbons, i del liberalisme uniformador del segle XIX). De forma latent, però, l’aparició de les forces centrífugues seran puntuals especialment a partir de la segona centúria del segle XIX fins als nostres dies (amb la I República, la Constitució de 1931 i la Constitució de 1978).

La Constitució Espanyola de 1978 (CE), d’inspiració en la del 31, suposà en part el triomf de les forces de la diversitat quant a la configuració de l’Estat ja que, amb la promulgació del text constitucional, es reconeixen (no es crearan) les CA cosa que pot ser interpretada com un punt d’infl-

xió a tota una història de lluita per part de les forces centrípetes que reivindicaven un model territorial heterogeni. Aquest fet, conseqüentment té les seves repercussions a nivell educatiu a través de l’organització del sistema educatiu.

El professor Puelles Benítez, ha establert una classificació teòrica de distints models educatius, en funció de les seves experiències de DE.⁷

1.- El model centralitzat, es dona a estats molt centralitzats on hi ha poques concessions a la distribució territorial del poder polític. En aquests casos, el poder sobre l’educació recau quasi en exclusivitat en el Ministeri d’Educació. El cas francès és el paradigma d’aquest model malgrat en l’actualitat estigui vivint un procés de revisió cap a una certa descentralització, amb la creació de les “regions”, concretament a nivell educatiu, a partir de la Llei de 1985 referida a l’administració dels centres escolars en relació amb les comunitats territorials.

2.- El model de descentralització intermèdia, inclou un ampli ventall de casos entre el model centralitzat i el federal, dins els quals, les característiques de l’Estat espanyol poden servir d’exemple d’aquest grup. En el nostre cas, l’Estat té les competències exclusives en temes de sobirania atorgades per la CE, i les CA, les exclusives a la pluralitat que els hi reconeix l’Estat a través dels Estatuts d’Autonomia.

Però en el cas espanyol, la gran majoria de les competències són compartides entre l’Estat i les CA, per això el model espanyol és definit per aquest autor com un MODEL QUASIFEDERAL DE COOPERACIÓ ENTRE L’ESTAT I LES CA, d’inspiració en el model federal alemany.

3.- El model de descentralització federal. Els Estats que poden ser definits per aquest model, reconeixen en la seva Constitució, que el poder de decisió sobre el fet educatiu recau en els seus Estats membres [ex. dels Länders a Alemanya]. Però la característica més destacada d’aquest model (i que també és visible en el cas espanyol) és la reproducció d’un model centralitzat [dels Länders] en detriment de les autoritats locals. En aquest model s’observen clares diferències entre les qüestions internes al centre educatiu, de competència dels ens autònoms; i les qües-

⁶ PUELLES BENÍTEZ, M. (2004): «La descentralización de la educación en España: presente, pasado y futuro» en FUNDACIÓN HOGAR DEL EMPLEADO: Análisis y situación de las Comunidades Autónomas. Madrid: Santillana educación, pàgs. 9.

⁷ Vegeu: PUELLES BENÍTEZ, M. de (1994): «Estudio teórico sobre...», op. cit. pàgs. 13 a 40.

tions externes a l'escola, les quals corresponen als ens locals.

4.- El *model de descentralització federal i comunal*, només es dona en aquells Estats amb una tradició fortament comunal i local, com en el sistema cantonal suís o als EUA. La característica més destacada d'aquest model se fonamenta en la contribució que aquests ens locals aporten al desenvolupament de l'Estat, qüestió que fa que el pes sobre el fet educatiu recaigui en les administracions locals.

5.- Un darrer *model de descentralització comunal i acadèmica*, essent el cas anglès el paradigma durant el segle XIX i pràcticament tot el segle XX. Anglaterra, durant tot el segle XIX, no va tenir un sistema educatiu nacional, i no fou fins la creació dels Local Education Authorities de 1902, que passà a tenir un sistema nacional administrat localment. Actualment, en aquest cas es viu un procés cap a posicions que tendeixen a la centralització fruit de la Llei d'Education Reform Act de 1988 amb la creació d'un currículum nacional.

En els moments actuals, basant-nos en l'informe de l' OCDE Education at a Glance⁸, vegem com, la presa de decisions es manté bastant centralitzada (des del nivell central o estatal del govern) en Austràlia, Àustria, Grècia, Luxemburg, Mèxic, Portugal, Espanya i Turquia, essent el govern central especialment dominant a Grècia (el 88% de las decisions les toma l'administració central) i Luxemburg (66%). Per altra banda, les decisions se prenen amb més freqüència en els propis centres educatius en la República Txeca, Anglaterra, Hongria, Nova Zelanda i la República Eslovaca i, especialment a Holanda, on totes les decisions se prenen en els centres.

S'observa que les decisions respecte l'organització de l'ensenyament se prenen predominantment a les escoles a tots els països de l'OCDE, mentre que las decisions respecte la programació i les estructures són competència, quasi per complet, de nivells més centralitzats de govern. Cal destacar que l'escena és més variada quant es refereix a decisions sobre gestió de personal i d'assignació i ús de recursos.

b) Notacions sobre la política educativa a l'Estat de les autonomies.

El procés autonòmic quant a l'educació ha recorregut tres etapes ben diferenciades⁹:

1976 – 1981; procés de transició cap a les pre-autonomies i del període de configuració de la CE (de desenvolupament del disseny autonòmic en el títol VIII), on es produeixen els primers traspassos competencials cap a Catalunya i el País Basc.

1981 - 1992; procés "d'armonització del procés autonòmic" LOAPA de desenvolupament de les CA que accediren al seu Estatut d'Autonomia per la via "ràpida"

1992 – 2000; procés amb els pactes PSOE – PP de 1992 de transferència de competències que accediren a l'autonomia per la via lenta.

La notació més important sobre la política educativa a l'Estat de les autonomies és que fins l'any 2000, la totalitat de les 17 CA no compten amb competències plenes en educació. Aquest fet justifica que el model presentat per al cas espanyol, no s'ajusti a les característiques presentades, ja que durant la dècada dels 80, només són 7 CA amb competències plenes en educació. A les Illes Balears per exemple, només comptem amb un període de 8 anys des de l'assumpció definitiva de les competències educatives.

Notacions sobre la situació actual del procés de DE espanyola:

a) Balanç del procés descentralitzador a l'Estat de les autonomies.

Alejandro Tiana Ferrer, actual secretari general d'Educació del Ministeri d'Educació i Ciència, ens diu que existeixen clares diferències entre les situacions educatives a les diferents CA. Aspecte que queda ben palès a la majoria d'indicadors de les avaluacions generals del sistema educatiu establertes de manera comparada entre les distintes autonomies¹⁰. Aquesta afirmació justifica que, avui en dia, ens trobem en un procés de grans canvis a nivell educatiu producte de la finalització del procés de transferències educatives i de l'obertura d'un nou marc per a la coordinació i cooperació entre Estat - CA.

⁸ OCDE (2004): Education at a Glance. OECD Indicators 2004, París, OCDE. Vegeu una versió online a: www.oecd.org/bookshop/

⁹ PUELLES BENÍTEZ, M. de: «Descentralización y Educación: desde el Pacto Constitucional a nuestros días». Fundación Santillana. Consultat el 12/01/2004 en: http://www.fundacionsantillana.org/espanol/educacion/ponencia_puelles.DOC

¹⁰ Vegeu una anàlisi d'aquests indicadors a: TIANA FERRER, A. (2004): «La descentralización de la educación en España: presente, pasado y futuro» en FUNDACIÓN HOGAR DEL EMPLEADO: Análisis y situación de las Comunidades Autónomas. Madrid: Santillana educación, pàgs. 35 a 61.

A l'hora de fer un balanç del funcionament del MEC, la primera notació que podem fer fa referència al fet que el ministeri ha tingut una organització híbrida. Per una banda, com a òrgan del poder central, i per altra banda, hem vist com ha desenvolupat una funció autonòmica en aquelles CA sense competències plenes en educació. En aquest sentit, també preocupa l'excés de desenvolupament del currículum quant a la programació general de l'ensenyament, sabent que aquesta competència abans esmentada, és compartida entre l'Estat i les CA. Una altra notació important apunta que, ara per ara, es defensa un nou model d'organització del MEC, amb una clara funció promotora de la necessària cooperació i coordinació entre l'Estat i les CA, presentant un model altament tecnificat, molt menys burocràtic.

Quant al funcionament de les CA, vegem que l'organització de l'educació a cada una d'elles, ha funcionat relativament bé, malgrat la manca d'experiència en gestió i administració d'aquest tema per part dels departaments d'educació (conselleries) de cada govern¹¹. Una notació a destacar del funcionament de l'educació a les CCAA és com aquestes administracions han repetit el mateix model centralitzat / liberal de l'Estat, en detriment de les corporacions locals [nou centralisme autonòmic]¹². Actualment, a totes les CA ja no existeixen les delegacions del MEC, les escoles estan transferides, decideixen sobretot el professorat, desenvolupen el currículum en un 35% o 45% en el cas balear, i a més compten amb autonomia financera, cosa que reflecteix quin és el seu sostre competencial.

En conclusió, la característica més destacada de la DE en el cas espanyol, és la d'una descentralització més o menys política i quasi plenament administrativa. Això significa que l'Estat assumeix les competències de legislació bàsiques, de planificació i programació, coordinació i control mitjançant de les lleis orgàniques i deixa un ampli camp competencial a les CA en virtut de desenvolupament dels seus Estatuts d'Autonomia. En aquest model, el principi de cooperació i coordinació esdevé la columna vertebral del Sistema Educatiu. El professor Puelles Benítez comenta al respecte que, el desenvolupament del procés en base a l'homogeneïtat producte de la reserva competencial per part de l'Estat del pes educatiu, fa que estem encara allunyats d'un Estat federal. Concretament, ens parla d'un estat intermedi entre el model Italià i l'Alemanya¹³.

b) La importància dels òrgans de cooperació: la Conferència d'Educació i l'Institut Nacional d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu.

Com hem comentat anteriorment, el model espanyol de DE necessita d'una cooperació entre l'Estat i les CA per al desenvolupament de la gran quantitat de competències que són compartides. Les següents paraules del professor Puelles Benítez poden ser de gran utilitat per a reflectir la importància i la necessitat dels òrgans de cooperació:

«El model, pel que fa a l'educació, es veu afectat per un defecte bàsic que és present en totes les àrees d'actuació de l'Estat Autonòmic, això vol dir, l'existència d'allò que denominem bilateralisme dominant. L'Estat es relaciona amb les CA sense que existeixi un projecte comú sobre el qual es debati i es prenguin decisions, en part per la tendència del MEC a utilitzar els instruments de cooperació al servei de la seva pròpia política, en part també per la desconfiança de les comunitats cap als òrgans de coordinació i cooperació que puguin encobrir intents de menysprear el vertader sostre de les seves competències.»¹⁴

Els principals òrgans de cooperació del sistema educatiu espanyol són:

- La Conferència d'Educació. Va ser creada el 1985 per la Llei orgànica reguladora del Dret a l'Educació (LODE). És l'organisme de coordinació de les polítiques educatives entre l'Estat i les CA i, especialment l'encarregat de definir de forma conjunta, la programació general de l'ensenyament. Però veritablement, la Conferència d'Educació ha tingut la vida que li ha volgut donar cada un dels ministres, cosa que li ha fet perdre en part, la necessària autonomia pel seu desenvolupament, mostrant un aparell organitzatiu pobre. El repte, per aquest organisme de decisió de política educativa, consisteix a establir una nova organització (dotant-lo d'un nou marc normatiu) que el faci més àgil i ajustat a la vertadera organització de l'Estat, una vegada configurat el nou mapa autonòmic amb plenes competències educatives a les 17 CA de l'Estat.
- L'Institut Nacional d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu (INECSE). Va ser creat per

¹¹ PUELLES BENÍTEZ, M. de (1996): «Educación y autonomía en el modelo español de descentralización», Revista de Educación, núm. 309, pàg. 186 a 191.

¹² PUELLES BENÍTEZ, M. de (1996): «La Organización de la Educación en el nuevo mapa Autonómico» a SEMINARIO CURSO 1995/96: "Consejos Escolares de las Comunidades Autónomas y del Estado". Madrid: Consejo Escolar del Estado, MEC. El text el podeu trobar a www.mec.es/cesces/puelles.htm.

¹³ PUELLES BENÍTEZ, M. de (1994): «Estudio teórico sobre...», op. cit. Págs. 23 a 27.

¹⁴ PUELLES BENÍTEZ, M. (2004): «La descentralización ...», op. cit., pàgs. 26.

la Llei orgànica d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE, 1990) amb el nom d'Institut Nacional de Qualitat i Avaluació (INCE), i la Llei orgànica de Qualitat de l'Educació (LOCE, 2002) li va donar el nom actual. La LOCE manté els seus objectius primigenis: l'avaluació general del sistema educatiu, l'avaluació dels diferents ensenyaments i la formació d'un sistema estatal d'indicadors de l'educació. La seva trajectòria ha estat irregular, prova d'això han estat els recels mostrats en algunes CA com Canàries o Andalusia, a l'hora de no voler participar en l'informe de 1997, les quals van veure en l'Institut un òrgan de "recentralització"¹⁵. El professor Puelles Benítez, critica la visió que s'ha donat de l'INECSE com a òrgan de dependència exclusiva del MEC, cosa que ha suposat un perjudici per al propi Institut i dóna una visió de control per part del MEC cap a les CA. Contràriament a això, per aquest autor, el bon funcionament de l'INECSE, equival a pensar en una agència especialitzada, rigorosament tècnica i independent del MEC, cosa que oferiria una visió constructiva i de vertadera coordinació educativa.

Bibliografia:

CASTELL, M. (1997): La era de la información: economía, sociedad y cultura. Volumen 2. El poder de la identidad. Madrid: Alianza Editorial.

OCDE (2004): Education at a Glance. OECD Indicators 2004, París, OCDE.

ORNELAS, C.: (2003). Las bases del federalismo y la descentralización en educación. Revista de Investigación Educativa, 3 (1). Consultat el 17/10/03 en:

<http://redie.ens.uabc.mx/vol5no1/contenido-ornelas.html>

PUELLES BENÍTEZ, M. de (1994): «Estudio teórico sobre las experiencias de descentralización educativa», Revista Iberoamericana de Educación, núm. 3. Biblioteca Digital OEI.

PUELLES BENÍTEZ, M. de (1996): «La Organización de la Educación en el nuevo mapa Autonómico» a SEMINARIO CURSO 1995/96: Consejos Escolares de las Comunidades Autónomas y del Estado. Madrid: Consejo Escolar del Estado, MEC.

PUELLES BENÍTEZ, M. de (1996): «Educación y autonomía en el modelo español de descentralización», Revista de Educación, núm. 309, pàgs.163 a 193.

PUELLES BENÍTEZ, M. de: «Descentralización y Educación: desde el Pacto Constitucional a nuestros días». Fundación Santillana. Consultat el 12/01/2004 en:

http://www.fundacionsantillana.org/espanol/educacion/ponencia_puelles.DOC

PUELLES BENÍTEZ, M. (2004): «La descentralización de la educación en España: presente, pasado y futuro» en FUNDACIÓN HOGAR DEL EMPLEADO: Análisis y situación de las Comunidades Autónomas. Madrid: Santillana educación., pàg. 7 a 31.

TIANA FERRER, A. (2004): «La descentralización de la educación en España: presente, pasado y futuro» en FUNDACIÓN HOGAR DEL EMPLEADO: Análisis y situación de las Comunidades Autónomas. Madrid: Santillana educación, pàgs. 35 a 61.

WHITTY, G.; POWER, S.; HALPIN, D. (1999): «Introducción: Terminología» a La escuela, el estado y el mercado. Madrid: Morata

EL HUMOR EN TRES TRISTES TIGRES – CABRERA INFANTE Y “EL CUBANO”

William Jaume

William Jaume, nascut a Cuba, és nèt de mallorquins. Va estudiar Llengua i Literatura Hispànica al Williams College, de Massachussets. Encara que en l'actualitat es dedica a les finances, mai no ha deixat de cultivar-se i freqüentment pren part en activitats culturals a la ciutat de Nova York. Aquest article que ens presenta es publica com a homenatge a l'escriptor cubà Guillermo Cabrera Infante, que traspassà a Londres el mes de febrer passat.

“el humor no es más que la ironía pura y desinteresada; el arte por el arte de hacer reír.”¹

El humor en la novel·la *Tres Tristes Tigres* de Guillermo Cabrera Infante se desenvolupa gairebé al nivell lingüístic. Tot i que hi ha incidents sumament còmics en esta novel·la, i el autor els explota amb gran èxit, el dramàtic queda subordinat a lo retòric i lo semàntic. En esta novel·la la situació dramàtica és vehicle per al propòsit del autor; explorar les possibilitats humorístiques del idioma espanyol en general i del llenguatge cubà en particular.

El títol i la “advertència” que precedeix l'obra serveixen per iniciar el humor. Al utilitzar un treball de guas com a títol de la seva novel·la Cabrera Infante indica la intenció humorística de la seva obra. El autor ha dit que la seva obra, “es un libro habanero, con el gusto por la burla y por la vida, característica eterna del alma cubana: el relajón criollo.”² El relajón comença en seguida. En la “advertència” Cabrera Infante voltea el clisé tradicional de les obres històriques – fictícies dient, “Cualquier semejanza entre la literatura y la historia es accidental.”³ El autor implica que potser la història ha copiat la literatura i amb això estableix el principi estètic de la novel·la: no hi ha res tan sagrat que no es pugui parodiar.

Cabrera Infante li avisa al lector que la seva obra se va a desenvolupar al nivell lingüístic:

El libro está en cubano. Es decir, escrito en los diferentes dialectos del español que se hablan en Cuba y la escritura no es más que un intento de atrapar la voz humana al vuelo, como aquel que dice.⁴

A través del “cubano” el autor logra els seus paròdis i altres efectes humorístics. Al concentrar-se en les peculiaritats del llenguatge local cubà Cabrera Infante pot explotar efectes humorístics

que no podria haver fet amb la llengua oficial. Cabrera ha aconseguit elevar la seva obra sobre les limitacions del color local, ja que el seu llibre ha tingut gran èxit en tot el món hispànic. Segons un crític, “I doubt a funnier book has been written in Spanish since Don Quijote.”⁵

En el pròleg de la novel·la, el parlament del locutor del Club Tropicana estableix l'ambient de burla i nostàlgia que predomina en la obra. Cabrera Infante capta el llenguatge de la vida nocturna dels cabarets i ens mostra el humor en la artificialitat d'aquest llenguatge:

También tenemos el honor de tener entre nuestra selectísima concurrencia al coronel Cipriano Suárez Cámara, M.M., M.N. y P., punzonoso militar y correcto caballero, acompañado, como siempre, por su bella y gentil y elegante esposa, Arabella Longoria de Suárez Cámara.⁶

El autor mostra un virtuosisme en manejar no només un idioma sinó dos, l'anglès i l'espanyol:

Tropicana, the most fabulous night-club in the WORLD... presenta... presents... su nuevo espectáculo... its new show...en el que artistas de fama continental... where performers of continental fame... se encargarán de transportarlos a ustedes el mundo maravilloso... They will take you all to the wonderful world... y extraordinario... of supernatural beauty.⁷

La proximitat geogràfica entre Cuba i els Estats Units va influir sobre el desenvolupament del “cubano” i en efecte, un tema central de la novel·la, iniciat pel autor en el pròleg, és l'exploració de les perversions lingüístiques que ocorren quan els dos idiomes se creuen. El

1 Albert Bensoussan, “Entrevista: Guillermo Cabrera Infante”, *Insula*, 286, setembre 1970, Madrid, p.4.

2 Edénia Guillermo and J. A. Hernández, “Tres Tristes Tigres”, *Papeles de son armadans*, vol. 65, abril 1972, La Bonanova, Palma de Mallorca, pp. 25-48, p. 41.

3 Guillermo Cabrera Infante, *Tres Tristes Tigres*, Biblioteca Breve de Bolsillo, Seix Barral, Barcelona, 1975, p.9.

4 Ibid.

5 David Gallagher, “Book Review: Three Trapped Tigers”. *New York Times*, 17 octubre 1971, VII, p.5.

6 Cabrera Infante, op. cit., p.18.

7 Ibid., p. 15.

prólogo sirve en fin, como dice el locutor del "Tropicana", para "transportarlos a ustedes al mundo maravilloso... y extraordinario...y hermoso"⁸ de la novela *Tres Tristes Tigres*.

El primer capítulo "Los debutantes" empieza con un cuento chistoso de unas niñas que tienen un secreto que todo el barrio quiere averiguar: "Muchachita, ven acá y dime. ¿qué cosa estaban haciendo ustedes debajo del camión?"⁹ Este episodio es uno de los muchos episodios gratuitos en la novela que Cabrera Infante emplea para reconstruir la realidad cubana y anclar su narrativa en un ambiente concreto. Lo más importante de los incidentes marginales a la trama central es que sirven como vehículo para los experimentos lingüísticos del autor. La mayoría de ellos abarcan el tema de la chusmería: el cuento de las niñas, la carta a Estelvina, la bronca de Magdalena Crus con su madre, la conversación telefónica. Cabrera Infante ejecuta unos ejercicios lingüísticos maravillosos al reproducir el habla del cubano hablando con descuido:

*La dejé hablal así na ma que pa dale coldel y cuando se cansó de metel su descalga yo le dije no que va vieja, tu estás muy equivocada de la vida(así mimo), pero muy equivocada...*¹⁰

Los recursos que Cabrera Infante utiliza para captar el habla cubano son las faltas de ortografía y gramática y la eliminación de la puntuación para reproducir la velocidad de la voz. Al enfocar los cuentos en el tema de la chusmería el autor alaba el espíritu locuaz del cubano, cuya fuerza mantiene la dinámica de la novela.

En el capítulo "Los debutantes" el autor introduce el personaje La Estrella, una gorda enorme que tiene ilusiones de ser célebre. Este personaje sirve de vehículo para la caricatura y la burla del sentimiento artístico. Más adelante el autor emplea La Estrella para hacer una parodia de una seducción sexual:

*Estrella Rodríguez, la estrella de primera magnitud que empequeñece el blanco cielo de mi cama con su fenomenal aspecto de sol negro: la Estrella duerme, ronca, babea, suda y hace ruidos extraños en mi cama.*¹¹

Es menester notar que en los momentos de mayor tensión dramática el interés lingüístico no

desaparece pues el juego de palabras siempre está presente. La importancia que tiene La Estrella en la narración y la manipulación de ésta a manos del autor muestra el interés de Cabrera Infante en enfocar su obra en lo patético y lo grotesco. Al tratar el caso trágico de La Estrella con el mismo espíritu de relajación con que trata lo trivial, el autor muestra la misma actitud nihilista que es predominante entre los personajes principales de la novela, especialmente Bustrófedon. Cuando nada se toma en serio, todo puede ser objeto de burla.

La Estrella también funciona como vehículo evocador, desarrollando un papel importante en el esquema central de la novela, el de evocar un pasado nostálgico y decadente. Todos los episodios sobre La Estrella se titulan "Ella Cantaba Boleros", una frase con connotaciones nostálgicas. Cabrera Infante combina el humor y el caso patético de La Estrella para producir un efecto de humor grotesco. Cuando se le muere el hijo la cantante dice, "me zambullo en la música y en el ruido de los vasos y el olor de alcohol..."¹² y un poco más adelante el autor cuenta que La Estrella era tan grande que la tuvieron que enterrar en una caja de piano. Cabrera Infante crea un ambiente de nostalgia durante todos los episodios de La Estrella, enfocando su narrativa en el habla de la vida nocturna de los cabarets y de ahí fluye un humor macabro que bien cuadra con todos los experimentos humorísticos.

Cabrera Infante se interesa poco en el desarrollo psicológico convencional y prefiere dejar las revelaciones psicológicas a las conversaciones de los personajes. El interés en el personaje como vehículo de un propósito humorístico-lingüístico toma el lugar anteriormente dado al personaje como objeto de análisis. Cabrera Infante toma una actitud ligera hacia el valor del análisis psicológico, pues en *Tres Tristes Tigres* el autor establece una trama secundaria para burlarse de la psiquiatría y de los clisés de esa ciencia. En una serie de episodios titulados con números ordinales, una señora se somete al análisis y nos cuenta sus sueños con los paisajes de latas de galletas y esqueletos que aparecen en la bañera. Aunque la situación dramática aquí es sumamente graciosa, el interés del autor está al nivel lingüístico. Es propio que se desprecie se exprese también a ese nivel: "Doctor, ¿usted escribe psiquiatría con p o sin p?"¹³

8. Ibid.

9. Ibid., p. 23.

10. Ibid., p. 34.

11. Ibid., p. 131.

12. Ibid., p. 278.

13. Ibid., p. 169.

El tema de los anglicismos como fuente de humor se desarrolla con completa libertad en el capítulo "Los visitantes". Una pareja de turistas americanos, los señores Campbell, visitan La Habana y se encuentran con un sinnúmero de dificultades. Cabrera Infante presenta la historia en una narración convencional y explota el humor de las circunstancias dramáticas: los esposos se riñen constantemente, se forma una bronca con la policía, el maestro de ceremonias del Tropicana se cree que son la gente de la sopa, hay un enredo con unos bastones comprados como souvenirs. Esta historia sólo sirve de germen y de objeto de comparación para un ejercicio lingüístico con los anglicismos que es el verdadero intento de este capítulo. Después de haber presentado la historia, el autor la recuenta con los anglicismos. He aquí algunas comparaciones:

*Mi español no es impecable, pero se entiende... Mi español no es, por amor de Dios, un idioma perfectamente hablado, pero puedo hacerme entender, ser fácilmente entendida. Yo tuve un intenso curso en...*¹⁴

¿Por qué esa dramatización de la pierna impedida? Quizá quiere parecer un herido de guerra. Mr. Campbell lo que padece es reumatismo...

*¿Por qué dramatizar la incapaz pero definitivamente no inválida pierna? Quizá quiera parecer una baja de guerra. El Sr. Campbell es en la actualidad un reumatoide.*¹⁵

El autor incorpora en la narración traducciones literarias de refranes ingleses: "no es nada de mi negocio", "miel", "no para mi sorpresa," "como es usual." Los experimentos con los anglicismos intensifican al nivel lingüístico el humor intrínseco a la situación dramática. El capítulo también muestra la visión pervertida que tienen los americanos de la realidad cubana:

*y encontraba cada cosita encantadora: la encantadora bahía azul, la encantadora ciudad vieja, la encantadora y pintoresca pequeña calle junto al muelle encantador.*¹⁶

La visión desenfocada de los señores Campbell es otra fuente de humor en "Los visitantes".

El argumento central de la novela es el trazar las peregrinaciones nocturnas de Arsenio Cué, Silvestre y Eribó (los tres tristes tigres) por los cabarets de La Habana. Sus excursiones sirven para dar un contexto a las charlas interminables de los tres intelectuales desilusionados. Un espíritu de nihilismo satura las conversaciones de éstos y los comentarios que hacen sobre la literatura, el arte, la filosofía y la música tienden a expresar un punto de vista de humor cínico. Los personajes viven solamente para matar el tiempo con conversaciones sobre la cultura: "*Moll y Bloom sentados en la taza defecaron al largo stream-of-consciousness que sería mojón de la literatura.*"¹⁷ Se entretienen con discusiones intelectuales y juegos mentales.

La novela Tres Tristes Tigres debe contener el más amplio catálogo de chistes breves en toda la literatura en español.

Se citan varios ejemplos:

*Rine inventó el agua deshidratada, que resuelve de un golpe de ciencia que no abolirá la sed, el cada vez más angustioso problema de Arabia.*¹⁸

*Bach que fumaba tabaco y bebía café y fornicaba como cualquier habanero, pasea ahora con nosotros... ¿Qué diría, Bach si supiera que su música viaja por el Malecón de La Habana, en el Trópico, a sesenta y cinco kilómetros por hora?*¹⁹

- No sé. Pero algún día escribiré sobre el mar.
- Coño. Lo bueno es que no sabes ni nadar.
- Eso qué tiene que ver. Entonces el único poeta posible es Esther Williams.²⁰

El humor en los diálogos de los tres tristes tigres depende de las convenciones humorísticas: el doble sentido, las alusiones, las palabras malapropiadas, el hipérbole²¹. Todas estas fórmulas se emplean dentro de un cuadro de burla de toda la civilización occidental. La desilusión de los personajes con la cultura y la civilización se revela en

¹⁴ Ibid., pp. 184, 203.

¹⁵ Ibid., pp. 192, 198.

¹⁶ Ibid., p. 185.

¹⁷ Ibid., p. 151.

¹⁸ Ibid., p. 382.

¹⁹ Ibid., pp. 294-295.

²⁰ Ibid., p. 315.

²¹ Edina Guillermo y J.A. Hernández, con un virtuosismo analítico verdaderamente admirable, han hecho el siguiente catálogo de recursos humorísticos en T.T.T.: anagramas, transposiciones, expresiones tomadas del argot popular, terminología típicamente cubana, parodias literarias, ridiculización del estilo de las novelas radiales, postura antirretórica, abuso de anglicismos, inglés cubanizado, el desprecio del español por la "gente bien", la gracia ingeniosa detrás de serios avisos públicos, las asociaciones intencionadas y cargadas de agudeza. Guillermo Hernández, op. cit., pp. 35-36.

estas palabras de Silvestre, *"me cagué en la cultura que siempre viene a interrumpir con su metafísica la felicidad"*²² Los personajes en esta novela rechazan la santidad de la cultura pero no la abandonan totalmente. La educación y la erudición le ofrecen algo tangible con que enfrentarse a la realidad prosaica de la vida nocturna en La Habana. La desilusión y el nihilismo de los personajes (*"la vida conduce inevitablemente a lo peor"*²³) produce el ímpetu necesario para producir el humor mordaz de la novela. El humor de los personajes centrales en esta obra se expresa casi siempre en juegos intelectuales y pedantes, indicación del interés lingüístico del autor.

Cabrera Infante juega con las ideas tradicionales de la novela empleando un personaje que nunca aparece en la narrativa pero que se revela solamente a través de los comentarios y los chistes de los otros personajes. Bustrófedon ejerce mucha influencia en el grupo de ambulantes nocturnos, imponiendo sus juegos mentales absurdos en las reuniones. En los capítulos "Rompecabezas" y "Algunas Revelaciones" se desarrolla con completa libertad la imaginación de Bustrófedon y se encuentra un rechazo total de las convenciones literarias. A Busto le encanta inventar palabras utilizando un nombre como base de su juego lingüístico:

*Rine, a quien llamaba no solamente el más leal amigo del hombre, sino Rineceronte, Rinedocente, Rinedecente, Rinecente como luego hubo un Rinecimiento seguido de Rinesimiento,...*²⁴

Bustrófedon también goza de dibujar y Cabrera Infante le agrega una dimensión visual al humor en su novela incluyendo en la narración dibujos de manos, triángulos y otras formas geométricas, una página en blanco, y una página con su reflejo. Una sección de la novela que es chistosísima incluye catálogos de nombres famosos con alteraciones: Irving West-Berlin, Ortega und Gasset, Macho Villalobos, A. Lecocq-Tieser²⁵. La imaginación del misterioso personaje Bustrófedon es una de las principales fuentes del humor en *Tres Tristes Tigres*.

El capítulo titulado "La muerte de Trotsky" es el esfuerzo humorístico más sofisticado de Bustrófedon. En esta sección se representan las

versiones de la muerte de Trotsky según como la hubieran descrito varios autores cubanos de ayer y de hoy. En este capítulo Cabrera Infante nos muestra una tendencia general de la literatura cubana en particular y de la latinoamericana en general, el virtuosismo técnico y estilístico que impide la comunicación de la verdad, o que oculta un gran vacío intelectual. Hemos aquí varios ejemplos de los mejores pasajes de esta parodia literaria:

José Martí – *"Los hachacitos de rosa"*²⁶

José Lezama Lima - ...Trotsky (sic) murió hoy en esta ciudad en agonía wagneriana, exhalando ayes con los redondeles ecuménicos de la melisma²⁷.

Nicolás Guillén –

Trotsky: Si muero en la carretera no me pongan flores!

Si pido bortsch con lentejas
no me le echen coles!

Mornard: No pidas bortsch con lentejas
y olvídate de las flores
de las hoces y las coles:
no estás en la carretera,
sino en casa de Tenorio
donde hay ya su buen jolgorio
celebrando tu velorio
con un juego de abalorios.²⁸

Es importante notar también que esta parodia fue dejada por Bustrófedon en una grabación y que fue transcrita al papel por Eribó – otro ejemplo del juego constante entre el idioma hablado y el idioma escrito.

La última sección de la novela, y la más larga, está titulada "Bachata", palabra cubana que significa conversación interminable. Se puede ver este capítulo como una peregrinación sin destino, los personajes se pasan la noche yendo de un cabaret a otro sin saber lo que buscan y sin divertirse. Para entretenerse se pasan el tiempo haciendo chistes, cuentos y retruécanos:

- ¿Y eso qué? Estamos hablando de literatura, ¿no?

- Jugando con la literatura.

- ¿Y qué tiene de malo eso?

- La Literatura, por supuesto.

- Menos mal. Por un momento temí que pudieras decir, el juego.²⁹

²² Cabrera Infante, op. cit., p. 219.

²³ Ibid., p. 397.

²⁴ Ibid., p. 207.

²⁵ Ibid., pp. 267-269.

²⁶ Ibid., p. 227.

²⁷ Ibid., p. 229.

²⁸ Ibid., p. 253.

²⁹ Ibid., p. 416.

- ¿Tú sabes qué son los aparecidos?
- Los aparecidos son los desaparecidos que vuelven o que no nos abandonan. ¿No te parece fantástico? Los muertos que no pueden morir. Es decir, los inmortales.³⁰

La mayoría de las charlas nocturnas de los tres tristes tigres y sus amigas son verdaderamente chistosas, sin embargo hacia el final de la novela el constante bombardeo de chistes y bromas empieza a producir un efecto de pesadilla. Esto es precisamente lo que Cabrera Infante quiere lograr para mostrar que la frustración que proviene de la incapacidad de comunicar entre sí impulsa a los personajes a llenar el vacío con algo. El relleno que se emplea en esta novela, el humor, acentúa el problema de la comunicación:

- Estoy hablando en serio. Perfectamente en serio, terriblemente en serio.
- Mortalmente de cansancio en serio. Por favor, Arsenio, ¿quién va tomarnos a nosotros en serio a estas alturas?
- Nosotros mismos...
- Creí que hablabas en serio.
- En serio dentro del juego.³¹

En *Tres Tristes Tigres* los personajes son víctimas de su humor al mismo tiempo que el humor les salva de una realidad deprimente.

El libro termina en una nota de tristeza pues en el epílogo la mujer que se sometió al psicoanálisis sufre un colapso nervioso. Sin embargo, como todo en esta novela, hay un lado chistoso. Se puede ver el epílogo como una burla, una parodia de la crisis existencialista que es tan frecuente-

mente analizada en la literatura moderna a través de los monólogos interiores. Es propicio que una novela sobre el humor termine con la burla de un clisé, "Ya no se puede más"³²

Cabrera Infante considera su libro como una contribución a las letras latinoamericanas por su espíritu iconoclasta. "¡Basta ya de vacas sagradas! En la literatura, en la vida, en la política, en la historia, en el lenguaje: que nada humano sea divino."³³

Se ve en el autor de *Tres Tristes Tigres* la misma actitud de Borges de poder tratar cualquier tema que se le antoje al autor, pero Cabrera Infante se aparta todavía más de la tradición literaria que el autor argentino. El autor cubano combate la pedantería literaria – escolástica con una pedantería humorística.

Sus experimentos al nivel lingüístico no tienen rivales en la literatura latinoamericana, salvo en algunas páginas de Cortázar. Al explorar las posibilidades humorísticas del idioma con tanta libertad Cabrera Infante ha posibilitado experimentos adicionales con el humor al puro nivel lingüístico. Su novela, *Tres Tristes Tigres*, es al fin y al cabo una diversión humorística según el resumen de su esfuerzo artístico que nos da Cabrera Infante:

*Siempre escribo para divertirme y después, si hay lectores que pueden leer lo que escribo y divertirse conmigo, junto a mí, me regocija que compartamos, a posteriori, esa diversión... me gustaría que el libro se tomara como una gran broma escrita.*³⁴

³⁰ Ibid., p. 402.

³¹ Ibid., pp. 442-443.

³² Ibid., p. 451.

³³ Rita Guibert, "Guillermo Cabrera Infante": Conversación sobre *Tres Tristes Tigres* Revista Iberoamericana, vol. 37, otoño, 1971, University of Pittsburgh Press, p. 554.

³⁴ Ibid., pp. 537-538, 543.

RESUM DE LA LLEI ORGÀNICA D'EDUCACIÓ (LOE)

Margarita Santandreu Niell

A bans d'entrar en matèria dues observacions:

*Quan escric aquest resum algunes de les propostes que figuren en l'avantprojecte de la nova Llei d'Educació ja han estat modificades, per tant, tot el que ara dic pot ser que canviï abans que s'aprovi la LOE.

* Intentaré no fer cap valoració, però sóc conscient que des del moment que faig el resum ja n'estic fent.

Així doncs comencem. El text de la LOE s'inicia assenyalant la importància de l'educació, segueix amb una justificació del perquè cal canviar el sistema educatiu i finalitza cap a on s'ha d'orientar l'educació. Tres són les idees fonamentals:

- *"El primero consiste en la exigencia de proporcionar una educación de calidad a todos los ciudadanos de ambos sexos, especialmente en la educación básica.*
- *El segundo principio consiste en la necesidad de que todos los componentes de la comunidad educativa colaboren para conseguir ese objetivo tan ambicioso.*
- *El tercer principio que inspira esta Ley consiste en un compromiso decidido con los objetivos educativos planteados por la Unión Europea para los próximos años".*

També es diu que l'educació mai finalitza. Per aquesta raó l'estructura del sistema educatiu ha d'incloure la formació d'adults.

Dins aquest projecte i amb la col·laboració de tots els agents educatius ("los alumnos y alumnas, las familias, el profesorado, los centros, las Administraciones, las instituciones y la sociedad"), es volen transmetre els següents valors: *"la libertad personal, la responsabilidad, la ciudadanía democrática, la solidaridad, la tolerancia, la igualdad, el respeto y la justicia".*

Amb l'objectiu de simplificar tota la legislació educativa s'estableixen els diferents nivells i tipus educatius:

Educació infantil. Constituït de dos cicles.

Educació primària. Format per tres cicles de dos anys cada un.

Educació secundària obligatòria. Integrada per quatre cursos. Organitzats de la següent forma:

"En cada uno de los tres primeros cursos de la etapa todos los alumnos cursarán las materias siguientes: ciencias de la naturaleza, educación física, geografía e historia, lengua castellana y literatura y lengua cooficial, si la hubiere, y su literatura, lengua extranjera y matemáticas. Además, en al menos uno de estos tres primeros cursos todos los alumnos cursarán las materias siguientes: educación para la ciudadanía, educación plástica y visual, música y procesos tecnológicos e informáticos. La materia de ciencias de la naturaleza podrá ordenarse, en los diferentes cursos, bien con un carácter global o bien desglosada en algunos de sus contenidos: biología y geología, física y química. La materia de procesos tecnológicos e informáticos podrá ordenarse, en los diferentes cursos, bien con un carácter global o bien desglosada en algunos de sus contenidos: tecnología o informática. Asimismo, los alumnos cursarán alguna materia optativa. La oferta de materias optativas deberá incluir una segunda lengua extranjera y cultura clásica. En cada uno de los cursos primero y segundo los alumnos cursarán un máximo de dos materias más que en sexto curso de educación primaria".

Pel que fa a quart, l'organització serà la següent:

"Todos los alumnos deberán cursar en el cuarto curso las materias siguientes: educación física, educación para la ciudadanía, geografía e historia, lengua castellana y literatura y lengua cooficial, si la hubiere, y su literatura, matemáticas y primera lengua extranjera. Además de las materias enumeradas en el apartado anterior, los alumnos deberán cursar tres materias de las siguientes: biología y geología, educación plástica y visual, física y química, informática, latín, música, segunda lengua extranjera y tecnología. Este cuarto curso tendrá carácter orientador, tanto para los estudios postobligatorios como para la incorporación a la vida laboral. A fin de orientar la elección de los alumnos, se podrán establecer agrupaciones de estas materias en diferentes opciones".

Una vegada realitzades les gestions amb el MEC també es mantindria l'assignatura d'Ètica a quart, en substitució d'Educació per a la ciutadania.

Els alumnes només podran repetir una vegada el mateix curs i dues com a màxim en tota l'etapa. Si un alumne té dues assignatures suspeses, com

a màxim, passarà al següent curs. Si en té tres o més suspeses haurà de repetir curs. Només es contempla la possibilitat de realitzar exàmens extraordinaris a quart. En la resta de cursos es realitzaran els programes de reforç que considerin oportuns els equips docents.

Quan un alumne finalitzi el segon curs haurà de realitzar una prova:

“Al finalizar el segundo ciclo de la educación primaria todos los centros realizarán una evaluación de diagnóstico de las competencias básicas alcanzadas por sus alumnos. Esta evaluación tendrá carácter formativo y orientador para los centros, para las familias y para el conjunto de la comunidad educativa”.

A partir de tercer d'ESO es contempla la possibilitat de realitzar **programes de diversificació curricular** per aquells alumnes que ho necessitin. També s'organitzaran **programes de qualificació professional inicial** per als alumnes majors de setze anys i menors de vint-i-un que no hagin aconseguit el Títol de graduat en educació secundària obligatòria.

Batxillerat. Consta de dos cursos. Els alumnes tindran quatre anys com a màxim per superar-ho. La proposta contempla tres modalitats:

- a) Arts.
- b) Ciències i Tecnologia.
- c) Humanitats i Ciències Socials.

Les matèries comunes són:

“Ciencias para el mundo contemporáneo (en las modalidades a y c). Educación física. Educación para la ciudadanía. Filosofía (en la modalidad b). Historia de España. Lengua castellana y literatura y lengua cooficial, si la hubiere, y su literatura. Lengua extranjera”.

Amb un màxim de dues assignatures suspeses els alumnes podran passar a segon.

En aquest nivell, una de les modificacions que s'han anunciat, després de les gestions realitzades amb el Ministeri a través de la FESOFI (Federación de Sociedades de Filosofía) de la qual l'AFIB (Associació Filosòfica de les Illes Balears) hi forma part, és la següent: La Filosofia serà matèria comuna, obligatòria en totes les modalitats de batxillerat, tant a primer com a segon de batxillerat. A primer inclouria amplis continguts de filosofia moral i política.

Formació professional. Es manté com fins ara. Organitzats en diferents mòduls teòrics i pràctics.

Ensenyança d'idiomes. S'impartiran en les escoles oficials d'idiomes, en les quals només s'hi podrà accedir després d'haver complit els setze anys.

Ensenyances artístiques, que són: *“Las enseñanzas artísticas profesionales. Tienen esta condición los grados elemental y medio de las enseñanzas de música y danza, y los ciclos formativos de grado medio y de grado superior de artes plásticas y diseño. Las enseñanzas artísticas superiores. Tienen esta condición los estudios superiores de música y de danza, las enseñanzas de arte dramático, las enseñanzas de conservación y restauración de bienes culturales, los estudios superiores de diseño y los estudios superiores de artes plásticas”.*

Educació de persones adultes. És la formació a partir dels divuit anys que per raons de feina, no es pot seguir en els centres educatius en règim ordinari.

Ensenyança universitària. Totes aquestes ensenyances són voluntàries, excepte l'educació primària i l'educació secundària obligatòria.

Per finalitzar s'estableixen les pautes a seguir per als alumnes amb necessitats educatives especials.

Aquests serien els trets fonamentals de la LOE. Per obtenir més informació es pot consultar la pàgina del MEC: www.mec.es.

BOIB ANYS 2004-2005

DISPOSICIONS LEGALS D'INTERÈS PER A SECUNDÀRIA I ALTRES COL·LEGIATS

Resolució de dia 5 d'octubre de 2004, de correcció d'errades de la Resolució de 24 de setembre de 2004 per la qual es nomena nou director de centre públic d'acord amb l'Ordre de 19 d'abril de 2004 (14-10-2004)

Resolució de dia 13 d'octubre de 2004, per la qual es convoquen ajudes per a l'edició i la reedició de materials didàctics, educatius i formatius de suport a l'ensenyament no universitari (19-10-2004)

Resolució de dia 14 d'octubre de 2004, per la qual es concedeixen les ajudes econòmiques per al desenvolupament de programes per a la integració social i laboral per a entitats privades sense finalitat de lucre, associacions empresarials sense finalitat de lucre i centres educatius privats concertats (23-10-2004)

Resolució de dia 21 d'octubre de 2004, de convocatòria extraordinària per sol·licitar la consolidació personal parcial del complement de director (26-10-2004)

Resolució de 6 d'octubre de 2004, per la qual es regula, amb caràcter experimental a les Illes Balears, el procediment per reconèixer i registrar la formació que imparteixen determinades entitats com a formació referida al Catàleg nacional de qualificacions professionals (26-10-2004)

Resolució, per la qual s'autoritza, de manera provisional i per al curs escolar 2004-2005, al centre 'Academia Fleming' per impartir ensenyaments equivalents als de graduat en educació secundària obligatòria (30-10-2004)

Ordre de 18 d'octubre de 2004 per la qual es convoca concurs de trasllats de funcionaris docents dels cossos de professors d'ensenyament secundari, de professors tècnics de formació professional, professors d'escoles oficials d'idiomes, catedràtics i professors de música i arts escèniques, professors i mestres de taller d'arts plàstiques i disseny (02-11-2004) Modificació BOIB 09-11-2004

Ordre de 20 d'octubre de 2004, sobre l'avaluació a l'educació secundària obligatòria (02-11-2004)

Ordre de dia 4 de novembre de 2004, de modificació de la de dia 18 d'octubre de 2004, per la qual es convoca concurs de trasllats de funcionaris docents dels cossos de professors d'ensenyament secundari, de professors tècnics de formació professional, professors d'escoles oficials d'idiomes, catedràtics i professors de música i arts escèniques i professors i mestres de taller d'arts plàstiques i disseny (09-11-2004)

Resolució de 15 de novembre de 2004, de convocatòria general de concurs públic per formar part de la llista d'aspirants a cobrir places vacants o substitucions en règim d'interinitat en centres públics d'ensenyaments no universitaris de les Illes Balears (18-11-2004) Correcció errades BOIB 11-12-2004

Resolució de dia 16 de novembre de 2004, de modificació de la Resolució de 4 de juny de 2004, de regulació de les llistes d'interinitats, en centres públics d'ensenyaments no universitaris de les Illes Balears (23-11-2004)

Resolució de 16 de novembre de 2004, mitjançant la qual es concedeixen les ajudes econòmiques individuals tipus A i B, corresponents al període comprès entre el dia 1 de setembre de 2003 i el dia 31 d'agost de 2004, per a l'assistència a activitats de formació del professorat (30-11-2004)

Resolució de 29 de novembre de 2004, per la qual es resol la convocatòria de subvencions per compensar les empreses o entitats sense finalitat de lucre col·laboradores en la realització de pràctiques formatives de l'alumnat en centres de treball, corresponents al curs acadèmic 2003/2004 (04-12-2004)

Resolució de 24 de novembre de 2004, per la qual es convoquen les ajudes corresponents a les accions descentralitzades de la segona fase del Programa Sòcrates de la Unió Europea: Comenius 1 (Associacions de centres escolars): 1.1. Projectes escolars, 1.2. Projectes lingüístics, 1.3. Projectes de desenvolupament escolar, Acol·lida d'ajudants lingüístics; Comenius 2.2. (Beques individuals de formació): 2.2.A. Formació inicial, 2.2.B. Ajudants lingüístics, 2.2.C. Cursos de pràctiques (formació contínua del professorat);

Grundtvig (Educació d'adults): Grundtvig 2 (Associacions d'aprenentatge), Grundtvig 3 (Mobilitat per a la formació del personal docent), i Arió; (Visites d'estudi per a responsables de la presa de decisions en matèria d'educació a les Illes Balears), per al període d'activitat comprès entre l'1 de juny de 2005 i el 31 d'agost de 2006 (09-12-2004)

Resolució de 30 de novembre de 2004, per la qual es dicten les instruccions de desplegament de l'Ordre de 22 de maig de 2003, d'organització i funcionament dels mòduls monogràfics (11-12-2004)

Resolució de 2 de desembre de 2004, de correcció d'errades de la Resolució de 15 de novembre de 2004, de convocatòria general de concurs públic per formar part de la llista d'aspirants a cobrir places vacants o substitucions en règim d'interinitat en centres públics d'ensenyaments no universitaris de les Illes Balears (11-12-2004)

Ordre de dia 13 de desembre de 2004 per la qual es dicten les normes per a la renovació i establiment dels concerts educatius a partir del curs acadèmic 2005-06

Resolució de 9 de desembre de 2004, per la qual es regula el procediment que regirà la convocatòria per a l'any 2005 de la jubilació anticipada voluntària, d'acord amb la disposició transitòria novena de la Llei orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'ordenació general del sistema educatiu i amb el Decret 83/2002, de 14 de juny, pel qual es crea el complement autonòmic de les gratificacions extraordinàries (18-12-2004)

Resolució de 30 de novembre de 2004, per la qual es convoquen els premis extraordinaris de formació professional a l'àmbit de la comunitat autònoma de les Illes Balears (25-12-2004)

Resolució de dia 1 de desembre de 2004, mitjançant la qual s'aprova la concessió d'ajudes per donar suport a estudis de música, dansa, art dramàtic i estudis superiors de disseny (25-12-2004)

Resolució de 30 de desembre de 2004, per la qual es convoquen ajudes econòmiques per desenvolupar programes per a la integració social i laboral per a entitats privades sense finalitat de lucre, associacions empresarials sense finalitat de lucre i centres privats concertats per a 2005/2006 (15-01-2005)

Resolució per la qual es convoquen proves per obtenir el títol de Tècnic o de Tècnic superior de

formació professional específica, en règim lliure, i es concreten aspectes sobre l'organització d'aquestes (18-01-2005)

Anunci pel qual se sotmet a informació pública l'Ordre per la qual s'estableixen les bases reguladores de les subvencions en matèria d'educació i cultura (18-01-2005)

Decret 4/2005, de 14 de gener, pel qual s'estableix el currículum del cicle formatiu de grau mitjà corresponent al títol de tècnic en Explotació de sistemes informàtics (22-01-2005)

Resolució de 17 de gener de 2005, per la qual s'autoritza l'obertura i el funcionament del centre privat d'educació preescolar, infantil, primària i secundària obligatòria ' Cooperativa Son Verí Nou' de s'Arenal de Llucmajor (27-01-2005)
Correcció errors BOIB 12-02-2005

Acord de 14 de gener de 2005, pel qual es manté la vigència de l'Acord de 28 de febrer de 2003 (BOIB núm. 37 de 20-03-2003) en què s'estableix el complement autonòmic addicional de les gratificacions extraordinàries previstes en la llei orgànica d'ordenació general del sistema educatiu per als funcionaris docents no universitaris que opten a la jubilació voluntària anticipada (27-01-2005)

Resolució de 2 de febrer de 2005, per la qual s'estableixen els terminis per a la realització de les proves d'accés a la universitat durant el curs 2004/2005 (08-02-2005) Modificació BOIB 14-04-2005

Resolució de 4 de febrer de 2005, per la qual es convoquen ajudes per realitzar intercanvis d'alumnat entre centres educatius de les Illes Balears i centres educatius europeus (15-02-2005)

Ordre de 3 de febrer de 2005, per la qual es regula l'organització de proves per obtenir el títol Tècnic o de Tècnic superior d'Arts Plàstiques i Disseny, en règim lliure (17-02-2005)

Resolució per la qual es convoquen les proves d'accés als cicles formatius de formació professional específica i se'n regula l'organització (22-02-2005)

Resolució de 24 de febrer de 2005, per la qual s'aproven i es publiquen les plantilles i la relació de llocs de treball vacants dels cossos de professors d'ensenyament secundari, de professors tècnics de formació professional, de professors d'escoles oficials d'idiomes, de professors i mestres de taller d'arts plàstiques i disseny, de professors

de música i arts escèniques, d'inspectors al servei de l'Administració educativa i d'inspectors d'Educació (03-03-2005) Modificació 15-03-2005

Resolució de 8 de febrer de 2005, per la qual es convoquen les proves per obtenir el títol de Tècnic superior d'Arts Plàstiques i Disseny de l'especialitat de joieria artística, en règim d'ensenyament lliure (03-03-2005)

Ordre de 28 de febrer de 2005 per la qual es regula el procés d'admissió i matriculació dels alumnes en centres sostinguts amb fons públics als nivells d'educació infantil, primària, secundària obligatòria i batxillerat per al curs 2005-2006 (05-03-2005) Correcció errors versió catalana BOIB 15-03-2005

Acord de 25 de febrer de 2005, pel qual s'aprova l'oferta pública d'ocupació relativa a l'ensenyament no universitari per a l'any 2005 (08-03-2005)

Resolució de 2 de març de 2005, per la qual es determinen els calendaris del procés d'adscripció i del procés d'admissió d'alumnes en els centres sostinguts total o parcialment amb fons públics (10-03-2005)

Ordre de 7 de març de 2005, de convocatòria de proves selectives per a la provisió de places de funcionaris docents dels cossos de mestres, de professors d'ensenyament secundari, de professors de música i arts escèniques i per a l'adquisició de noves especialitats (15-03-2005)

Correcció d'errors advertits a la versió catalana de l'Ordre de 28 de febrer de 2005, per la qual es regula el procés d'admissió i matriculació dels alumnes en centres sostinguts amb fons públics als nivells d'educació infantil, primària, secundària obligatòria i batxillerat per al curs 2005-2006 (15-03-2005)

Resolució de dia 10 de març de 2005, que modifica la de 24 de febrer de 2005 mitjançant la qual s'aproven i es fan públiques les plantilles i la relació de llocs vacants dels cossos de professors d'ensenyament secundari, de professors tècnics de formació professional, de professors d'escoles oficials d'idiomes, de professors i mestres de taller d'arts plàstiques i disseny, de professors de música i arts escèniques, d'inspectors al servei de l'Administració educativa i d'inspectors d'Educació (15-03-2005)

Resolució de 14 de març de 2005 de concessió d'ajuts per a transport i/o beques per minusvalidesa finançades pel Fons Social Europeu adreçats a l'alumnat d'accions de la programació

extraordinària del Pla FIP 2004 (22-03-2005)

Decret 31/2005, de 18 de març, d'establiment dels mòduls econòmics dels concerts educatius per l'any 2005 (29-03-2005)

Decret 29/2005, d'11 de març, pel qual s'estableix l'ordenació i el currículum de batxillerat a les Illes Balears (31-03-2005)

Resolució de 23 de març de 2005, per la qual es fa la convocatòria i es dicten normes per a la realització d'una prova lliure, perquè les persones majors de divuit anys puguin obtenir directament el títol de Graduat en educació secundària, a les Illes Balears (07-04-2005)

Ordre de dia 1 d'abril de 2005, per la qual es regula el procediment per a l'autorització de centres privats que imparteixen ensenyaments per a l'obtenció de la titulació de tècnics esportius (09-04-2005)

Resolució per la qual es publica el resultat de la convocatòria per a la concessió dels premis extraordinaris de formació professional a l'àmbit de la comunitat autònoma de les Illes Balears corresponents al curs 2003/2004 (09-04-2005)

Ordre de 30 de març de 2005, per la qual s'aprova l'admissió i matriculació d'alumnes dels ensenyaments de règim especial en centres públics per al curs 2005-2006 (14-04-2005)

Resolució de 4 d'abril de 2005 per la qual es convoca el procés de selecció de directors de centres públics (14-04-2005) Correcció d'errada BOIB 23-04-2005

Resolució d'1 d'abril de 2005, per la qual es modifiquen els terminis per a la realització de les proves d'accés a la universitat durant el curs 2004/2005 establerts a la Resolució de 2 de febrer de 2005 (14-04-2005)

Ordre de 5 d'abril de 2005, per la qual es regula la Comissió Organitzadora de les Proves d'Accés als Estudis Universitaris (16-04-2005)

Ordre de 30 de març de 2005, per la qual s'estableixen les bases reguladores de les subvencions en matèria d'educació i cultura (19-04-2005)

Ordre d'11 d'abril de 2005, per la qual es regula el procediment d'admissió i de matrícula de l'alumnat en els cicles formatius de formació professional específica que s'imparteixen en la modalitat d'ensenyaments presencials en els centres educatius a les Illes Balears (19-04-2005)

Resolució de dia 7 d'abril de 2005, per la qual s'estableix el procediment per a l'equiparació en activitats d'innovació i/o projectes de recerca i d'innovació a la participació en activitats de formació permanent organitzades per les direccions generals del Govern de les Illes Balears o les entitats públiques que en depenen (21-04-2005)

Correcció d'errors advertits en la Resolució de dia 4 d'abril per la qual es convoca el procés de selecció de directors de centres públics (23-04-2005)

Resolució de dia 28 d'abril, per la qual s'aprova l'habilitació de places docents per a l'exercici de la funció inspectora a les Illes Balears (30-04-2005)

Resolució 3 de maig de 2005 per la qual es fan públiques les llistes provisionals d'admissos i exclosos en els procediments selectius convocats per Ordre de 7 de març de 2005 per a la provisió de places de funcionaris de cossos docents i per a l'adquisició de noves especialitats (10-05-2005)

Resolució 3 de maig de 2005, per la qual es convoquen els Premis Extraordinaris de Batxillerat corresponents al curs 2004/2005 i es regulen les ajudes que pot obtenir l'alumnat que hi participi (12-05-2005)

Resolució 5 de maig de 2005, per la qual es nomenen els vocals de la Comissió Organitzadora de les Proves d'Accés als Estudis Universitaris (12-05-2005)

Resolució 6 de maig de 2005, per la qual es dicten instruccions per concretar el procediment d'admissió i matrícula en els cicles formatius de formació professional específica per al curs escolar 2005-2006 (14-05-2005) Correcció errades BOIB 04-06-2005

Resolució 16 de maig, per la qual es fa pública la composició dels tribunals de primària i secundària que han d'actuar en els procediments selectius convocats per Ordre de 7 de març de 2005, per a la provisió de places de cossos de funcionaris docents i per a l'adquisició de noves especialitats (19-05-2005)

Ordre 19 de maig de 2005, per la qual s'autoritza la implantació d'ensenyances en centres públics d'educació secundària (26/05/2005)

Resolució 2 de maig de 2005, per la qual es regula l'ordenació i l'organització dels ensenyaments de secundària postobligatòria, adaptats per esportistes d'alt nivell autonòmic, en l'àmbit de la comunitat autònoma de les Illes Balears (26-05-

2005)

Resolució 18 de maig de 2005, sobre la informació als pares i les mares separats o divorciats en relació al progrés d'aprenentatge i integració socioeducativa dels seus fills (26-05-2005)

Ordre 18 de maig de 2005, per la qual es regulen les condicions generals i els mòduls econòmics dels pagaments al personal que participa en les proves d'accés als cicles formatius de formació professional específica convocades per la Direcció General de Formació Professional (28-05-2005)

Resolució 20 de maig de 2005, per la qual es convoca el concurs de redacció en català Vivències (28-05-2005)

Resolució 26 de maig de 2005, per la qual es resol, amb caràcter definitiu, el concurs de trasllats i els processos previs dels funcionaris docents del cos de mestres i es publiquen les destinacions definitives adjudicades (31-05-2005)

Resolució 27 de maig de 2005, per la qual es resol, amb caràcter definitiu, el concurs de trasllats dels funcionaris docents dels cossos de professors d'ensenyament secundari, de professors tècnics de formació professional, de professors d'escoles oficials d'idiomes, de catedràtics i professors de música i arts escèniques, de professors i mestres de taller d'arts plàstiques i disseny, d'inspectors al servei de l'Administració educativa i d'inspectors d'educació (31-05-2005) Modificació BOIB 05-07-2005

Correcció d'errades advertides als annexos II i III de la Resolució 6 de maig de 2005, per la qual es dicten instruccions per concretar el procediment d'admissió i matrícula en els cicles formatius de formació professional específica per al curs escolar 2005-2006 (04-06-2005)

Correcció d'una errada observada en l'ordre 30 de març de 2005 (BOIB 57, de 14 d'abril de 2005), per la qual s'aprova l'admissió i matriculació d'alumnes dels ensenyaments de règim especial en centres públics per al curs 2005-2006 (09-06-2005)

Resolució 3 de juny de 2005, per la qual es dicten instruccions per a la sol·licitud de destinació en comissió de serveis per al curs 2005-2006 (09-06-2005)

Resolució 3 de juny de 2005, per la qual es nomenen tots els tribunals definitius que han d'actuar a les proves selectives convocades per Ordre

de 7 de març de 2005, es distribueixen els aspirants entre els tribunals de les especialitats corresponents i se'ls convoca a l'acte de presentació i a la primera prova (09-06-2005)

Resolució 6 de juny de 2005, de convocatòria de concurs públic per concedir ajudes al professorat de llengua alemanya de tots els nivells excepte universitari, i de llengua anglesa a l'educació infantil i primària per assistir a activitats de formació i perfeccionament durant l'estiu de 2005 (09-06-2005)

Resolució 7 de juny de 2005, per la qual es convoquen ajudes per participar en l'activitat de vacances escolars de l'any 2005 (11-06-2005)

Resolució 6 de juny de 2005, de regulació de la incorporació dels requisits de coneixement de les llengües oficials d'elles llistes d'interinitats, en centres públics d'ensenyament no universitari de les Illes Balears (11-06-2005)

Acord 10 de juny de 2005, d'aprovació del calendari de festes per a l'any 2006 en l'àmbit de les Illes Balears (18-06-2005)

Ordre 7 de juny de 2005, per la qual s'estableix el calendari escolar del curs 2005/2006 per als centres docents no universitaris (18-06-2005)

Resolució 9 de juny de 2005, per la qual es convoca concurs públic per a la concessió de llicències per estudis i per dur a terme treballs de recerca durant el curs 2005-2006, destinades als funcionaris de carrera dels cossos docents i del cos d'inspectors al servei de l'Administració educativa (18-06-2005)

Resolució 14 de juny de 2005, de regulació de la incorporació dels requisits de certificat d'aptitud pedagògica o equivalent per al cos de professorat de secundària, en les llistes d'interinitats dels centres públics d'ensenyament no universitari de les Illes Balears (18-06-2005)

Resolució 26 de maig de 2005, per la qual es fa públic l'acord d'actualització del complement específic per al personal docent, complementari, d'administració i serveis dels centres d'educació especial concertats, de les Illes Balears, afectats pel conveni col·lectiu nacional de 'Asistencia, Atención, Diagnóstico, Rehabilitación y Promoción de Minusválidos' (21-06-2005)

Resolució 16 de juny de 2005, per la qual es convoquen ajudes per promoure l'assistència al cinema en llengua catalana durant l'any 2005 (23-06-2005)

Resolució 16 de juny de 2005, per la qual es nomenen directors de centres públics d'acord amb la convocatòria de 4 d'abril de 2005 (23-06-2005) Correcció errades 02-07-2005

Resolució 21 de juny de 2005 per la qual es nomenen directors de centres públics d'acord amb la convocatòria de 26 d'abril de 2004 (23-06-2005)

Resolució 16 de juny de 2005, per la qual es convoquen ajudes econòmiques a entitats sense finalitat de lucre per realitzar activitats de formació permanent adreçades al professorat de nivells educatius no universitaris (23-06-2005)

Ordre 21 de juny de 2005, per la qual s'estableix un nou termini per sol·licitar la implantació de l'elecció de la llengua del primer ensenyament (28-06-2005)

Resolució 21 de juny de 2005, per la qual es determinen els centres seleccionats en què s'implantarà l'ordre de 13 de setembre de 2004 (boib del 18), a partir del curs 2005-06 (28-06-2005)

Resolució 24 de juny de 2005, per la qual es nomenen directors de centres docents públics d'acord amb la proposta de la comissió extraordinària de selecció de directors (30-06-2005) Correcció errades BOIB 16-07-2005

Resolució 24 de juny de 2005, de correcció d'errades de la resolució per la qual es nomenen directors de centres públics d'acord amb la convocatòria de 4 d'abril de 2005 (02-07-2005)

Resolució 24 de juny de 2005, de modificació de la de 27 de maig de 2005, per la qual es resol, amb caràcter definitiu, el concurs de trasllats dels funcionaris docents dels cossos de professors d'ensenyament secundari, de professors tècnics de formació professional, de professors d'escoles oficial d'idiomes, de catedràtics i professors de música i arts escèniques, de professors i mestres de taller d'arts plàstiques i disseny, d'inspectors al servei de l'Administració educativa i d'inspectors d'educació (05-07-2005)

Resolució 30 de juny de 2005, per la qual es declaren aptes en la fase de pràctiques i aprovats en el procés selectiu corresponent els aspirants al cos de mestres, cos d'ensenyament secundari i de professors tècnics de formació professional i nomenats funcionaris en pràctiques per Resolució de 10 de setembre de 2004 (07-07-2005)

Resolució 11 de juliol de 2005, de correcció d'errades de la resolució 24 de juny de 2005 per la

qual es nomenen directors de centres docents públics d'acord amb la proposta de la comissió extraordinària de selecció de directors (16-07-2005)

DISPOSICIONS ESPECÍFIQUES PER A CENTRES DE SECUNDÀRIA

Resolució en referència a la dimissió del director de l'IES Baltasar Porcel d'Andratx (30-10-2004)

Resolució per la qual s'autoritza l'IES Joan Ramis i Ramis de Menorca per impartir el batxillerat musical (04-11-2004) Correcció errada BOIB 16-04-2005

Resolució per la qual s'autoritza l'IES Antoni Maura de Mallorca per impartir el batxillerat musical (23-11-2004)

Resolució de 22 de novembre de 2004, per la qual s'autoritza el canvi de denominació específica del centre privat estranger ' Colegio Escandinavo' de Palma (27-11-2004)

Ordre de dia 1 de desembre de 2004, per la qual s'autoritza la implantació d'un nou programa de garantia social a l'IES Alcúdia (11-12-2004)

Resolució de dia 31 de gener de 2005, per la qual s'autoritza definitivament l'ampliació d'una unitat d'educació infantil al centre privat d'educació infantil, primària i secundària obligatòria ' San José' de Maó (08-02-2005)

Correcció d'errors advertits en la Resolució de 17 de gener de 2005, per la qual s'autoritzava l'obertura i el funcionament del centre privat d'educació preescolar, infantil, primària i secundària obligatòria ' Cooperativa Son Verí Nou' (12-02-2005)

Resolució de 25 de gener de 2005, per la qual es regula l'adscripció del programa de garantia social 'Ajutant de manteniment d'embarcacions' a l'IES Son Ferrer, de Calvià (12-02-2005)

Decret 24/2005, de 4 de març, pel qual es crea l'institut d'educació secundària La Ribera, de Palma (12-03-2005)

Decret 25/2005, de 4 de març, pel qual es crea l'institut d'educació secundària de Binissalem (12-03-2005)

Decret 27/2005, de 4 de març, pel qual es crea l'institut d'educació secundària de Porreres (12-03-2005)

Decret 26/2005, de 4 de març, pel qual es crea l'institut d'educació secundària d'Esporles (12-03-2005)

Correcció d'una errada observada en la publicació de la Resolució de 6 d'octubre de 2004 per la qual s'autoritza l'IES Joan Ramis i Ramis de Menorca per impartir el batxillerat musical (16-04-2005)

Resolució en referència a la dimissió de la directora de l'IES Sa Pobla (23-04-2005)

Resolució 29 d'abril de 2005 per la qual es regula l'ordenació i l'organització dels ensenyaments del batxillerat en el model adaptat per esportistes del grup de Tecnificació de l'EBE que en l'actualitat cursa batxillerat a l'IES Son Pacs de Palma (21-05-2005)

Resolució en referència a la dimissió del director de l'IES Josep Maria Quadrado (24-05-2005)

Ordre 24 de maig de 2005, per la qual es disposa la posada en funcionament de l'IES Binissalem, per al curs 2005-2006 (04-06-2005)

Ordre 24 de maig de 2005, per la qual es disposa la posada en funcionament de l'IES La Ribera, de Palma, per al curs 2005-06 (04-06-2005)

Ordre 24 de maig de 2005, per la qual es disposa la posada en funcionament de l'IES Esporles, per al curs 2005-06 (04-06-2005)

Ordre 24 de maig de 2005, per la qual es disposa la posada en funcionament de l'IES Porreres, per al curs 2005-06 (04-06-2005)

Ordre 1 de juliol de 2005, per la qual s'autoritza la implantació d'un nou cicle formatiu de grau mitjà a l'IES Son Ferrer, de Calvià (16-07-2005)

DISPOSICIONS REFERENTS A L'ADMINISTRACIÓ I ALTRES INSTITUCIONS I CENTRES DEL MÓN DE L'ENSENYAMENT I LA CULTURA

Correcció d'errades observades en el Decret 80/2004, de 10 de setembre, sobre avaluació i certificació de coneixements de català, publicat en el BOIB 132 de setembre de 2004 (16-10-2004)

Resolució en referència a la dimissió de la directora del CEPA Llevant de Manacor (21-10-2004)

Ordre de 18 d'octubre de 2004, per la qual es convoca concurs de trasllats per a la provisió de places vacants dels cossos d'inspectors al servei

de l'Administració educativa i d'inspectors d'Educació (02-11-2004) Modificació BOIB 09-11-2004

Decret 91/2004, de 29 d'octubre, pel qual es modifica el Decret 76/2004, de dia 3 de setembre, pel qual es reformen els estatuts de l'Institut d'Estudis Baleàrics (09-11-2004)

Ordre de dia 4 de novembre de 2004, de modificació de la de dia 18 d'octubre de 2004, per la qual es convoca concurs de trasllats per a la provisió de places vacants dels cossos d'inspectors al servei de l'Administració educativa i d'inspectors d'Educació (09-11-2004)

Resolució d'11 de novembre de 2004, per la qual es convoquen ajudes per finançar activitats a les associacions d'estudiants de la Universitat de les Illes Balears per al curs 2004/2005 (16-11-2004)

Resolució de dia 3 de novembre de 2004, per la qual es fa pública la relació d'aprovats en la convocatòria de proves de gener de 2004 de la Junta Avaluadora de Català (16-11-2004)

Resolució de dia 16 de novembre de 2004, mitjançant la qual es convoquen subvencions per a Ajuntaments i/o Mancomunitats de les Illes Balears per dur a terme actuacions socials i educatives al curs 2004/2005 (20-11-2004). Correcció errades (11-12-2004)

Resolució respecte del nou reglament d'organització i funcionament del Conservatori Superior (20-11-2004)

Resolució de dia 22 de novembre de 2004, per la qual s'aprova el Pla d'actuació del Departament d'Inspecció Educativa per al curs 2004-2005 (27-11-2004)

Resolució per la qual se substitueixen membres dels tribunals de les proves de gener de 2005 per a l'obtenció dels certificats oficials de coneixements de català que expedeix la Direcció General de Política Lingüística (30-11-2004)

Ordre de dia 25 de novembre de 2004, sobre percepció d'indemnitzacions per assistència a les sessions de les comissions de l'Institut d'Estudis Baleàrics (07-12-2004)

Resolució de dia 29 de desembre de 2004 per la qual es modifica la composició dels tribunals de les proves de gener de 2005 per a l'obtenció dels certificats oficials de coneixements de català, convocades per resolució d'aquesta Direcció General

de dia 29 de setembre de 2004 (01-01-2005)

Acord de dia 23 de desembre de 2004, pel qual s'aproven els nous estatuts del consorci per al foment de la llengua catalana i la projecció exterior de la cultura de les Illes Balears, creat pel Decret 126/1997, de 3 d'octubre, i modificat pel Decret 35/1998, de 13 de març, i el Decret 34/2000, de 3 de març (06-01-2005)

Resolució de 30 de desembre de 2004, per la qual es convoquen ajudes econòmiques per desenvolupar programes per a la integració social i laboral per a ajuntaments per a 2005/2006 (15-01-2005)

Resolució de 18 de gener de 2005 (President del Consorci per al Foment de la Llengua Catalana i la Projecció Exterior de la Cultura de les Illes Balears) mitjançant la qual es convoquen subvencions per donar a la promoció de la cultura de les Illes Balears a l'exterior i entre illes, destinades a empreses culturals i creadors, artistes i intèrprets professionals (27-01-2005)

Resolució de 18 de gener de 2005 (President del Consorci per al Foment de la Llengua Catalana i la Projecció Exterior de la Cultura de les Illes Balears), mitjançant la qual es convoquen subvencions per donar suport a la promoció de la cultura de les Illes Balears a l'exterior i entre illes, destinades a creadors, intèrprets, entitats i associacions sense ànim de lucre (27-01-2005)

Ordre de dia 14 de gener de 2005, per la qual es cessen i nomenen nous membres, titular i suplent, del Consell Escolar de les Illes Balears (01-02-2005)

Ordre de dia 28 de gener de 2005, per la qual es cessen i nomenen nous membres, titular i suplent, del Consell Escolar de les Illes Balears (08-02-2005)

Resolució de dia 1 de febrer de 2005 per la qual es substitueixen membres dels tribunals de les proves de gener de 2005 per a l'obtenció dels certificats oficials de coneixements de català, convocades per Resolució de la Direcció General de Política Lingüística de dia 29 de setembre de 2004 (12-02-2005)

Resolució de 10 de febrer de 2005, per la qual es concedeixen ajudes per finançar activitats a les associacions d'estudiants de la Universitat de les Illes Balears per al curs 2004/2005 (17-02-2005)

Resolució de dia 23 de febrer de 2005 per la qual s'ajorna la data d'exposició de resultats de la

convocatòria de proves de llengua catalana de gener i febrer de 2005 (05-03-2005)

Ordre de dia 24 de febrer de 2005, per la qual es cessa i nomena nou membre, suplent, del Consell Escolar de les Illes Balears (08-03-2005)

Resolució, per la qual s'estableix la constitució de la Comissió d'Avaluació dels directors dels centres de professorat i els seus principis d'actuació (08-03-2005)

Resolució, que regula la constitució de les comissions d'avaluació dels assessors dels centres de professorat i els seus principis d'actuació (08-03-2005)

Llei 1/2005, de 3 de març, de reforma de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, de patrimoni històric de les Illes Balears (12-03-2005)

Resolució de dia 3 de març de 2005, per la qual es convoquen les proves per a l'obtenció dels certificats oficials de coneixements de català que expedeix la Direcció General de Política Lingüística (12-03-2005)

Anunci registre de l'associació anomenada Asociación de Enseñanza y Formación de Baleares (29-03-2005)

Resolució de dia 31 de març de 2005 per la qual s'ajorna la data d'exposició dels resultats de les proves per a l'obtenció del certificat de coneixements mitjans de català (certificat C) de la convocatòria de gener de 2005 (07-04-2005)

Ordre de 19 d'abril de 2005 de cessament i nomenament dels vocals del Consell de Direcció de l'Agència de Qualitat Universitària de les Illes Balears (28-04-2005)

Reglament de funcionament de la Junta de Coordinació Universitària de les Illes Balears aprovat per unanimitat per la Junta en la sessió de 15 de març de 2005 (03-05-2005)

Ordre de dia 28 d'abril de 2005, per la qual nomena nou membre, titular, del Consell Escolar de les Illes Balears (03-05-2005)

Ordre de 28 d'abril de 2005, per la qual es crea i regula el Consell assessor del calendari escolar (03-05-2005)

Acord de dia 22 d'abril de 2005, pel qual s'aprova la modificació dels estatuts del Consorci de l'agència de qualitat universitària de les Illes Balears (03-05-2005)

Resolució 27 d'abril de 2005, per la qual es modifica la composició dels tribunals de les proves de juny de 2005 per a l'obtenció dels certificats oficials de coneixements de català, convocades per resolució d'aquesta Direcció General de dia 3 de març de 2005 (BOIB 41, de 12 de març) (07-05-2005)

Decret 44/2005, 29 d'abril, sobre percepció d'indemnitzacions per les despeses de desplaçaments, manutenció i assistència a les sessions del Consell Escolar de les Illes Balears (10-05-2005)

Decret 57/2005, 20 de maig, pel qual es crea l'Observatori i el Comissionat per a la convivència escolar en els centres educatius de les Illes Balears (28-05-2005) Modificació BOIB 12-07-2005

Resolució 19 de maig de 2005, per la qual es modifica la composició dels tribunals de les proves de juny de 2005, per a l'obtenció dels certificats oficials de coneixements de català, convocades per la Resolució de dia 3 de març de 2005 (28-05-2005)

Resolució 24 de maig de 2005, per la qual es convoquen ajudes per fomentar l'associacionisme de pares i mares d'alumnes (APIMA), i d'alumnes (AA), corresponents a l'exercici del curs 2004/2005 Decret 10/2005, 30 de maig, de nomenament del comissionat de l'Observatori per a la Convivència Escolar en els Centres Educatius de les Illes Balears (02-06-2005)

Acord 20 de maig de 2005, pel qual s'aprova el conveni entre la Conselleria d'Educació i Cultura, l'Institut Balear d'Infraestructures Educatives i Culturals de les Illes Balears, l'Ajuntament d'Eivissa i la societat mixta Iniciatives i Transformacions Urbanes, SA, en la qual participa de manera majoritària l'Ajuntament d'Eivissa, per a la construcció o reforma i ampliació de centres docents en aquest municipi; i s'autoritza al conseller d'Educació i Cultura per a la signatura d'aquest conveni (04-06-2005)

Resolució 3 de juny de 2005, per la qual es convoquen subvencions per compensar les empreses i entitats sense finalitat de lucre col·laboradores en la realització de pràctiques formatives de l'alumnat en centres de treball, corresponents al curs acadèmic 2004/2005 (09-06-2005)

Ordre 30 de maig de 2005, d'establiment del preu de les entrades als museus gestionats per la Conselleria d'Educació i Cultura (09-06-2005)

Decret 69/2005, 24 de juny, pel qual es crea i es

regula el Registre d'Estudis Universitaris de les Illes Balears (02-07-2005)

Resolució 24 de juny de 2005, per la qual es concedeixen les ajudes econòmiques per al desenvolupament de programes per a la integració social i laboral a entitats privades sense finalitat de lucre, associacions empresarials sense finalitat de lucre i centres educatius privats concertats per a 2005/2006 (02-07-2005)

Resolució 24 de juny de 2005 que modifica la Resolució de 3 de juny, per la qual es convoquen subvencions per compensar les empreses i entitats sense finalitat de lucre col·laboradores en la realització de pràctiques formatives de l'alumnat en centres de treball, corresponents al curs acadèmic 2004/2005, (BOIB 88 de 09-06-2005) (02-07-2005)

Resolució 24 de juny de 2005, per la qual es concedeixen les ajudes econòmiques als ajuntaments per al desenvolupament de programes per a la integració social i laboral per a 2005/2006 (05-07-2005)

Decret 74/2005, de 1 de juliol, de modificació del Decret 57/2005, de 20 de maig, pel qual es crea l'Observatori i el comissionat per a la convivència escolar en els centres educatius de les Illes Balears (12-07-2005)

Ordre 4 de juliol de 2005, per la qual es cessen i nomenen nous membres, titular i suplent, del Consell Escolar de les Illes Balears (12-07-2005)

Resolució 28 de juny de 2005, per la qual es fa pública la relació de persones que han superat les proves de català de gener de 2005 convocades per la Direcció General de Política Lingüística (12-07-2005)

Resolució per la qual es convoca un concurs per formar part d'una borsa de treball per cobrir, temporalment, les necessitats específiques del Servei d'Ensenyament i Dinamització Lingüística del Consorci per al Foment de la Llengua Catalana i la Projecció Exterior de la Cultura de les Illes Balears (12-07-2005)

BOE ANYS 2004-2005

DISPOSICIONS LEGALS D'INTERÈS PER A SECUNDÀRIA I ALTRES COL·LEGIATS

Orden ECI/3686/2004, de 3 de noviembre, por la que se dictan normas para la aplicación del Real Decreto 285/2004, de 20 de febrero, por el que se regulan las condiciones de homologación y con-

validación de títulos extranjeros de Educación Superior (15-11-2004)

Resolución de 22 de octubre de 2004, por la que se conceden ayudas económicas a Asociaciones e Instituciones sin ánimo de lucro, para la realización de actividades de formación del profesorado durante el año 2004 (22-11-2004)

Orden ECI/3954/2004, de 24 de noviembre, por la que se establecen las bases y se hace pública la convocatoria de becas de formación en evaluación educativa, en el Instituto Nacional de Evaluación y Calidad del Sistema Educativo (01-12-2004)

Resolución de 25 de octubre de 2004, por la que se establecen las líneas prioritarias en materia de formación permanente del profesorado para el año 2005 (01-12-2004)

Orden ECI/474/2005, de 16 de febrero, por la que se establecen las bases reguladoras y se convocan ayudas destinadas a fomentar la acción sindical en el ámbito de la enseñanza privada sostenida total o parcialmente con fondos públicos (03-03-2005)

Orden ECI/528/2005, de 1 de febrero, por la que se convocan plazas en el programa de "intercambio puesto por puesto", de profesores alemanes, británicos y franceses, con profesores españoles de Educación Primaria, Secundaria y Escuelas Oficiales de Idiomas para el curso 2005-2006 (08-03-2005)

Orden de 7 de marzo de 2005, por la que se hace pública la Orden de 7 de marzo de 2005 de convocatoria para la realización de procedimientos selectivos para la provisión de 450 plazas de funcionarios docentes de los cuerpos de maestros, profesores de enseñanza secundaria, profesores de escuelas oficiales de idiomas y profesores técnicos de formación profesional (15-03-2005)

Real Decreto 309/2005, de 18 de marzo, por el que se modifica el Real Decreto 285/2004, de 20 de febrero, por el que se regulan las condiciones de homologación y convalidación de títulos y estudios extranjeros de educación superior (19-03-2005)

Orden ECI/700/2005, de 3 de marzo, por la que se establecen las bases y se convocan ayudas económicas para la realización de actividades de formación del profesorado durante el año 2005, por asociaciones e instituciones sin ánimo de lucro (22-03-2005)

Resolución de 7 de marzo de 2005, por la que se establecen las bases y se convocan plazas, para Maestros y Profesores de Enseñanza Secundaria, para la realización del curso “Aulas Europeas”: Programa de Inmersión Lingüística y Cultural con Francia (23-03-2005)

Ley 1/2005, de 3 de marzo, de reforma de la Ley 12/1998, de 21 de diciembre, de Patrimonio Histórico de las Illes Balears (30-03-2005)

Orden ECI/814/2005, de 11 de marzo, por la que se establecen las bases reguladoras y se convocan premios a materiales educativos curriculares en soporte electrónico que puedan ser utilizados y difundidos en Internet (01-04-2005)

Orden ECI/986/2005, de 6 de abril, por la que se establecen las bases reguladoras y se convocan cursos de verano para 2005, en colaboración con diversas entidades públicas, para la formación del profesorado de Educación Infantil, Primaria, Secundaria y Formación Profesional (15-04-2005)

Orden ECI/1020/2005, de 8 de abril, por la que se establecen las condiciones y se convoca el Premio “Sello Europeo para las iniciativas innovadoras en la enseñanza y el aprendizaje de las lenguas 2005” (20-04-2005)

Orden ECI/1139/2005, de 18 de abril, por la que se anuncian plazas de profesores de enseñanza secundaria en secciones españolas de Institutos Bilingües para el curso 2005-2006, en centros educativos de Bulgaria, Eslovaquia, Hungría, Polonia, República Checa, Rumania y Rusia (28-04-2005)

Orden ECI/1252, de 4 de mayo, por la que se crea la Comisión Asesora de Evaluación y Prospectiva (10-05-2005)

Orden ECI/1457/2005, de 16 de mayo, por la que se establecen las bases reguladoras y se convocan ayudas para alumnos con necesidades educativas especiales, para el curso académico 2005-2006 (24-05-2005)

Orden ECI/1458/2005, de 9 de mayo, por la que se establecen las bases y se hace pública la convocatoria de becas de formación en evaluación y estadística educativa, en el Instituto Nacional de Evaluación y Calidad del Sistema Educativo (24-05-2005)

Orden ECI/1726/2005, de 9 de abril, por la que se resuelve la convocatoria de ayudas destinadas a fomentar la acción sindical en el ámbito de la enseñanza privada sostenida total o parcialmente

con fondos públicos, convocadas por Orden ECI/474/2005, de 16 de febrero (10-06-2005)

Orden ECI/1740/2005, de 27 de mayo, por la que se establecen las bases reguladoras específicas y se convoca el concurso nacional de proyectos de ideas para la mejora e innovación de las bibliotecas de los centros escolares para el año 2005 (11-06-2005)

Orden ECI/1782/2005, de 30 de mayo, por la que se convocan ayudas destinadas a fomentar la realización de actividades por parte de confederaciones, federaciones y asociaciones de alumnos para 2005 (14-06-2005)

Orden ECI/1783/2005, de 25 de mayo, por la que se autoriza la implantación de Programas de Garantía Social en Centros Públicos dependientes del MEC para el curso 2005-2006 (14-06-2005)

Orden ECI/1784/2005, de 27 de mayo, por la que se convoca el Premio a las actuaciones de calidad en educación para el curso 2004-2005 (14-06-2005)

REVISANT LA CRONOLOGIA DE L'ARRIBADA HUMANA A MALLORCA

Damià Ramis

El primer poblament humà de les Balears, i de Mallorca en concret, és un tema que presenta nombrosos interrogants en l'estat actual de la recerca. Durant aquests darrers anys, emperò, s'hi han efectuat valuoses aportacions que han permès enfocar amb molta més precisió l'estudi del procés d'assentament de les primeres comunitats prehistòriques a una Mallorca verge, així com avançar en el coneixement de la identitat cultural d'aquests primers pobladors.

Fins fa poc, la teoria elaborada entre finals dels seixanta i principis dels setanta a partir de l'excavació de la cova de Moleta (Sóller) i de la balma de Son Matge (Valldemossa), era acceptada, a grans trets, de manera generalitzada. És a dir, l'illa de Mallorca hauria estat poblada des del VI mil·lenni cal BC¹, amb una llarga coexistència entre els humans i el caprí endèmic *Myotragus*

balearicus, i fins i tot un intent de domesticació de l'animal. Es considerava que aquesta espècie, la més característica de la fauna prehumana mallorquina, un petit bòvid altament modificat a causa de les seva perllongada evolució en condicions insulars, s'havia extingit a la primera meitat del III mil·lenni cal BC. Les evidències obtingudes als anys vuitanta amb les cales fetes a la cova de Canet (Esporles) i la prospecció de diverses zones d'aflorament de sílex a Santanyí -i a Eivissa amb l'excavació d'es Pouàs (Sant Antoni de Portmany)- reforçaren aquesta interpretació i, fins i tot, algunes interpretacions feren recular la presència humana a les Balears fins al VIII mil·lenni cal BC.

La recent dinamització de la investigació sobre el tema ha estat producte essencialment de l'ampliació del registre paleontològic -amb les excavacions a la cova Estreta (Pollença) i a la cova des Moro (Manacor), i la prospecció de la cova des Penyal Blanc (Cabrera)-, i de la revisió i reinterpretació d'algunes de les evidències suposades de presència humana més antiga. El replantejament del tipus d'interacció dels primers grups prehistòrics amb *Myotragus balearicus* ha provocat una profunda revisió de la cronologia de l'establiment de les primeres comunitats a Mallorca. Com a resultat s'han revelat les inconsistències d'aquests dos models principals sobre el moment del primer poblament humà de Mallorca. Aquests nous plantejaments varen ser exposats l'any 2001 a la revista *Endins*². Fent-ne una breu síntesi actualitzada, allà s'hi explica la manca de fiabilitat o l'equivocació manifesta en la interpretació de totes les evidències que recolzarien un suposat poblament humà anterior al III mil·lenni cal BC a l'arxipèlag balear.

Les evidències d'un procés de domesticació de *Myotragus*, descrites inicialment a la balma de Son Matge i basades principalment en les alteracions en forma de forca a certes banyes de l'animal i en les grans acumulacions de copròlits al

Reconstrucció de l'esquelet de *Myotragus balearicus* realitzada pel paleontòleg Pere Bover

¹ Símbol referit a les dades cronològiques abans de la nostra era, obtingudes a partir del calibratge de les datacions radiocarbòniques i expressades seguint el calendari solar.

² Alcover, J.A.; Ramis, D.; Coll, J. & Trias, M. 2001. Bases per al coneixement del contacte entre els primers colonitzadors humans i la naturalesa de les Balears. *Endins*, 24: 5-57.

Altres referències per aprofundir en el tema:

Alcover, J.A.; Llabrés, M. & Moragues, L.I. (coord.) 2000. Les Balears abans dels humans. Palma: Monografies de la Societat d'Història Natural de les Balears, 8.

Coll, J. 2001. Primeres datacions absolutes del jaciment de coval Simó. *Endins*, 24: 161-168.

Ramis, D. & Alcover, J.A. 2001. Revisiting the Earliest Human Presence in Mallorca, Western Mediterranean. *Proceedings of the Prehistory Society*, 67: 261-269.

jaciment, corresponen en realitat a fets naturals. Així, el tipus de modificació a les banyes ha estat documentat també a molts altres ossos de l'esquelet de *Myotragus*, els quals presenten el patró característic de mastegament d'ossos per part d'individus de la pròpia espècie amb l'objectiu de d'obtenir determinats elements minerals deficitaris, un comportament anomenat osteofàgia. D'altra banda, acumulacions importants de copròlits de *Myotragus* han estat registrades a nivells naturals de la cova Estreta i de la cova des Moro. Ambdós fets són suggeridors de la tendència d'aquest mamífer extingit a cercar refugi freqüent a coves i balmes.

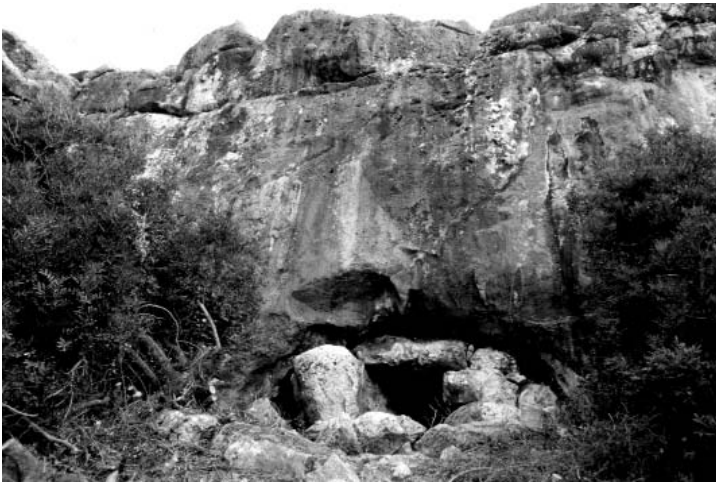
Entre els materials de *Myotragus* amb presumptes marques de carnisseria que han pogut ser revisats, procedents de la balma de Son Matge i de la cova de Canet, s'ha comprovat el seu origen natural, producte bé del mastegament per part del propi *Myotragus*, o bé de la rosegada per part de la rata cellarda autòctona (*Eliomys morpheus*) en altres casos. Per contra, l'únic os que presenta marques clares de tall, documentat fotogràficament, ha estat erròniament identificat com a *Myotragus* quan, en realitat, pertany a un caprí domèstic.

Pel que fa als ossos cremats de *Myotragus*, descrits a llocs com la balma de Son Matge o la

cova des Moro, no poden ser considerats com a proves de consum per part dels humans. Resulta igualment lògic considerar que aquestes alteracions tèrmiques són el producte d'un foc realitzat amb posterioritat a la deposició de les restes òssies, el qual hauria afectat el substrat natural.

Així, després d'aquestes reinterpretacions, es va efectuar una nova datació sobre les restes de l'anomenat 'home de Moleta' per tal de comprovar la seva atribució cronològica al V mil·lenni cal BC. El nou resultat se situa entre la fi del III i l'inici del II mil·lenni cal BC i planteja la necessitat de rebutjar la datació inicial. La suposada indústria òssia relacionada amb aquestes restes humanes es tracta en realitat d'ossos (fíbules) de *Myotragus* en estat natural.

Al marge de l'antiga datació sobre les restes humanes de la cova de Moleta, existeix al registre mallorquí un grup de datacions radiocarbòniques amb resultats situats entre el VII i el IV mil·lenni cal BC. Procedeixen de la cova de Canet, la cova dels Morts de Son Gallard (Deià) i la balma de Son Matge. Aquestes datacions presenten dos greus problemes d'acceptació. En primer lloc, han estat obtingudes a partir de carbons vegetals no identificats taxonòmicament ni anatòmicament. Això significa que al foguer es pogué fer servir fusta molt antiga i que l'edat lliurada pels carbons pot no tenir res a veure amb l'edat del fet arqueològic que es pretenia datar. Aquesta circumstància distorsionadora és present a nombrosos contextos arqueològics arreu del món, detectant-se diferències cronològiques importants entre l'edat obtinguda (moment d'aturada de l'intercanvi de carboni amb l'atmosfera) i el moment en què aquest material passa a formar part d'un context arqueològic (com element arquitectònic, utensili, combustible,...). Per aquest motiu, els protocols formulats en l'estudi de la cronologia de determinats processos històrics rellevants, com l'inici del Neolític insular del Sud-est asiàtic, la colonització de Nova Zelanda i de Polinèsia Oriental, la re-colonització del Nord d'Europa després del darrer màxim glacial, els inicis de l'agricultura a Amèrica o l'expansió del Neolític al Mediterrani occidental, rebutgen la validesa de les datacions efec-

*Entrada de la cova des Moro, situada a un penya-segat miocènic de la marina de Llevant. Les restes de *Myotragus balearicus* recuperades durant l'excavació dels nivells prehumans han possibilitat la revisió de les suposades evidències d'interacció amb els humans, que havien estat descrites a altres jaciments. D'altra banda, els nivells arqueològics documenten la freqüentació de la cavitat ja a la segona meitat del III mil·lenni cal BC, en la primera fase presència humana documentada a l'illa.*

- Ramis, D. & Alcover, J.A. 2004. Irrupción humana y extinción faunística en las grandes islas del Mediterráneo durante el Holoceno. In *Miscelánea en Homenaje a Emiliano Aguirre. Volumen IV. Arqueología*. Alcalá de Henares: Museo Regional de la Comunidad de Madrid: 390-401.
- Ramis, D.; Alcover, J.A.; Coll, J. & Trias, M. 2002. The chronology of the first settlement of the Balearic Islands. *Journal of Mediterranean Archaeology*, 15: 3-24.
- Ramis, D. & Bover, P. 2001. A review of the evidence for domestication of *Myotragus balearicus* Bate 1909 (Artiodactyla, Caprinae) in the Balearic Islands. *Journal of Archaeological Science*, 28: 265-282.
- Ramis, D.; Santandreu, G. & Carreras, J. 2005. Resultats preliminars de l'excavació arqueològica a la cova des Moro entre 1999 i 2002. In *III Jornades d'Estudis Locals de Manacor 2004. Espai, fet urbà i societats (21 i 22 de maig de 2004)*. Manacor: Ajuntament de Manacor: 127-142.

tuades sobre carbons vegetals no determinats o en fan un ús molt restrictiu.

En segon lloc, els contextos arqueològics associats són problemàtics. Les ceràmiques considerades neolítiques a Son Gallard i Son Matge, i associades a datacions del IV mil·lenni cal BC o anteriors, havien estat associades inicialment a materials de tradició campaniforme o posteriors. Els elements tipològicament semblants procedents de contextos arqueològics clars del coval Simó, ca na Cotxera o s'Aigua Dolça, se situen a finals del III i primera meitat del II mil·lenni cal BC.

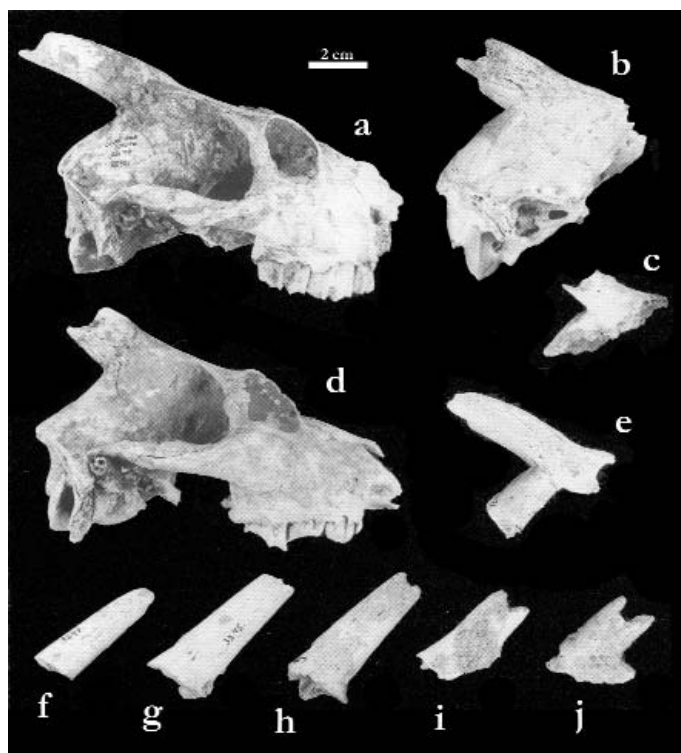
Actualment, les evidències cronològiques més antigues se situen a moments indeterminats de la segona meitat del III mil·lenni cal BC. Procedeixen del coval Simó (Escorca), de la cova des Moro i del jaciment a l'aire lliure de ca na Cotxera (Muro). Es tracta en tots els casos de cronologies lliurades per la datació radiocarbònica de mostres de vida curta relacionades amb nivells arqueològics clars i coherents. Al mateix marc cronològic s'hi han d'afegir les noves datacions fiables realitzades sobre restes humanes procedents de la cova de Moleta.

Una vegada repassades les evidències més antigues de presència humana, existeixen diferents elements que fan pensar en l'absència d'humans a Mallorca a moments ja avançats de l'Holocè. A més d'un índex de caire cultural, com és l'absència al registre arqueològic actual de Mallorca de qualsevol element material que es pugui datar tipològicament amb anterioritat al III mil·lenni cal BC, n'existeixen altres de caire ambiental que permeten plantejar que la irrupció humana a l'illa encara no s'havia produït al IV mil·lenni cal BC.

El primer d'ells és la presència de *Myotragus* a les Gimnèsies fins a temps recents. Aquesta espècie presenta les característiques per poder ser definida com a procliu a l'extinció. Per tant, seria esperable la seva desaparició sobtada amb l'arribada dels primers humans. A títol comparatiu, sembla que l'extinció a Nova Zelanda de les onze espècies de moa, ocells no voladors de més de 2 m d'alçada en alguns casos, es produí en menys de 3 segles des de l'arribada dels maorí. Les dades més tardanes per a la pervivència de *Myotragus* provenen de Cabrera i de Menorca, ja que la datació procedent de Son Matge presenta problemes de fiabilitat. La datació de Cabrera informa que l'espècie hi era present a mitjans del IV mil·lenni. Per tant, és un bon índex per plantejar que l'arribada dels prehistòrics a les Gimnèsies és posterior.

Juntament amb *Myotragus*, a Mallorca a

començaments de l'Holocè hi vivien altres dos mamífers terrestres autòctons, una musaranya (*Asoriculus hidalgoi*) i una rata cellarda (*Eliomys morpheus*). *Asoriculus* encara era present a Mallorca a la finals del IV mil·lenni, segons es desprèn de la datació procedent de la cova des Garrover (Alcúdia). Atès que les restes dels dos micromamífers terrestres endèmics de les

Cranis i banyes de *Myotragus balearicus* procedents de la cova des Moro que presenten alteracions a les puntes. Tradicionalment s'havia considerat que els talls en forma de forca eren producte de l'activitat humana en un suposat procés de domesticació de l'espècie. Avui es proposa que aquestes modificacions són naturals, producte del mastegament per part d'individus de la pròpia espècie.

Gimnèsies no es documenten a cap jaciment arqueològic, això permet plantejar que tant *Asoriculus hidalgoi* com *Eliomys morpheus* s'extingiren sobtadament amb l'arribada dels primers humans. Aquesta situació és molt diferent als casos de les desaparicions locals del ferreret (*Alytes muletensis*) i de la sargantana (*Podarcis lilfordi*), que sembla que foren relativament abundants fins als voltants del canvi d'era, encara que el registre procedeix eminentment de Menorca.

L'arribada dels humans a un medi insular verge sol provocar un canvi important a la cobertura vegetal. A Mallorca es detecta un sobtat canvi en la vegetació en un moment poc determinat de la segona meitat de l'Holocè, descrit com un descens gradual de les espècies mesòfil·les amb l'expansió paral·lela dels tàxons xeròfils (ullastre, pi, llentiscle, etc.). Els *Quercus caducifolis* van essent substituïts per l'alzina, i la presència del boix i l'avellaner, considerades com a espècies

dominants durant la fase anterior, es redueix ràpidament fins a la seva pràctica desaparició. Se suggereix la intervenció humana com un dels factors del canvi. El caràcter d'aquest canvi és comparable al detectat a Menorca, on la cronologia és més precisa i se situa dins el III mil·lenni cal BC.

En conclusió, els indicis suggereixen que Mallorca encara no es trobava habitada durant el IV mil·lenni cal BC, mentre que les primeres evidències clares de presència humana se situen dins un moment indeterminat de la meitat final del III mil·lenni cal BC. Per tant, sorgeix un període d'incertesa que abasta gairebé tot el III mil·lenni cal BC dins el qual s'ha de situar el primer poblament humà de l'illa.

L'inici del primer període cultural conegut a l'actualitat a Mallorca té lloc per l'arribada a l'illa d'uns grups humans que porten com a elements característics l'estil de les decoracions incises de tradició campaniforme a la ceràmica i la tecnologia de fosa del coure i d'elaboració d'instruments metàl·lics. Aquest període ha rebut multitud de denominacions: Cultura de les Coves (i cabanes)

o (Neo)Eneolític, Pretalaiòtic Arcaic, Horitzó o Cultura de les Ceràmiques Incises, Fase Campaniforme Inicial, Calcolític, o Campaniforme i Epicampaniforme. No es pot descartar l'existència d'un substrat neolític, però actualment no existeix en el registre actual cap prova, ni tan sols cap indicatiu sòlid, per defensar l'existència d'aquesta fase cultural a l'illa. Per tant, la primera fase documentada a la prehistòria de Mallorca s'inicia amb l'arribada de grups humans que porten la tecnologia metal·lúrgica de fosa del coure i elaboració d'instruments metàl·lics i la tradició de les decoratives de les ceràmiques incises del món campaniforme; a més d'altres elements que també s'hi relacionen com les plaques polides de pedra amb perforacions als extrems, els botons piramidals i prismàtics d'os amb perforació basal en V i una indústria lítica de talla sobre plaques tabulars de sílex. L'estructuració dels assentaments, les característiques dels monuments funeraris de Mallorca i Menorca, la presència primerenca d'aliatges intencionats d'estany, els tipus decoratius ceràmica de tradició campaniforme o les evidències d'una societat amb escasses desigualtats, suggereixen una relació dels primers pobladors mallorquins amb les àrees pirinenques i del sud de França, més que no amb latituds més meridionals.

Actualment es troben en curs d'estudi els jaciments del coval Simó, la cova des Moro i s'Arenalet de son Colom (Artà) que aportaran noves dades sobre els assentaments i l'organització d'aquestes comunitats.

Una vegada esbossats els marcs cronològic i cultural per als primers habitants documentats a Mallorca, s'ha de tenir clar que el poblament humà d'una illa no és un fet sobtat sinó que s'ha d'entendre com un procés. Seguint els treballs d'Atholl Anderson sobre diferents illes del Pacífic, es pot definir la colonització com l'estadi inicial d'aquest procés, durant el qual s'estableix una població que té el potencial per mantenir-se de manera autosuficient. Té a veure amb els conceptes de comunitat i fase, no amb els de primers individus i jaciments. La fase posterior, d'habitació, vendrà caracteritzada pel desenvolupament d'una cultura local característica.

Les evidències arqueològiques més antigues conegudes a Mallorca s'adiuen amb un assentament humà plenament establert, d'acord amb els criteris suggerits. L'acusada semblança, en general, dels elements materials amb diversos paral·lels continentals permet suggerir que el moment de separació dels grups illencs no s'allunya massa de les dates que es manegen actualment. L'ocupació es documenta a tots els

Ossos (radis) d'exemplars juvenils de *Myotragus balearicus* procedents de la cova des Moro que presenten la mateixa alteració en forma de forca que havia estat prèviament descrita a les banyes. Això fa plantejar que aquest tipus de modificació respon en tots els casos a la conducta osteofàgica de *Myotragus* com única causa.

ambients biogeogràfics illencs, des de la vorera de la mar fins a l'alta muntanya, passant pel pla. Com elements analògics, s'ha estimat que els humans tardaren menys d'un mil·lenni en arribar a l'extrem sud del continent americà després de la seva arribada a través de l'estret de Bering, o que en sis generacions les comunitats neolítiques havien arribat des del golf de Gènova a Portugal. A Nova Zelanda, colonitzada entre els segles XIII i XIV de la nostra era, el registre arqueològic i paleoecològic disponible no permet establir diferències cronològiques entre l'ocupació de North Island i la de South Island, ni entre els primers assentaments de la costa i els de l'interior, del que s'ha deduït un procés molt ràpid de colonització i també d'ocupació de tot el territori. Per tant, aquests processos d'expansió humana datats amb una certa precisió suggereixen, com hipòtesi més lògica, que el procés de colonització d'una illa com Mallorca degué ser relativament breu.

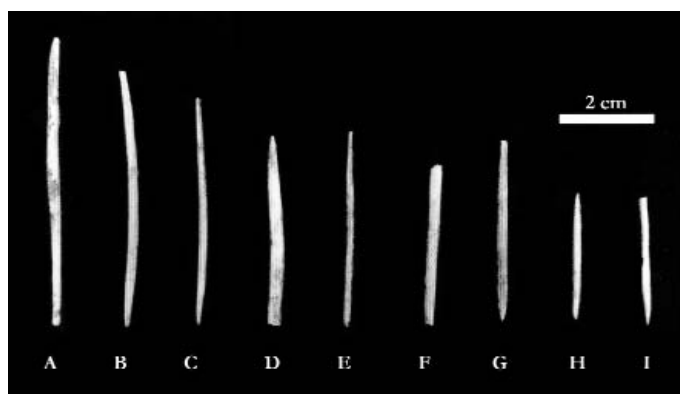
L'expansió del gènere humà al llarg de les terres emergides ha estat una constant a la qual els territoris insulars es compten, en general, entre els darrers en ser colonitzats. En aquest sentit, l'ocupació de Mallorca es pot entendre com una passa més en aquest procés. No obstant, una visió comparativa dels territoris insulars de la Mediterrània posa de manifest que l'arribada dels primers grups humans a Mallorca (i també a Menorca) és molt posterior que a les restants grans illes de la conca —més de cinc mil·lennis respecte les illes amb ocupació més antiga (Xipre, Còrsega) i més de tres mil·lennis en tots els casos. Per tant, un dels objectius per a la recerca en el futur consisteix en l'explicació d'aquesta singularitat, per al qual s'ofereixen a continuació alguns elements de reflexió.

La navegació es documenta a la Mediterrània des dels inicis de l'Holocè, per part de grups mesolítics. L'expansió del Neolític per la conca Mediterrània, des del IX mil·lenni cal BC a l'àrea oriental fins al VI mil·lenni cal BC a l'occidental, suposa la primera colonització humana de gran part dels seus territoris insulars. Durant el Neolític s'estableixen diverses xarxes marítimes d'obtenció i intercanvi de béns, una d'elles al Mediterrani central amb l'obsidiana com a protagonista. Les Balears romangueren al marge de tots aquests processos.

Acometre durant el Neolític la colonització d'una illa com Mallorca amb la intenció de reproduir-hi el sistema econòmic agrari és una tasca difícil. En aquest sentit, s'ha proposat que la colonització insular per part d'un grup d'economia productora, compost de manera especulativa per uns 40 individus, suposaria el transport d'un

volum d'entre 15 i 19 tm per tal de poder implantar el sistema de vida al lloc de destí. La durada de la travessia seria un factor limitant d'importància. No obstant, aquesta empresa s'havia assolit ja al VI mil·lenni cal BC a illes com Malta i Lampedusa, molt allunyades de Sicília però amb evidències relacionades amb la cultura d'Stentinello que n'indiquen la procedència.

Fernand Braudel ja va fer notar que històricament no es pot entendre la conca mediterrània com un espai homogeni, sinó que hi existeixen una sèrie d'àrees d'interacció definides per trets geogràfics específics, cada una d'elles amb una relació molt dèbil amb la resta. El registre arqueològic durant el Neolític és plenament compatible amb aquesta idea. A les àrees centrals i orientals s'hi desenvolupa la navegació des del Mesolític i,

Fíbules de *Myotragus balearicus* en estat natural procedents de la cova de Moleta, que havien estat identificades com agulles d'os.

en un procés acumulatiu, es creen i consoliden diverses xarxes de circulació de béns a dins móns relativament aïllats. En canvi, a la Mediterrània occidental, abans de l'edat de bronze únicament s'hi documenta una navegació fluvial i costanera, patents per exemple en el poblament neolític o l'expansió del món campaniforme. La configuració geogràfica, a diferència de les altres àrees, resulta desfavorable atès que no hi existeixen illes properes al continent, assolibles en un primer estadi i que puguin servir de cap de pont per arribar a terres progressivament més llunyanes. És a dir, la configuració geogràfica de la Mediterrània occidental possiblement generà unes respostes culturals molt diferents a les que es documenten al Tirrè, l'Adriàtic o l'Egeu durant el Neolític.

Quant a la dinàmica cultural a les possibles regions d'origen dels pobladors, tant a la regió pirinenca catalana com a l'occitana el III mil·lenni cal BC constitueix un període de canvis culturals intensos, amb un increment demogràfic i una reorganització socioeconòmica, que al registre arqueològic es tradueix en un nou patró d'assentament, amb l'ocupació d'àrees marginals deshabitades fins aleshores. Respecte el període prece-

dent, es detecta una major mobilitat a la població, una agrupació en comunitats més reduïdes, un augment en la importància dels caprins en el conjunt dels grups ramaders i l'ocupació d'assentaments d'alta muntanya. Diversos autors han suggerit el paper més o manco rellevant d'un canvi climàtic sobtat en aquesta reorganització socioeconòmica. D'altra banda els grups culturals de les regions que s'intueixen com origen dels colonitzadors de Mallorca, després d'un període d'escàs contacte amb l'exterior, s'obren progressivament als intercanvis a llarga distància. Això permet suggerir una certa activació de la navegació amb l'existència d'una incipient esfera d'interacció marítima, segons la definició de James Lewthwaite.

Mediterrània -amb un escàs desenvolupament de la navegació durant el Neolític- pogueren actuar com elements condicionants que retardaren el poblament humà de Mallorca, i possiblement de les Balears en general. El detonant que, en un moment ja avançat, va motivar el desplaçament d'alguns grups continentals a una illa com Mallorca, visible des del continent amb determinades condicions ambientals, es pot entendre dins el context més ample de la dinàmica cultural al nord de la Mediterrània occidental durant el III mil·lenni cal BC, encara que les causes precises són ara per ara desconegudes.

En resum, els factors geogràfics i la tradició cultural pròpia de l'extrem occidental de la

Resum del II Curs sobre el nou currículum a segon de Batxillerat

Margarita Santandreu Niell

En el marc del Conveni entre el Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Balears i de l'Associació Filosòfica de les Illes Balears, durant els mesos de març i abril es va celebrar el II Curs sobre el nou currículum a segon de Batxillerat. En aquesta ocasió tractarem els següents autors: David Hume i Jean Jacques Rousseau.

Els objectius d'aquest curs eren:

- Aprofundir en el coneixement de filòsofs inclosos en el nou currículum de Batxillerat.
- Analitzar alguns dels textos clau dels esmentats filòsofs.
- Procurar estratègies didàctiques per a la seva aplicació a l'aula.

José Antonio Marina Miguel i Joan Lluís Llinàs Begon, foren els que ens ajudaren a assolir-los.

José Antonio Marina a partir d'una selecció de textos d'Hume ens indicà el context sociocultural i els principis fonamentals de la filosofia empirista, sense deixar de banda les referències a altres pensadors. D'aquesta manera presentava la vessant didàctica que es pot aplicar dins l'aula.

Joan Lluís Llinàs ens presentà a Rousseau des de la visió global del seu projecte filosòfic. Una estructura que ens permetia obrir la reflexió del pensador suís a l'actualitat. Fet fonamental en la didàctica de la filosofia.

Els dos ponents provocaren diàlegs molt fructífers entre els assistents, fet que es reflectí en les valoracions del curs.

Confiam continuar amb aquest curs sobre el nou currículum a segon de Batxillerat i iniciar-ne d'altres, recollint les propostes que ens heu fet arribar. Moltes gràcies a tots per a la vostra participació.

AFFECTIVITAT I APRENENTATGE DE LLENGÜES ESTRANGERES (LE)

Mònica Marcos-Llinàs
Universitat de les Illes Balears

1. Introducció

La literatura sobre adquisició d'una segona llengua (AL2) -second language acquisition- defineix aquest terme com una disciplina de la lingüística aplicada que estudia l'aprenentatge i ensenyament de segones llengües així com l'adquisició de llengües estrangeres (LE) (Kramsch 2000). L'aprenent constitueix la figura principal seguida de la del docent. Larsen-Freeman (2000:165) explica que la AL2 investiga com les persones adquireixen altres llengües independentment de la llengua materna (L1) i per què algunes persones ho aprenen amb èxit i altres no. SLA draws on multi-disciplinary theoretical and empirical perspectives to study the specific issue of how people acquire a second language and the specific problem of why everyone does not do so successfully. És important deixar clar que a causa del bilingüisme que tenim a la nostra comunitat, en parlar de la classe d'anglès, alemany o francès em referiré a l'ALE i a la LE ja que el castellà i el català són L1 i/o L2 per a nosaltres.

Tradicionalment, l'ALE es reduïa a contextos fora de l'aula. Avui en dia, l'aula i contextos com el carrer, un restaurant, una festa, un cafè o una reunió de negocis són objecte d'estudi en moltes investigacions. L'ALE és un àrea d'estudi que es va constituir als anys seixanta gràcies a les moltes contribucions de disciplines tan diverses com la lingüística, la psicologia, la sociologia, la sociolingüística, la psicolingüística, la neurolingüística, la pragmàtica, les anàlisis del discurs, la lingüística antropològica i la psicologia cognitiva (Gass and Selinker 1994).

Una de les contribucions més importants de totes aquestes disciplines és l'estudi conjunt de cos, ment i emocions. L'afectivitat i la cognició són dos factors que poden facilitar o dificultar l'aprenentatge d'una LE (Figura 1). Brown (2000:143) explica que l'afectivitat és la part emocional de la conducta humana que pot influir sobre els factors acadèmics, cognitius, socials i personals de l'estudiant. Segons Arnold (1999:1) affect deals with aspects of emotion, feeling, mood, or attitude which condition behavior. Estudis diversos han demostrat com els estats afectius de l'aprenent influeixen sobre les diferències individuals de cada estudiant. De fet, fou als anys vuitanta quan els neurocientífics reconegueren la ment -la cog-

nició- com una sola part del procés d'aprenentatge malgrat durant anys, les emocions han estat molt discutides. Les àrees d'estudi més rellevants de la neurolologia són la plasticitat del cervell, l'afectivitat, la memòria i l'adquisició del llenguatge. Als últims vint anys, l'estudi de les variables afectives i dels factors socio-psicològics han contribuït a l'explicació de per què alguns aprenents triomfen i d'altres no. Avui, existeixen varies metodologies del llenguatge resultat de les investigacions sobre l'afecte i l'adquisició del llenguatge dutes a terme a finals dels anys setanta i vuitanta: la Suggestopedia, Community Language Learning (CLL), Total Physical Response (TPR) i The Natural Approach.

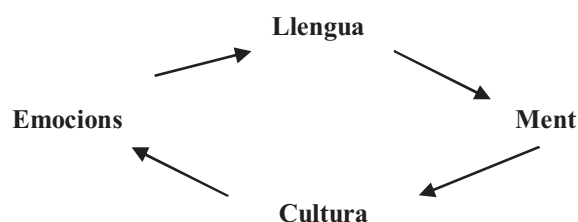

Figura 1-Elements de la AL2/ALE

2. Les Variables Afectives

En la literatura sobre variables afectives, no existeix un criteri únic de classificació. Així per exemple, hi ha experts que consideren la personalitat de l'aprenent com una qüestió independent de l'afectivitat mentre que d'altres no l'exclouen. Les variables afectives són tres: l'ansietat, l'actitud i la motivació. Autors com Brown (2000) i Reid (1995) també hi contempen la personalitat, els estils d'aprenentatge i les estratègies d'aprenentatge.

Un estudi duit a terme per Horwitz, Horwitz i Cope (1986) marcà l'inici d'un nou concepte en l'aprenentatge i ensenyament de L2/LEs, l'ansietat del llenguatge. L'ansietat és un element complex relacionat amb la psicologia de l'aprenent en funció dels seus sentiments de frustració, por, inseguretat i/o aprensió; de la seva autoestima i autoconfiança (Scovel 1978; Sellers 1998; Spielmann i Radnofsky 2001). MacIntyre i Gardner (1994:283) defineixen l'ansietat com un sentiment de tensió propi dels contextos lingüístics diferents dels contextos propis de la L1 *the*

perceived feeling of tension and apprehension specifically associated with second language contexts. Aquest tipus d'ansietat és per tant pròpia dels contextos de L2s o LEs. Alpert i Haber (1960) classificaren dos tipus d'ansietat: ansietat positiva -facilitativa- o ansietat negativa -debilitativa-. D'acord amb la literatura, hi ha quatre factors relacionats amb l'ansietat: 1) els factors conductuals, 2) els cognitius, 3) els psicolingüístics, i 4) els físics. A l'actualitat, l'ansietat del llenguatge encara és una qüestió poc desenvolupada que requereix noves investigacions i aportacions.

L'actitud és el segon element de l'afectivitat. Aquest terme es refereix a les actituds dels aprenents respecte la LE (Gardner i Lambert 1972). Les actituds poden ser educatives o socials. Les actituds educatives estan relacionades amb l'aprenentatge d'una llengua, és a dir, amb les notes finals, els deures, els docents, els companys de curs o les assignatures. Les actituds socials, d'altra banda, es refereixen a les actituds dels aprenents respecte de la LE o de l'altra comunitat lingüística, és a dir, els parlants de l'altra llengua, els costums o l'altra cultura en termes generals. Diversos factors com el rendiment acadèmic, l'aprenentatge d'una tercera llengua (L3), el gènere, l'edat, l'entorn familiar, o l'educació de l'aprenent també poden influir sobre l'actitud envers la LE.

La motivació és el tercer element de l'afectivitat. La motivació de l'aprenent és probablement el terme més utilitzat quan es parla d'èxit o fracàs en l'aprenentatge d'una LE. Tradicionalment, els educadors i investigadors argumentaven que si un aprenent estava motivat per aprendre, els resultats sempre eren positius. En canvi, si un aprenent no estava motivat, el fracàs era inevitable. A l'actualitat, hi ha diverses definicions de motivació. En primer lloc, la motivació es defineix com l'anticipació d'una recompensa des de la perspectiva conductual. Segons la perspectiva cognitiva, la motivació depèn de les decisions individuals dels aprenents. En darrer lloc, els constructivistes defineixen la motivació des del context social i les decisions personals de l'aprenent (Brown 2000).

Gardner (1985) distingeix dos tipus de motivacions: extrínseca i intrínseca. La motivació extrínseca es refereix a les situacions en què els aprenents estudien una llengua anticipant una recompensa externa (per exemple, una nota millor, un premi en metàl·lic, una certificació, o un canvi de treball). La motivació intrínseca, per una altra banda, se refereix a l'interès propi d'un aprenent per aprendre la llengua i poder aproximar-se a l'altra cultura sense esperar cap recompensa externa. A més d'aquesta primera classificació, la motivació pot ser instrumental i/o integradora. La moti-

vació instrumental es descriu com una motivació en la qual un aprèn una llengua per complir un objectiu instrumental; és a dir, per llegir uns textos tècnics, fer una traducció, o canviar de feina. La motivació integradora fa referència a les ganes d'integrar-se dins l'altra cultura i participar dels intercanvis socials de l'altre grup.

Segons l'esmentat abans, els investigadors no coincideixen a l'hora de classificar la personalitat, els estils d'aprenentatge i les estratègies d'aprenentatge per una banda i les variables afectives per l'altra a causa de la complexitat que supon mesurar l'afectivitat i la personalitat a més de l'alt grau de subjectivitat que això implica.

3. L'afectivitat dins l'aula

D'acord amb la metodologia de les llengües modernes, els factors personals dels aprenents i les variables afectives poden facilitar o dificultar l'aprenentatge d'una llengua. Diversos estudis han demostrat com les emocions tenen un rol important en l'AL2/ALE (Gardner 1985). El fet que un aprenent tenguí més o menys dificultats per aprendre i per parlar en la LE pot estar molt relacionat amb la seva afectivitat, és a dir, en la seva situació familiar, l'autoestima, l'estat d'ànim, la relació amb els companys de classe i el docent, o amb la seva personalitat.

En la història de l'aprenentatge de LEs, cap a l'inici del segle XX, Dewey, Montessori i Vygotsky mostraren molt d'interès pels factors afectius i l'ensenyament. Als anys cinquanta i seixanta, els psicòlegs humanistes com Maslow i Rogers investigaren el rol de les emocions en contextos educatius. En la dècada dels setanta, la ment era un element més juntament amb les emocions fins al punt d'afirmar-se que les emocions precedien a la ment. Un fet era clar, si s'entenien els mecanismes de la ment se podria ajudar a conèixer millor els procediments d'aprenentatge d'una llengua. Avui, el fet important per l'ALE no és definir les diferències entre els estudiants sinó trobar el motiu d'aquestes diferències.

Com exposa Arnold (1999), els pensaments i les emocions que funcionen conjuntament, són part de la ment. Dins l'aula d'una LE, la figura del docent és clau ja que pot influir en el desenvolupament de les intel·ligències cognitives, lingüístiques, i interpersonals dels aprenents (Gardner 1995). El docent ha de conèixer i ser conscient de la seva intel·ligència emocional amb la finalitat de facilitar el pensament, la motivació i l'aprenentatge dels alumnes (Gardner 1995).

4. Aplicacions pedagògiques.

És important que els professors i mestres d'una L2/LE ajudin els alumnes a desenvolupar una actitud positiva i un alt nivell de motivació creant un clima relaxat, de companyerisme, de cooperació i de respecte el que facilitarà un baix nivell d'ansietat. El docent, els aprenents, l'espai físic, el material didàctic, i la dinàmica de les classes poden facilitar o dificultar la AL2/ALE. El docent ha de conèixer les variables afectives, anteriorment explicades, que influiran positiva o negativament en el procés d'aprenentatge. Les aplicacions pedagògiques són diverses.

En primer lloc, és convenient que el docent conegui quins són els instruments de mesura dels factors afectius més utilitzats en l'actualitat. Hi ha tres instruments que cal citar per utilitzar-los i adaptar-los a les nostres classes: 1) Foreign Language Classroom Anxiety Test (FLCAS), 2) Attitude Test Scale, i 3) Motivation Battery Test. El FLCAS és un instrument que consta de 33 elements que analitzen l'aprensió comunicativa de l'aprenent, la por als exàmens i la por a ser avaluat pels altres. Si el resultat del test és alt, el nivell d'ansietat és alt; si el resultat és baix, l'ansietat de l'aprenent és baixa. Aquest qüestionari fou creat per Horwitz et al (1986) i és fins al moment un dels millors instruments per mesurar l'ansietat.

El Attitude Test Scale de Gardner (1985) mesura si les actituds dels alumnes són positives o negatives. Aquest qüestionari consta de 19 elements. Quant més alt és el resultat, més negativa és l'actitud de l'alumne.

El tercer instrument és el Motivation Test Battery també creat per Gardner (1985). Consta de 20 elements per analitzar el tipus de motivació de l'alumne-extrínseca/intrínseca, instrumental/integradora-.

A l'hora d'administrar aquests instruments, el docent ha de tenir en compte el període del curs escolar perquè els resultats poden variar en funció del moment. Sempre serà necessari administrar-los a l'inici de curs per tenir un punt de partida de cada un dels nostres alumnes. Llavors, o bé mitjan i/o final de curs, s'han de tornar a administrar els instruments per poder contrastar els resultats de cada alumne i observar els canvis que s'hagin pogut produir. Així, per exemple, si al començament de curs hi ha qualche alumne amb una actitud negativa cap a l'anglès i amb un nivell alt d'ansietat, el docent haurà de procurar ajudar a aquell alumne combinant diferents activitats, dinàmiques de treball i estils didàctics per aconse-

guir un canvi positiu en l'actitud i l'ansietat.

A més d'aquests instruments de mesura aplicables al procés d'aprenentatge, hi ha altres factors a tenir en compte a l'hora de crear un clima relaxat, de companyerisme, de cooperació i de respecte. Per una banda, l'estil didàctic del docent sempre s'ha d'adaptar el més possible als diferents estils d'aprenentatge dels alumnes. Dins l'aula, convé combinar tot tipus d'activitats (visuals, acústiques, lingüístiques, globals, individuals, lúdiques, sensorials, analítiques, dinàmiques, o comunicatives per posar alguns exemples) per aconseguir que tots els alumnes que componen la comunitat de l'aula de la LE estiguin ben integrats.

Per una altra banda, el docent també ha de proporcionar un marge de llibertat als aprenents perquè participin i xerrin en la LE quan ells estiguin preparats i evitar així situacions forçades i de tensió que l'únic que fan és augmentar el nivell d'ansietat dels aprenents i facilitar actituds negatives cap a la LE. Cada alumne ha de trobar el seu espai sense masses imposicions ni limitacions.

En darrer lloc, el mestre i/o professor d'una LE ha de tenir molt present que aprendre una llengua no és aprendre una llengua únicament sinó també aprendre a conèixer una altra cultura distinta o similar de la L1 però amb una altra comunitat de parlants. Com he dit abans, el tipus d'activitats que es puguin fer dins l'aula, influirà molt l'actitud i la motivació dels aprenents. Alguns suggeriments són:

- Incorporar i adaptar materials autèntics en la L2/LE (vídeos, programes de televisió, anuncis publicitaris, notícies, programes radiofònics, cançons, o retalls d'internet)
- Realitzar improvisacions o *role plays* on els aprenents, en grups, poden adoptar una altra identitat i personalitat al mateix temps que juguen i es comuniquen en la L2/LE
- Realitzar projectes orals en grups on els aprenents tenen la possibilitat d'usar la seva imaginació i creativitat al temps que es coordinen treballant en grup creant petites obres teatrals, vídeos televisius, sketches, programes d'entrevistes o radiofònics, o concursos
- Convidar a una persona nativa de parla anglesa perquè visiti la classe de L2/LE i que parli als aprenents sobre la seva cultura al temps que ells preparen possibles entrevistes
- Fer sortides culturals on l'ús i la comunicació en la LE es facin evidents pels alumnes

5. Conclusió

Per concloure, s'ha de resaltar el fet que estudis recents, contràriament al que pensaven molts lingüistes i educadors, han provat que el domini afectiu no està en oposició amb el domini cognitiu. Les emocions i la cognició són elements que treballen de forma conjunta en l'aprenentatge i adquisició d'una llengua L2/LE. El docent, per tant, té el repte d'aconseguir que el màxim nombre d'alumnes estiguin motivats per aprendre la LE, tinguin una actitud positiva cap a la LE i la seva cultura, i tinguin un nivell d'ansietat mínim per assegurar així l'èxit en l'ALE.

Bibliografia

ARNOLD, Jane. (1999). *Affect in Language Learning*. Cambridge: Cambridge University Press.

BROWN, H.D. (2000). *Principles of Language Learning and Teaching*. N.Y.: Longman.

GARDNER, H. (1995). *Frames of Mind: the theory of multiple intelligences*. N.Y.: Basic Books.

GARDNER, R., and Lambert, W.E. (1972). *Attitudes and motivation in second language learning*. Rowley, Mass: Newbury House.

GARDNER, Robert. (1985). *Social Psychology & Second Language Learning*. Maryland: Edward Arnold.

GASS, S., and SELINKER, L. (1994). *Second Language Acquisition. An Introductory Course*. Hillsdale, N.J.: L. Erlbaum Associates.

KRAMSCH, Claire. (2000). Second Language Acquisition, Applied Linguistics, and the Teaching of Foreign Languages. *The Modern Language Journal* 84, iii, 311-326.

HORWITZ, E.K., HORWITZ, M.B., and COPE, J. (1986). Foreign language classroom anxiety. *Modern Language Journal*, 70, 125-132.

LARSEN-FREEMAN, Diane. (2000). Second Language Acquisition and Applied Linguistics. *Annual Review of Applied Linguistics*, 20, 165-181.

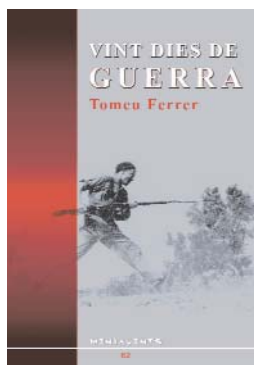
REID, J. (1995). *Learning Styles in the ESL/EFL Classroom*. Boston: Heinle & Heinle Publishers.

SPIELMANN, G. and RADNOFSKY, M. (2001). Learning Language under Tension: New Directions from a Qualitative Study. *The Modern Language Journal*, 85, 259-278.

Vint dies de guerra, de Tomeu Ferrer

ISBN: 84-96376-33-8
Menjants, 62. 15x21 cm
280 pàg. Il·l: b/n PVP: 16 €

Matinada del 16 d'agost de 1936. Les milícies i les forces regulars dirigides pel capità Alberto Bayo desembarquen a la costa del terme de Manacor per restablir la legalitat republicana a Mallorca. L'expedició de Bayo acabarà en una retirada que arrossegarà un embogit remolí de sang i venjança. Tomeu Ferrer recull en Vint dies de guerra la crònica veraç i apassionada d'aquells dies terribles basant-se en una extensa investigació i en les seves entrevistes amb testimonis presencials.

El pardal vermell, de Josep Lorman Roig
ISBN: 84-96376-30-3
Magatzem Can Toni, 24.
12,5x20 cm
216 pàg. PVP: 14 €

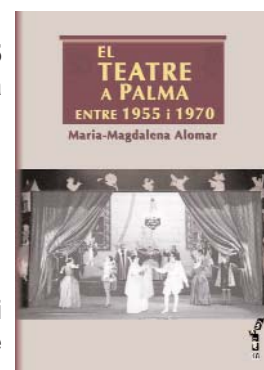
L'amor, el desamor, el sexe, l'amistat, la solitud, l'infortuni, l'ambició, la por. Passions, pulsions, repulsions. Totes aquestes tensions que configuren les persones i estableixen les relacions entre elles són les que mouen els fils dels personatges d'aquest grapat d'històries que Josep Lorman ens ofereix en clau d'humor -un humor càustic, fins i tot amarg de vegades-, i que representen tibar una mica més la corda del que ja va fer a La mirada obscura. Homes i dones units per la desgràcia, la solitud i l'instint, que es busquen i es defugen en un joc insensat, a cavall entre la desesperació i el cinisme Josep Lorman (Barcelona, 1948) va estudiar filosofia i lletres a la Universitat de Barcelona i es va especialitzar en geografia. Després d'una perllongada activitat professional en el sector audiovisual com a guionista i tècnic cinematogràfic, l'any 1990 va iniciar una trajectòria literària dins de la narrativa per a joves, que l'ha situat entre els autors més prestigiosos d'aquest gènere, amb títols com L'aventura de Saïd (1994), de la qual se n'han fet una trentena d'edicions i ha estat portada al cinema, El galió

de les illes Cíes (Premi Joaquim Ruyra, 1995), El malefici dels Da (Premi Joaquim Ruyra, 1997), Fills de l'opulència (2001), objecte d'una adaptació televisiva, i Mar negra (2003). L'any 1999 Documenta Balear va publicar La mirada obscura, on abandona per primera vegada el registre juvenil i ofereix una visió àcida, plena d'humor i ironia, de l'home de classe mitjana contemporani. Recentment ha estat finalista del Premi Sant Joan, amb La Font de Ceres.

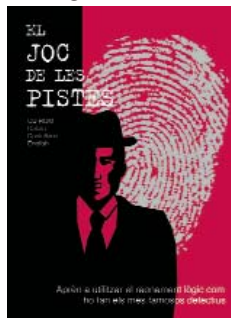
El teatre a Palma entre 1955 i 1970, de Maria Magdalena Alomar Vanrell
ISBN: 84-96376-26-5
Arbre de mar, 18. 342 pàg.
(80 pàg. foto b/n)
17 x24 cm PVP: 30 €

Aquesta obra és un estudi excel·lent sobre el teatre que la societat mallorquina va veure i aplaudir entre 1955 i 1970. En aquells anys, la producció en català va suposar la continuïtat del teatre popular que, de segles enrere, havia esdevingut l'única manifestació cultural d'abast majoritari en aquesta llengua davant la pressió del castellà, l'ús del qual s'anava estenent en tots els terrenys. Defensat a ultrança pels uns i dejectat pels altres, va atènyer el punt culminant d'èxit i de reconeixement gairebé al mateix temps que començava a declinar i desaparèixer de l'escena. Amb ell va acabar una època, coincidint amb el final del franquisme, i en començà una altra, impregnada de joves esperances, nous projectes i reptes difícils. Maria Magdalena Alomar (Sineu, Mallorca, 1959) és llicenciada en filologia catalana per la Universitat de Barcelona (1981) i agregada en aquesta especialitat des de l'any 1982. Ha exercit a diversos instituts de batxillerat de Barcelona, treballa com a professora al Departament de Llengua Catalana i Literatura de l'IES Joan Alcover de Palma des de 1991 i és professora associada del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears des de 2000. Es va doctorar en Filologia Catalana a la Universitat de Barcelona l'any 2000 amb una tesi sobre el teatre representat a la ciutat de Palma des de l'any 1955 fins al 1970, sota la direcció del Dr. Joaquim Molas, catedràtic del Departament de Literatura. Aquest treball va ser seleccionat per al premi Universitat de Barcelona de tesis pel VI Claustre de Doctors. Actualment continua la seva tasca d'investigació

amb l'estudi de la vida teatral durant l'etapa franquista. Ha prologat les Obres completes de Pere Capellà i ha col·laborat en la confecció de la Gran enciclopèdia de Mallorca i del Diccionari de teatre de les Illes Balears. Ha publicat articles en diverses revistes especialitzades.

El Joc de les Pistes, de Rafel Cortès Mora
joc d'ordinador; català-castellà-anglès, en Cd-Rom
ISBN: 84-95694-58-1
PVP: 12,50 €

S'ha comès un assassinat i es tracta d'esbrinar quin o quins personatges són els culpables del crim. A més del vessant purament lúdic, aquest joc és adequat per als diferents nivells de l'ensenyament secundari.

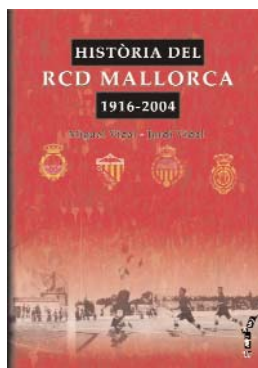
Garrafada, de Nofre Bennasar Sampol i Eloísa Vallejo Gomila
ISBN: 84-96376-32-x
24x17cm 86 pàg. Il·l b/n
PVP: 12 € 2005

Garrafada és un recull d'històries perquè els nins i les nines gaudeixin llegint, escrivint, dibuixant, jugant i fent i desfent.

Vint-i-tres contes acompanyats d'il·lustracions, suggeriments de possibles continguts per treballar, propostes d'activitats i enllaços a internet.

Història del RCD Mallorca (1916-2004), de Miguel Vidal Perelló i Jordi Vidal Reynés
ISBN: 84-96376-16-8
284 pàg. (+56 pàg.b/n)
17x24 cm Febrer-2005
PVP: 27 €

Aquesta història del Reial Mallorca, la primera publicada en llengua catalana, va adreçada tant als estudiosos de l'esport com als aficionats al futbol, i és el resultat de la sàvia col·laboració entre un periodista i un historiador, que han sabut conjugar les seves habilitats per redactar d'una manera amena i documentada els esdeveniments futbolístics dels darrers noranta anys. Profusament il·lustrada, l'obra es divideix en

sis capítols, que repassen cronològicament les diverses etapes viscudes per una entitat que molts de mallorquins tenen en gran estima, des de la fundació de l'Alfonso XIII fins a la conversió del RCD Mallorca en una societat anònima esportiva, fent un complet repàs a les plantilles, les directives, les anècdotes, les alegries i les amargors que s'han succeït des de l'any 1916, data de la fundació del club. Un apèndix documental, una antologia de textos i una completa bibliografia tanquen aquest volum que esdevindrà, sens dubte, un punt de referència en la història de l'esport a les Illes Balears.

L'urbanisme de la ciutat de Palma, de Carme Ruiz Vinyals

L'autora

Carme Ruiz Vinyals (Palma 1967) és doctora en Teoria Política i Social per la Universitat Pompeu Fabra; Senior Fellow en Estudis Urbans per l'Institut for Policy Studies per The Hopkins University, EUA. Master en Gestió Pública per la UAB i llicenciada en Ciències Econòmiques i Empresariales per la UB. Actualment és professora de la Universitat Internacional de Catalunya.

El llibre

La proposta d'anàlisi de l'urbanisme per part de Carme Ruiz s'articula partint de la visió més genèrica (introducció de l'enfocament sociològic i les diferents escoles que han tractat l'urbanisme) fins a la més concreta, Palma i el seu centre històric. Aquesta forma d'accedir a la informació permet comprendre perfectament el procés, fins i tot per aquells que no som especialistes. La claredat de l'exposició dels conceptes fa que la lectura sigui entenedora i accessible.

La lectura del llibre permet, en primer lloc, entendre que l'anàlisi de l'urbanisme no és unidireccional, que es pot fer des de moltes perspectives, entre d'elles la sociològica.

El llibre s'estructura en tres parts:

- 1- Anàlisi de l'enfocament sociològic de l'estudi urbanístic
- 2- Anàlisi de l'evolució històrica de l'urbanisme de Palma
- 3- Anàlisi sociològic del cas del centre històric de Palma

En la primera part, la presentació que fa na Carme

Ruiz de les diferents aproximacions de la sociologia a l'urbanisme és molt interessant. Aconsegueix fer-ne una síntesi clara, destacant les idees essencials, que permeten comprendre el mètode de treball de cadascuna d'elles. Per tant ens situa en la posició de l'investigador.

El segon bloc és una repassada a la història de l'urbanisme a ciutat, des de l'antiguitat fins als anys 90, on s'atura. Una visió, des de diferents òptiques, de l'urbanisme de Ciutat, sobre tot el més recent.

El tercer bloc, és on realment es fa palès l'anàlisi sociològic en profunditat.

Molts temes sobre el paper:

La qüestió que l'estratègia urbana a la ciutat post-industrial posa èmfasi en la preocupació sobre qualitat de vida dels ciutadans, la necessitat de la complementaritat teòrica per abastar totes les variables en l'anàlisi de la ciutat, la recuperació urbanística del centre de la ciutat que hauria de valorar el seu actiu simbòlic, emblemàtic i patrimonial, el concepte de rent gap, el concepte de la cultura del consum com a element a tenir en compte pel que fa a la revitalització del centre històric, quina és en realitat el pes de la ideologia política en les propostes urbanístiques...

Una lectura obligada per tots el que tinguem curiositat per saber alguna cosa més sobre la ciutat de Palma.

Helena Inglada i Grau

Menús de educación visual y plástica

Siete propuestas para desarrollar en el aula, de Marta Berrocal, F. Javier Aragón, Jordi Caja, Mercè Gaja, José Mª González Ramos, Valentín Lozano, Montserrat Pascual Llop, Mª Carmen Pérez Rodríguez, Conxi Rosique

Série: Didàctica de l'educació visual i plàstica - Pàg.: 165 - Preu: 13,50 €
ISBN: 84-7827-375-1

Concebut a base de menús com fan algunes cultures orientals que incorporen deu plats o més a la taula, aquest llibre presenta idees i recursos pràctics a l'àrea d'educació visual i plàstica. Després d'un capítol inicial sobre orientacions didàctiques i metodològiques generals, apareixen set capítols ordenats segons el curs o cicle al qual van dirigits, des d'educació infantil fins a primer curs de secundària. Cada menú presenta una proposta en forma de seqüència, amb un punt de partida diferent.

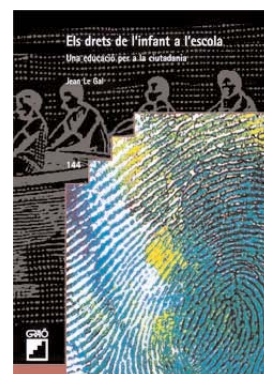
Index:

Orientaciones didácticas y metodológicas. Conocer los elementos del lenguaje plástico y visual, y las relaciones que se pueden establecer entre ellos · La línea, ¡qué lío! Actividades para educación infantil (3-6 años) · La línea... entre rectas y curvas. Actividades para primaria · Entre plantillas. Trabajando con formas. Actividades para segundo ciclo de primaria · Un compás sin música. Actividades para tercer curso de primaria. Actividades para cuarto curso de primaria. Objetivos · En busca del color perdido. Actividades para tercer ciclo de primaria. Objetivos · El retrato. Una cuestión de narices. Actividades para cuarto curso de primaria. Objetivos · Actividades para primero de ESO. A modo de reflexión.

Els drets de l'infant a l'escola

Una educació per a la ciutadania, de Jean Le Gal

Série: Temes transversals -
Pàg.: 180 - Preu: 14,42 € -
ISBN: 84-7827-392-1

Després d'un llarg procés històric, el nen submís ha esdevingut un nen ciutadà, titular de drets civils, socials i culturals, així com mereixedor de llibertats públiques. Perquè aquest procés arribi a bon fi sembla imprescindible que ja des de l'escola existeixi un aprenentatge. Així, el nen esdevé ciutadà a través de l'exercici de la ciutadania. Amb una llarga experiència com a educador, formador i investigador i responsable del Moviment Freinet, Jean Le Gal proposa elements útils i adequats per a l'establiment d'una educació per a la ciutadania a l'escola.

Temes centrals - índex

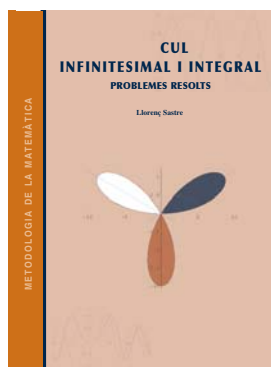
La ciutadania democràtica: La ciutadania, un concepte en construcció permanent. Cap a una democràcia participativa · La ciutadania de l'infant: De l'infant submís a l'infant ciutadà. La Convenció Internacional sobre els Drets de l'Infant i l'escola · La participació formadora a l'escola: La participació en els textos oficials. L'exercici de la ciutadania requereix un aprenentatge. Els ensenyants han de rebre suport en la seva acció · Per a una ciutadania participativa a l'escola. L'exercici de les llibertats. El dret d'expressió. Procediment participatiu i projectes. El consell a la classe cooperativa. El consell d'infants de l'escola · Drets de l'infant i disciplina: L'experiència dels consells de Nantes. Les experiències de Korczak, Pistrak i Freinet. Cap a una disciplina educativa i legal.

Càlcul infinitesimal i integral. Problemes resolts, de Llorenç Sastre Moragues

Cada un dels capítols, llevat del novè, s'estructura de la següent manera:

Documenta Balear
ISBN: 84-96376-31-1 24x17cm
604 pàg.
2005

És un llibre que recull una col·lecció de més de 1100 exercicis que estan completament resolts i comentats en 604 pàgines.

Va dirigit a tots aquells que volen tenir una base de matemàtiques sòlida a l'hora de començar una carrera científica. Per tant serveix com un complement per als estudiants de batxillerat que volen anar a la universitat, o com una eina d'aprenentatge per als que comencen cursos universitaris de carreres científiques i necessiten consolidar coneixements.

El llibre consta de 9 capítols:

Números reals.
Números complexos.
Successions de números reals.
Equacions en diferències finites.
Sèries de números reals.
Funcions reals de variable real. Continuitat.
Funcions reals de variable real. Derivabilitat.
Integració.
Tests.

► Una introducció teòrica dels conceptes que s'utilitzen, o es poden utilitzar, en la resolució dels exercicis. En aquesta introducció tan sols s'anomenen els principals teoremes i propietats del tema estudiat, sense demostracions. Aquests teoremes i propietats són les eines que utilitzarem per resoldre els problemes proposats.

► Una col·lecció d'exercicis proposats.

► La resolució comentada dels exercicis proposats.

► L'últim capítol, el novè, és una col·lecció de 10 exàmens tipus test proposats i resolts per comprovar el grau d'assoliment dels coneixements dels temes estudiats. En aquest capítol s'ha procurat que cada examen tingui preguntes o qüestions dels 8 capítols anteriors, de manera que l'estudiant vegi quin nivell de coneixements globals dels temes estudiats té.

En definitiva, s'ha procurat desenvolupar una mostra genèrica d'exercicis resolts per permetre a l'estudiant adquirir uns coneixements matemàtics en aquests temes.